

ORVOSI HETILAP.

HONI S KÜLFÖLDI GYÓGYÁSZAT ÉS KÓRBUVÁRLAT
KÖZLÖNYE.

BUDAPESTI ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEM
II. sz. Sebészeti Klinika Könyvtára
Budapest. VIII. Baross-u. 23-25
Telefon: 143-600.

SZERKESZTI

MARKUSOVSKY LAJOS tr.

FŐMUNKATÁRS

BALOGH KÁLMÁN tr.

1867.

TIZENEGYEDIK ÉVFOLYAM.

PEST, 1868.

KHÓR ÉS WEIN KÖNYVNYOMDÁJA.

DOROTTYA UTCZA 14-DIK SZÁM.

XV/M F 46/1867

ORVOSI HETILAP.

HONI S KÜLFÖLDI GYÓGYÁSZAT ÉS KÖRBUVÁRIAT
KÖZLÖNYE

Magyarországi Orvostudományi Társaság
I. sz. Sebészeti Klinika Könyvtára
Budapest, VIII. kerület, Baross-utca 23-25.

MARKUSOVICH LAJOS

Leltári szám: F 46/189.

BALOGH KALMAN

1867.

TINZER KIRALYI KÖNYVTÁR

Pest, 1868.

W. WEIN KÖNYVNYOMDALA

TARTALOM.

Névjegyzéke

azon t. cz. uraknak, kik az „Orvosi Hetilap“ 1867-dik évi folyamát munkáikkal gyarapították.

	Szám		Szám		Szám
<i>Adler Adolf</i> tr. N.-Károlyban: Méhenküüli terhesség, has-tömlő-metszés, — gyógyulás	2, 3, 7	<i>Bodor Károly</i> tr. N.-Váradon: Csúzláz kenok esetei (angolból)	45	<i>Hirschler Ignác</i> tr. Pesten: Szemészeti melléklet	
<i>Altstaedter Mór</i> tr. Pesten: A női magtalanág okairól és orvoslásáról, különös tekintettel Sims Marion ebbeli nézeteire	43, 44, 45, 46	<i>Böke Gyula</i> tr. fülorvos Pesten: A fülhabarczok és azok eltávolítási módja	5, 6	<i>Ixel Soma</i> tr. Miskolczon: Adatok a mozgási idegkörok gyógytanához	25
<i>Ambró János</i> tr. Kis-Ujszálláson: A cselekvő búskomorság. Opium nagy adagban	12, 13	„ Értékezés a sziklacsont szuvasodásáról	33, 34	<i>Jendrassik Jenő</i> e. tanár Pesten: Két uj szommérészeti mód 26, 27, 28, 29	
<i>Balassa János</i> egyet. tanár Pesten: Adatok az agysértések bírálatahoz	1	„ Könyvismertetés	35	<i>Joffe Antal</i> tr. Pesten: Gyermekgyilkolás egy esete. „Kzg. törv. orv.“ melléklet	
„ Hirtelen halál; — erőszakos megfojtás vagy heveny toroklob következtében? (Orvos-törvényszéki eset.) „Közeg. és törv. orv.“ melléklet.		<i>Czifra Ferencz</i> e. tanár Kolozsvárott: A műtő-sebészet körébe eső nevezetesebb üterek rendellenes viszonyai és változatai sebészbonczatani szempontból	14, 15, 39, 40, 46	<i>Kaczánder Áron</i> tr. Miskolczon: Észleletek az 1864—65 években uralkodott vörheny-járványról	3
„ Közlemények a sebészi gyakorlat köréből	30, 32, 42	<i>Deutsch Salamon</i> Pest m. solti járás t. orvosa: Válasz Kún Tamás tr. cikkére	12	<i>Kátaí Gábor</i> tr. Pesten: Jelentések a k. m. természetndományi társulat üléseiről	
<i>Balogh Kálmán</i> egyet. tanár Pesten: Tanulmányok a bujakórtan köréből	1, 2, 4	<i>Fanta Adolf</i> tr. Székesfehérváron: A herék gümösödéséről	42	<i>Kétly Károly</i> egy. tanársegéd Pesten: Közlemények Korányi tanár belgyógyászai kóródájából	28, 31
„ A koponyaacsontok összetörése a baloldalon. „Közeg. és törv. orv.“ melléklet		<i>Fehér Nándor</i> tr. Dobsinán: A Kobalt betegségről	36	<i>Kiss György</i> tr. Szabadkán: A szivárványmetszéséről	22
„ Életbiztosítás. Mutatvány Alfred Swaine Taylor munkájából. „Kg. törv. orv.“ melléklet		<i>Frommhold Károly</i> tr. Pesten: A vilámláram mint felszívató szer	36, 40	<i>Kohn Mór</i> tr. egy. magán tanító Bécsben: A terhes és gyermekágyas nők himlőbeni megbetegedéséről	20, 21
„ Adatok a hashártyalob kórokta-nához	21, 22, 23, 37	<i>Genersich A.</i> tr. kórbonczatani tanársegéd Pesten: Kórbonczolási közlemények	4, 7	<i>Koller Gyula</i> tr. Pesten: Az aranyér gyógykezelve (Gosselin után)	14
„ Genyedő csigolyalob	24	<i>Grósz Lipót</i> tr. Budán: Közegészségügyi közlemények.		„ Könyvismertetések. Lapszemlék.	
„ Elsőleges vastagbéli gümösödés; későbbi gümők a vékonybél és tüdőben	35	<i>Hajnal István</i> tr. Békésen: A szájpadvarrat egy gyógyult esete	35	<i>Korányi Frigyes</i> tanár Pesten: A weimári cholera-értekezlet	19, 20, 21, 23, 24
„ Kísérleti tanulmányok a mérgek hatásáról az állati szervezetre	49, 50	<i>Hamari Dániel</i> tr. Tatán: Adalék a kórtünettanhoz és kórisméhez	5	„ Gyujtogatás egy esete „Kzg. t. orv.“ melléklet	
<i>Batizfalvy Samu</i> egyetemi magántanító Pesten: Három magángyógyintézeti köreset	16	„ A rángörös sikeres gyógyítása büzeny hamaggal	6	„ Adatok az idegkórtan köréből 38, 39	
„ Gyakorlati közlemények a testegyenészet köréből	48	„ Boréksérv	47	„ Baloldali mellhártyaizzadmány gümös mellhártyalobból; hirtelen halál a tüdőútér eltömülése folytán; vérrög a bal medencze viszszeireiben	48
		„ Nyenbúb. Higanyos szájlób	47	<i>Kovács József</i> egy. magán tanító Pesten: Az alsó állcsont mellső felének csonkolása a nyelv csonkításával rák miatt	17
		<i>Helle János</i> főorvos Kis-Kún-Szabadszálláson: Jelentés az 1866 sept. — octob. hónapokban uralgott cholera-járványról. „Kzg. törv. orv.“ melléklet			
		<i>Hermann Adolf</i> kórházi főorvos Pesten: Állkapcsi zár	9, 11		

	Szám
<i>Kramolinj István</i> tr. Győrött: Tudósítások a győri orvos-gyógyszerész egyesület üléséről.	
<i>Kún Tamás</i> tr. Miskolczon: Szükséges-e, hogy a ministerium hazánk közegészségi ügyeinek vezetésében most valami változást tegyen	11
" Mutatvány. Törvényjavaslat Magyarország közegészségi és orvosi ügyének rendezéséhez, „Kzg. törv. orvt.“ melléklet.	
<i>Lengyel Endre</i> tr. Sárospatakon: Az orvosi ügy rendezéséhez . . .	13, 14, 15, 16, 17, 18, 20
<i>Lenhossék József</i> egyet. tanár Pesten: Nemzörések rendkívüli kifejlődése egy négy éves fiúnál . . .	34
<i>Markusovszky Lajos</i> tr. Pesten: A közegészségtan mai állása és feladatai. „Kzg. törv. orv. mellék. Tárcazikkék. Lapszemlék stb.	
<i>Mesko Pál</i> tr. Nyiregyházán: Az 1867/-kcholera-járv. körüli észleletek. „Kzg. törv. orvt.“ melléklet.	
<i>Nagel Emil</i> tanár Kolozsvárott: Az Achill-tájon előforduló bujálkodó fekélyek valószínű természetéről	41

	Szám
<i>Navratil Imre</i> egy. m. tanító Pesten: Hangszálagfekély — vizenyő — légszömetszés — halál . . .	44
<i>Popper József</i> kórházi főorvos Miskolczon: A cholera-ról különös tekintettel a kórbonczani vizsgálatra	8, 9, 10, 11
" Graefe tanár legújabb szürkehályog kivételi műtéte módzatairól. „Szemészeti“ melléklet.	
" Kóros daganatok két ritkább esete	47
<i>Raisz Gedeon</i> tr. Sárospatakon: Két sebészi eset a gyakorlatból . . .	49
<i>Rupp N. János</i> egyet. tanár: Rektori beszédek	26, 27, 40, 41, 43
<i>Schreier Lajos</i> tr. Nagy-Kanizsán: Egy a nyakon levő tömlős daganat kiirtása	23
<i>Sigmund Károly</i> e. tanár Bécsben: A bujakóros bántalmak ellen újabb időben ajánlott némely szerek	10, 12, 16, 24
<i>Siklósy Gyula</i> kórházi főorvos Pesten: A membrana pupillaris per-severans egy esete	32

	Szám
<i>Szabó József</i> tr. Közlemények a párisi kórodákból	27, 33, 35
<i>Thann Károly</i> egyet. tanár Pesten: A szénélegkének (Kohloxisulphid)	37
<i>Torday Ferencz</i> gyermekkorh. segédorvos Pesten; Közlemények a pesti szegény-gyermekkorházból	41
<i>Ulmann Izidor</i> tr. tiszt. főorv. Tiszólczán: Katalepsia egy esete	51, 52
<i>Verebélyi József</i> tr. Pesten: A hazánkban előforduló elmekórosok és hülyékről tett hivatalos jelentések bírálata. „Kzg. törv. orvt.“ melléklet.	
<i>Verzár Joachim</i> tr. Pesten: Cancroid a gégeben	18, 19
<i>Wiener S.</i> tr. Az érzéstelenítők. (Francziából)	38
" A háromszórtatú ideg hűdése Di-eulafoy után	50
<i>Wilhelm Henrik</i> tr. Pesten: Az inger visszahajlása által előidézett mozgásról	50
" Az arczideg, a trigeminus egyik ágának, valamint a két hallideg hűdése	52

TÁRGYJEGYZÉK.

	Lap
Achill-tájon előforduló bujálkodó fekélyek valószínű természetéről	713
Aether porlasztása hajkitépésnél 498; zsábáknál 520; gyermekági vérzésnél	721
Agybeli vértódulás és káprándok gyógyítása mirenyes sav által	841
Agynövedék egy esete	65
Agysértések	1, 123
Agyrázkódásnak hol van székhelye?	478
Alakelemek öntermődése felőli kísérletek	178
Álhajak	232
Állkapcsi zár	149, 189
Állesont, alsó, csonkolása és nyelv-csonkítás, rák miatt	289
Aranyér gyógykezeltése	239
Aspergillus flavescens és — nigricans az ember legújabb élődi növényei	690
Ásványvizek és fürdők: nyiregyházi sziksós 107; margitszigeti ártézi kút 15, 375; tuskódi ásványforrások Erdélyben	387
Bárszingszor 46, — gyomormetszés	121
Bélfelfuvódás és levegőgyülem a has-hártyaürben	570
Bélférgeket mivel lehet összezavarni	386
Bélsárhányás, epekő által előidézve .	139
Beszédek:	
Eötvös József b. elnöki beszéde a m. t. akadémia 1867. jan. 31-ki nagy-gyűlésén	103

	Lap
Rupp N. János beszéde a m. kir. egyetem újjáalakításának évforduló napján	459, 479
" 1867. sept. 30-án tartott bucsúbeszéde és évi jelentése 707, 724, 785	
Bóditás borégeny által	419
" értéke rendes szülésnél	369
Bóditó szer, új: methylen kéthavag 387; — légenyélecs	288
Borék elefántdagja Bengálban	427
Boréksérv	851
Borlang általi bódultság ellenszere .	521
Borsóka a jobboldali csíkkolt testben	420
Borsókatömlő a köthártya alatt . . .	284
Bóraláfecskendés karzsábánál	10
Bóraláfecskendése higanyhalvagnak bujakórnál 674; — kinalnak 245; — szunyalnak, epekőtől származó fájdalomknál	618
Bronchiectasis. F. Grainger Stewart .	673
Brunetti bonczani készítményei	790
Bujafekély (lág) a fejen	604
Bujakóri növedékek	5, 20, 57
Bujakór gyógyítása higanynyal	511, 533
Bujakór (átalános) gyógyítási elvei .	441
" különböző éghajlat alatt	44
Bujakóros bántalmak ellen újabb időben ajánlott némely szerek	169, 201, 273, 409
Búskomorság, cselekvő	203, 222
Büröknedv hatása	267

	Lap
Cancroid a gégeben	305, 323
Cholera-értekezlet Weimarban 331, 351, 371, 403, 421	
Cholera-hirek	572, 607
Cholera hengerszalagárja, a cholera-sok üritékeiben felfedezett új gombanövény	293, 340
Cholera-kérdésben tett jelentése a berlini orvosi társulat epidemiológiai albizzottmányának	689
Cholera-ra vonatkozó kísérleti vizsgálatok 43, — kórtani és kísérleti észleletek	44
Cholera-ról, különös tekintettel a kórbonczani vizsgálatra 129, 145, 171, 185	
Cholera oktanához	210
Cholerasak hőmérséke	244
" üritékeivel állatokon tett kísérletek 722; — Thiersch tapasztalatai	88
" üritékeinek elpusztítása kőnhaltanysav és halvanysavas hamany által	101
Civiale	542
Clark vénye a vidatáncz ellen	897
Cohnheim nézete a lobról és genyedésről	869
Cobra di capella mérge	601
Cose és Feltz kísérletei a vér állapotát illetőleg fertőzési kóroknál	341
Croup 16 éves gyermeknél	553
" ezüstsó befúvása	402, 518
Császarmetszés sikeres esete	602

	Lap
Csigolyalob, genyedő	411
Csipőcsont-czombkonezi kifűrészelés	227
Csonkítás fehérdag miatt 614; nyelv- rák miatt	289
Csonkolás, alsó állcsont középrészén	289
Csonttörések:	
bokatörés az alszárcsontok bonyolo- dott ficzamával s a légýrészek átlikasztásával, — a bokák eltá- volitása	824
főlkar bonyolodott magas törése, a légýrészek átlikasztásával, gyó- gyulás	892
kulcsonttörés a középrész egészle- tes elhalásával, — a csont újra- termődése	890
nyakcsigolyatörés esés következ- tében	208
ülcsonttörés	178
Csonttörés gyors összenövése öreg fér- finál	928
Csontvelőlob a csipőizületben	122
Csontújképlet, melyről kétes volt rá- kos vagy bujakóros-e?	158
Csuklásnak két gyógyult esete	876
Csúz, kankós	268
Csúzláz konok eseteti 819; — keze- lése savak vagy luganyok által	876
Czukros húgyár kezelése 896; — ban szenvédőknél lehet-e sebészi mű- téteket véghezvinni 99; — nál előjvő lobos üszkösödés	227
Daganat a koponyaüregben	705
„ ébrenyképző (embryoplastique) a gáton	784
„ nyelvcsont szarvából kiinduló, — fuladás	943
Daganatok (rákos) kezelése eczetsav befűcskendésével 164; — emész- nye befűcskendésével	266
Daganatok (kóros) két ritkább esete	847
Daganatok (méhkőrűli) kiirtása	228
Dobűrlob, gombás	941
Dugulás, konok, bélszorulatot szinlő, gyógyítása kávéforrázattal	102
Ébrenyképző daganat a gáton	784
Ebvész óvszere	786
Edzűszer, fogszeműlesi 16; — légény- savas réz	654
Egyetemi tanárok mai feladata	877
Egyletek és tudományos társulatok:	
Academie de medicine	109
Akadémia, magyar tud.	32, 87
Borsodi orvosegylet	143
Budapesti kir. orvosegylet: a ren- des gyűlésekrűli jelentés majd minden 2-dik szám tárczájában; évi jelentés 740; évi közgyűlés	788
Debreczeni orvosegylet	883
Egyetem, magy. kir.	32, 543
Gyűri orvos-gyűgszerész egylet 50, 83, 198, 334, 694, 843	843
Kűnyvkiadó társulat, magyar: csak- nem minden számban; közgyűl.	106
Orvostanhallgatűk segűly. egylete 107, 504, 638	638

	Lap
Sebűszeket segűlyűzű egylet	484, 560
Szabadkai orvosegylet	407
Szepesi orvos-gyűgszerész egylet	829
Terműszettudományi társulat, m. kir.: a szakgyűlésekrűl rendes közleműnyek a tárczában; közgyűlés és titkari jelentés 65, 521 kűrvény a kűpviselűhűzűhű	161
Élűnyfelvétel és szűnsavkiűrités ébren- lét alatt és alvű állapotban	154
Elhűjasodás (heveny) gyermekűgya- soknál és új-szűlűtteknél	498
Epehűlyag elsűleges rákja	300
Epekű, — átfűrűdás a hasfalon	10
Építűkezűsek	250, 303
Értekezűletek:	
nemzetkűzi állatgyűgyűszűi Zűrich- ben 663 és Kz. mell.	592, 710
„ gyűgszerészűi Párisban	592, 634,
„ orvosi Párisban 560, 592, 634, 656, 691, 807, 826, 879, 897, 913, 927, 943	678
„ statistikai Párisban	374
„ tűrtűnetelűti ember- és régisűg- tani Párisban	374
„ weimari cholera-értekezűlet. Lásd cholera-értekezűlet.	669
Érűztelenítűk (anaesthetica)	669
Érűztelenítű villaműramot miként kell alkalmazni	804
Faraday Mihűly	676
Fehűrdag, — csonkítás; — kezelűs az occlusion pneumatique-nek neve- zett kűszűlűkekkel	614
Fehűrnyevizelűs kűrtana és gyűgyítűsa	802
Fehűrvűsejtűsűg esete	824
Fekűlyek, Achill-tűjon elűfordulű, bu- jálkűdű, valűszűnű terműszetérűl 713; — kezelűs mákonynyal 456; — (rohadű) kezelűsénél a bűzeny haszna	122
Fekűlyedűs azon helyen, hol váltűlűz miatt kinal fecskendeztetett a bűr alá	479
Fekűlyedűs az S-kűpű bűlben — oda- nűvűs a hűgyhűlyaghoz — vas- tagbűl-metszűs, gyűgyulás	802
Ficzam:	
nyakcsigulya, tűrűssel, esűs kű- vetkeztűben 208; hűvelykűj második perczűnek hátrafelű 350; a kűnyűkizűletben 122; vűllizű- leti visszahelyezűsi műdja	300
Flourens	930
Fűgszivarkák	15
Fűgűri billentyűpedűs erűszak kűvet- kűztűben	228
Fűlhasi lűktűtés	492
Fűlhabarczok és azok eltűvolitűsi műdja	73, 89
Fűlzsirdugaszok eltűvolitűsi műdja a kűlsű hangvezetűtkbűl	604
Fűltűmirigű és a nagy egyűttűrzűideg	633
Fűltűmirigűlob egy leánykánál, — kűrátűtűtel a petefűszűkekre	347
Fűhűgűsav (Hyppursűure) kűpzűdűsűe az állati szűrvezetűben	58
Gűgerák	305, 323
Gűgűsebűzűs	45

	Lap
Genybűb; higanyos szűjlob	852
Gerjek, melyek egűszűsűges ember tes- tűn kűpzűdűhetnek	876
Giraud-Teulon	183
Golyva, tűmlűs, sebűszűi kezelűsű	838
Gyűermekűgyűi vűrzűs esete porlasztűtűt égűny által gyűgyűitva	721
Gyűgszűerek:	
atropin, kűnsavas, életűtani hatűsa. Bezold és Bloebaum utűn	688
balzsamos szűvarkák hangtalansűg ellen	737
benzoes kenűcsűk	804
bűrűknűdy hatűsa	267
bűzeny haszna rohadű fekélyeknél	122
chloroform hatűsa 738; — tűdűlob gyűgyűkezelűsénél	671
cotyledon umbilicus nedve nehűzkűr ellen	738
digitalis hatűsa hűgyűcsűtakárnál	673
diűlűl (spir. jugl. e fol. parat.)	194
dohányal (nikotin) hatűsa a szem- rekeszűre	328
eczetsav befűcskendűsűe rákos daga- natoknál	164
eműszűnye befűcskend. daganatoknál	266
ezűst, légűnyasav, befűvűsa croup- nál 402, 518; vűrhasnál	538
ferrum hydricum in aqua gyors kű- szítűsműdja	51
hamanybűzűg életűtani hatűsárűl	554
„ nehűzkűr ellen	102, 420, 519
„ gyűermekűgyűi őrgűngűsnél	842
hamany, légűnyasav mint lobelle- nes szer	896
hamany kűnszűnűleg (sulfocyanure depotassium) életűtani hatűsa	496
hamany, kovasavas, szűlűrd kűtű- sekűre	350
higany hatűsa az állati szűrvezetűre	138
higanyhalvag bűrűlűfűcskendűsűe bu- jakűrnál	674
kadany ősszűkűttűtűtűsek műrgűzű hatűsa	400
kalabűrbab kivonatűnak hatűsa a szűmrekeszűre	328
kűnessav sebűkre és fekélyűkre al- kalmazva	927
kenűcsű a kűszűvűnyes izűletűre	420
kinal hatűsa a kűpzűnyűe mozgűsűra	708
„ kűnsavas, hatűsa az idegűrend- szerűre 243; — adagolűsa és bűr- űlűfűcskendűsűe	245
kumisz a tűdűvűszűnűl	804
lavanyűleg (lithion) és a szűnsavas lavany értűke hűgűsavas kűvek és lerakűdűsűk eltűvolitűsűnűl	520
légűnyűlecs mint bűdítű szer	288
mákony a fekélyűk kezelűsénél	456
—nak a szűrvezetű által eltűrt nagy adaga	802
methylen kűthűlvag (bichlor methy- lene) új altatű szer	737
murias ammoniae hasznűlata az emlű tejűfelű tűműlűsűeinél és nyirűkdagoknál	397
rűz, légűnyasav, mint roncsolű szer	654
szűkeny, kűnsavas, hatűsa a porcz- hűrtűa fűltűjaira	480
szűral haszna nehűzkűrnál 651; — hasűrbeli légűfelhűlmozűdűsű ellen 65 4	65 4

	Lap
szunyal befecskendése epekötől származó fájdalomnál . . .	618
vashalvag adagolása hasi hagymáz- nál 83; — oldat, (savmentes) alkalmazása a nőgyógyászatban	857
vereshagyma (nyers) jó hatása a viz- dag és albuminuria egy esetében	721
zászipaal (veratrin)	414
zsírdékos készítmények (glycerées)	803
Golyvakiirtás	207
Göresős köhögés ellenszere	738
Gümők beolthatósága	46
Gümőkór orvoslása életrend és égalj megváltoztatása által Bennet szerint	459
Gümősödés a hasszervekben 176; — a bélben; a nyom- és vakbél át- furódása a hashártyaúr felé . . .	722
Hagymáz kezelése hamiblaggal Zorn	856
„ alhasi kezelése vashalvaggal . .	83
Halál o z á s o k:	
Breslau 32; Diesing 72; Friquet 72; William Harris 128; Reinhold 128; Kratzmann 144; István fő- herczeg 165; Klimkó J. 183; John Goodsir 216; Tormásy Lajos 231; Szabadföldy M. 287; Jobert de Lambelle 319; Ballahó K. 356; Albers 375; Bartnay J. 390; Gerley J. 407; Follin 448; Weber Otto 448; Civiale 448; Trousseau 485; Pelouse 485; Lawrence 526; Mayer 544; Velpeau 624; Guibourt 640; Faraday 640; Balogh P. 662; Joffe A. 695; Riffel E. 695; Veron 711; Rayer 728; Levinsky 790; Verdugo 812; Flourens 930; Lag- neau 947.	
Hangszálfekély, vizenyő, légsömet- zés, halál	795
Hangtalanság galandféreg követke- zésében	140
„ ellen balszamos szivarkák . . .	737
Hashártyalob kóroktanához, adatok 361, 377, 393, 647	
Háromcsúcsú billentyű megrepedése ijedés következtében	897
Háromosztatú ideg átmetszése házi- nyulaknál 735; — hűdése	907
Helyzetünk	619
Herék gümősödéséről	733
Hideg (legnagyobb) befolyása az ideg- rendszerre	517
Hidegvíz fürdő (állandó) haszna zú- zott sebeknél	529, 561
Hökhurut gyógykezelése néhány lon- doni kórházban	309
Húgyár, egyszerű	246
Húgycső kövei és kiöblölődései . .	459
Húgycsőszor s ennek egyszerű műtéte	581
Húgyhólyag-bélsipoly, fonálszerű bél- féreg kiűrtetése a húgycsővön át	585
Húgyhólyagmetszés és kómorzsolás Punjab-ban	895
Húgyhólyagrepedés	928
Húgykövek gyűjteménye, szerkezetük és kifejlődésük szerint rendezve	479
Húgnak szín- és kivonat anyagairól	652

	Lap
Húgsavas kövek és lerakódások eltá- volításánál a lavanyéleg (lithion) és szénsavas lavany értéke . . .	520
Icája vagy m' boundon	26
I d e g e n t e s t e k:	
az agyban 123; a gégeben 45; női húgyhólyagban	720
Ideg (háromosztatú) átmetszése házi nyulaknál 735; — hűdése	907
Ideghűdés (arcz, háromosztatú és hall- ideg)	937
Idegkórok (mozgási) gyógytanához .	433
Idegkörtan köréből, adatok	665, 681
Inger visszahajlása által előidézett mozgásról	217
Izület, müleges, az állkapocsban . .	484
J á r v á n y o k:	
cholera Párisban 1831-től	144
„ hazánkban; — kimutatás 1866. dec. 26-tól 1867. jan. 30-ig: 14, 30, 52, 86	
marhavész 539; — keleti Hollan- diában, Belgiumban és a perosz rajnamelléken	405
vörheny 1864—65-ben, észleletek	33
Kadany-összeköttetések mérgező ha- tása	400
Kankós csúzról	268
Katalepsia egy esete	917, 933
Kemnyéd elváltozásáról	193
Kétajkúak illóolaja izgató fürdőkül .	209
Kenőcs a köszvényes izületre . . .	420
Kéz savostömlőinek és az anyajegyek- nek gyógyítása Baumscheidis- mus által	736
Kéztő kifűrészelésének új módja . .	941
Kinevezések és választások: 16, 54, 144, 272, 287, 304, 318, 335, 356, 374, 390, 407, 447, 526, 543, 574, 608, 624, 677, 728, 742, 789, 812, 844, 862, 917, 931.	
Kitűntetések: 16, 200, 231, 318, 427, 447, 484, 503, 544, 883	
Kobalt betegségről	628
Koponyalékelést mikor kell és mikor nem kell alkalmazni	442
Koponyalékelés a nehézkór gyógyítá- sánál	898
Koponya, női	254
Koraszülés (mesterséges) előidézése a méhfenekre való fecskendés által	840
Kórbonczolati közlemények	51, 116
Kóreset, három, magángyógyintézeti	276
K ó r h á z a k:	
Batizfalvy magángyógyintézeté- nek nyolczévi működéséről kimu- tatás 555; — londoni kórházak 540; miskolci kórház jelen- tése 1866-rol 464; — pesti Sz. Rókus kórház betegforgalmáról heti kimutatás, minden számban — évi jelentés 1866-ról 365; — Porges magán gyermekgyógyin- tézete 54.	
Körtüneménytanhoz és kórisméhez, adalék	77
Kő, disznónak nyitva maradt húgyin- dájában	314

	Lap
Köldökszínőri zőrej, kórjeli és gyógy- tani tekintetben	325
Közeny szénlégeg (hydrocyan) mérges voltának okairól	330
Könyvirígyhüvedékek	284
Könyvészet	110, 485, 678, 695
Kötés, mozdíthatlan, kovasavas ha- manynyal	350
Közegészségügyeink vezetésében vál- tozás szükséges-e?	195
Kumisztüdővészről	804
Lawrence William	603
Liebig-féle mesterséges tej	602
Lefertőzés (desinfectio)	571
Légzés vegytana fehérvérsejtűség és czukros húgyárnál	151
Lékezésről eszmecsere a „Soc imper. de chirurgie“-ben 437, 452, 473, 494, 550	
Levegő behatolás a vérbe	269
„ gyülem (erőszak) a mellben, mellcsapolás, gyógyulás	874
Lépkírtás	829, 901, 927, 940
Levelek:	
Billroth levele a m. orvosi könyv- kiadó társulathoz 199; — mis- kolczi 143; — nyiregyházi 107; — londoni 540; — weimari . . .	317
Lórugás a gáttájra, húgycsőrepedés	121
„ a fejre, falcsont behorpadás . .	123
Löttsebek (a tétet átforó) kezelése .	63
Lüktetés, fölhasi	492
Magtalanság (női) okairól és gyógyi- tásáról, különös tekintettel Sims Marion ebbeli nézeteire 775, 791, 815, 833	
Marhavész ragályanyaga hat-e az em- berre	856
Malariagombák	855
Méh hátradülése terhesség alatt visz- zahelyezés új módja	926
Malarialáz, terhes nőknél	618
Méhhüvelycsapokról	803
Méhkírtás, betűrdött méhnél	228
Méhlepénylob s ennek befolyása a ter- lességre	384
Méhtartaszok használatánál a m. leva- ni jelentősége	497
Meleg befolyása a békaizom erőművi munkájára	690
Mellhártyaizadmány (baloldali) gü- mös mellhártyalobból; hirtelen halál a tüdőúter eltömülése foly- tán, vérrög a bal medence vissz- ereiben	863
Mellszorulás egy esete	553
Membrana pupillaris perseverans egy esete	364
Mérgek hatásáról az állati szervezetre: sarkvirág (Delphinia) 887; — légenys. szoral 903; — cyanka- lium és cyansav 945.	
M é r g e z é s:	
idült ólom 158; nitrobenzollal 844; sebészeti 100; szorallal . .	896
Minié-féle puska golyó kiköpetése több év után	654
Mixtura stomachico hepatica	742
Morgue Párisban	917

	Lap
Műszerek:	
occlusion pneumatique 614; — porlasztó (uj) szénsavval 46; — régii római sebészeti eszközök 661; — Richet készüléke a térd kór- tani ficzamáinak helyzetételére 640; — tágitó tükör a méhnyak- kon történő műtéteknél	588
Nehézkór, ólommérgezési, ennek viszony- nya a huyanymérgezéshez	617
„ kezelése a cotyledon umbilicus nedvével 738; — hamanybüzeg- gel 102, 420, 519; — szorallal	651
Nemzeti ügyeink új korszaka	139
Népességi mozgalom Franciaországban	539
Nézpontok a tan- és közegészség ügyében	159
Nyakcsigolyatörés és ficzam esés köv.	208
Nyelvesonkítás rák miatt	289
Nyelvhámdag	401
Nyelv túlfellettsége	370
Nyirkrendszer és a savós tömlők közti összefüggésről	912
Nyultagy megszuratása az alapnyul- ványon keresztül	440
Oldalgörnye, csipizületi lob, dongaláb	867
Orr nyákhártyájának felhasználása gyógyszerek felvételére	538
Orrpöfetegek gyógykezelése	264
Orvosi és egészségügyi mozgalom ha- zánkban és külföldön	179, 283
Orvosi ügyek rendezéséhez	229, 247, 269, 285, 299, 315, 354, 737
Orvosok és természetvizsgálók XII-ik nagy-gyűlése Rimaszombaton	385, 499, 525, 560, 587, 620, 636, 655, 711.
Orvos-rendőri ügyek	15
Orvosi segély szegények számára Franciaországban	501
Orvostanuló ifjúsághoz	723
Orvostudorok és sebészek kik a m. k. egyetemen az 186 ⁶ / ₇ tanév foly- tán okleveleztettek	915
Ozon valódi természete	841
Paizsmirigy tömlő esete	399
Pálya kérdések:	
gyermek védelmező társulat 813; — kir. m. természetstudományi társulat 50, 127; — magyar or- vosok és természetvizsgálók	844
Papilloma ligamentorum vocalium	716
Pellagra Corfuban	299
Petefészekkiirtási esetek Desgranges- tól	875
„ ötven eset	840
Petefészek-tömlők gyógykezelése műtét nélkül	83
Petefészek-tömlőkiirtás jó sikerrel vég- zett esete	729, 778
Petevezetékek kitágulása	948
Pettenkofer a közegészségtanról	803
Porchártya idegeinek végződéséről	368
„ foltjaira kénsavas szikeny hatása	480
Rák:	
az arczon, étetőkúpok alkalmazá- sa 471; — epehólyagban, első-	

	Lap
leges 300; — húgyhólyag hám- rákja 944; — szívben 46; — tüdőben, elsőleges szemcsés 157; — vastagbélben, enyvéd, vastag- bélmetzés 839; — végbélben 122; — gyógyítására vonatkozó legújabb észleletek Thiersch mód- ja szerint	457
Rángási rohamok gyógytani javallatai	720
Ránggörcsök sikeres gyógyítása bü- zenyhamaggal	93
Rayer	859
Remegő téboly kezelése indiai kender festvénnyel 386; — ellen két szer 522; — mákony sikertelen- sége narcein adagolása, gyógyu- lás	783
Sarokcsont hártyaalatti tályogja	385
Sebek:	
gégesebzés 45; — has átható se- be, cseplez előesés, gyógyulás 858; — húgycső szakadás lórú- gás következtében 121; — hü- velyk kézközépcsontjának átmet- szése 384; — nyúltagy megszu- ratása az alapnyulványon át 440; — szív sebe 212.	
Sebészeti mérgezésekről	100
Sebkötözési szer	66
Siketnéma-intézet (váczi) növendékei- nek fülvizsgálata	945
Statistikai adatok:	
Batizfalvy magánygyógyintézeté- nek 8 évre terjedő kimutatása 555; — borék elefántdagja Ben- gálban 427; — cholera halálo- zás a bécsi katonakórházban 184; — cholera-járvány Magyarorszá- ban, — kimutatás 1866 dec. 26- tól 1867 jan. 30-ig: 14, 30, 52, 86; — cholera-járványok Páris- ban 1831-től 144; — egyészség- ügyi és lebeszeti havi kimutatása Pest város t. főorvosának 88, 183, 231, 336, 811, 861; — Erdély egészségügyi személyzete 1866- ban 446; — északi egyesült ál- lamok tábornok sebészének 1866- diki jelentése 216; — halálozás Angliában 1865-ben 711; — Li- verpoolban 883; — h. és öngyil- kosságok Bécsben 1865-ben 84; — himlőoltás Erdélyben 1866. 426; — léghőmérsék befolyása a megbetegedésre és halálzásra Londonban 883; — marhavész Poroszországban 164; — miskol- czi közkörház jelentése 1866-ról 464; — német egyetemek hall- gatói 186 ⁸ / ₇ tanév téli félévben 575; — népesség szaporodása 590; — n. mozgalom Franciaor- szágban 539; — 1864-ben 356; pálinka fogyasztás Angliában 883; szt. Rókus kórház beteg- forgalmának 1866-iki kimutatá- sa 365.	
Szájpadvarrat gyógyult esete	609
Széchenyi szobrához	165
Szemle	302, 443

	Lap
Szemmérészeti mód, két uj	449, 465, 489, 505
Szemrekeszre gyakorlott hatása a do- hányalnak és kalabárbab kivo- natának	328
Szénéleg-kéneg (Kohloxysulphid)	641
Szénsavkiürítés tiszta élely belégzése idején	826
Sziklacsont szuvasodásáról	577, 596
Szivárványmetzésről	381
Szivburokcsapolás	538
Szívet ellátó idegekről	313
Szivygomor (baloldali) részletes tágu- lata	569
Szívrepedés	944
Szivrák	46
Szirtályog esete	348
Szunya befecskendése epekötől szár- mazó fájdalmaknál	618
Szülőnök ájuldozásai és hirelen halála	10
Takar (húgycső) kezelésénél a digita- lis hatása	673
Tályog, a májban, közlekedés a jobb mellhártyaürrrel és a tüdők bel- sejével 914; — a sarokcsont hártyaalatti 385; — a szívben 348; — a vesében, mely a hur- kabélbe nyílt 477.	
Tan- és közegészség ügyében, nézpon- tok	159
Tanulmányok azon gerjek felett, me- lyek egészséges ember testén kép- zódhetnek	876
Tehénhimlő tulajdonságai 210; — be- oltása mint a cholera óvszere	120
Tej, Liebig-féle, mesterséges	602
Terhes és gyermekágyas nők himlő- beni megbetegedéséről	337, 364
Terhesség, méhenküli	17, 39, 113, 586
„ vészhimlővel bonyolodott, törté- netét érdeklő esetek	600
Testhőmérséke a valódi himlőt kísérő láz alkalmával 707; — egészsé- ges vér átömlesztésénél 911; — (általános) és némely belső szer- vek térfogata 297.	
Tetanus traumaticus sikeres gyógyítá- sa nagy adag ammoniakkal	498
Tetszhalott gyermek sikeres gyógyke- zelése vérátömlesztéssel	498
Thalsahuate	618
Tömlő a májban 124; — az alsó áll- kapocsban 370; — a paizsmirigy- ben	399
Tömlősdag a nyakon; kiirtása	395
Tömlős golyva sebészeti kezeléséről	838
Trousseau	558
Túlérzékenység, méhhüvelyi	157
Tüdőlob, (croupus) régibb mellhártya- izzadmány 545; — kezelésénél a chloroform értéke	671
Tüdőrák, elsőleges, szemcsés	157
Tüdőútér szükületeinek befolyásáról a gümőképződésre	568
Tüdőútér hajszáledényeinek eldugu- lása lábfaigyásnál	942
Ujvi elmélkedések	11, 27, 47, 123
Uj idő	421

	Lap
Ujjnyomás a tagok szétterjedő gyuladásánál és heveny genyedő izlobnál	873
Úti naplomból	675
Ütér lekötő fonalának új elhelyezési módja	737
Üterek rendellenes viszonyai sebész bonczati szempontból	233, 257, 269, 685, 700, 831.
Ütéri lökés értéke szivbántalmaknál	708
Ütéri remegésről	897
Ütéri visszértágulat világrahozott esete	246
Ütértágulat:	
duzzadásos, (a. cyrsoideum) növendékek és felnőtteknél 801; — főéri kezdetleges részén 898; — főéri, közlekedés a bal hörggél 194; — főéri, mely a bal bolyg és rekeszideget nyomta 942: — gerinczütéren, erőszaki 282; — kulcsalatti, tűnyomás a karütérre 634; — méhütéri 944; — névtelen ütérén 155; — tüdőütérén 66; — kezelése tűnyomással 26; — miatt a kulcsalatti ütér lekötésének öt esete 520; — tüdőgümösödésnél 228.	

	Lap
Válasz Kún Tamás cikkére	211
Vállficzamok visszahelyezési módja	300
Vashalvag adagolása hasi hagymázban	83
Vastagbélgümösödés elsőleges	612
Védhímlő az állatokról véve	672
Védhímlőoltásra nézve tett kísérletek a francia orvosi akadémiában	348
Végbélrák	122
Vegyteni műhely a berlini egyetemen	678
Velpeau	726
Vének ondójára vonatkozó kutatások	736
Vérátömlesztés tetszhalott gyermeknél	498
Vereshagyma (nyers) jó hatása vizgyülem és fehérvyevizelés egy esetében	721
Vérgyülem, (méhbeli) műtét	706
Vérhas, légenysavas ezüsttel kezelve	538
Vérsejtmérő	784
Vérzés (gyermekágyi) porlasztott égény által gyógyítva	721
Vese és petefészkek tömlők és dagok megkülönböztetési jelzése	417
Vesetályog (baloldali) mely a hurkabélbe nyílt	477
Vészhímlővel bonyolított terhesség történetét érdeklő esetek	600

	Lap
Vidatáncz, égénysugarak alkalmazása a gerincoszlopra 914; — ellen Clark vénye 897; — örvjögéssel és ennek valószínű viszonya az érduguláshoz 910.	
Világkiállítás Párisban 172. K. m.	544
Vilany felfedezéséről törvényszéki esetekben	402
Villamáram (éztelenítő) alkalmazási módja 804; — Faraday féle bélsár megszorulásnál 556; — mint felszívató szer 625, 697; — félbenhagyó és állandó, hatása a tenyészeti izomrostokra és táplálásra 631.	
Villamosság, állati 674; — értékéről viziszonyánál 519; — mint gyógyhatány 262.	
Visszértágulatok gyógykezelése tüzsurás által 102; — a lépben 119.	
Vizenyő a bal felső végtagban a névtelen visszér heges összenyomása folytán	268
Vizvezetés, pesti	271, 447, 639.
Zenehangok érzése fülbántalmaknál	898
Zsigerszemlélés (splanchnoscopia)	635

Könyvismertetések.

	Szám
<i>Boucharde Ch.</i> Dr. Etude sur quelques points de la pathogenie des haemorrhagies cérébrales	15
<i>Castan Dr.</i> Traité élémentaire de la diathése	33
<i>Causit A.</i> Dr. Etude sur les polypes du larynx chez les enfants et en particulier sur les polypes congenitaux	45
<i>Dillnberger Emil</i> Dr. Therapeutisches Receptaschenbuch für innere u. äussere Krankheiten	12
" Gyógyászati vényzsebkönyv a bel és külbetegségekre. Fordította Purjesz Zsigmond	36
<i>Diesterweg Alex.</i> Dr. Kritische Beiträge zur Physiologie und Pathologie mit besonderer Berücksichtigung des Lehrbuches der spec. Path. u. Ther. des Prof. Felix v. Niemeyer	12
<i>Dolbeau Dr.</i> Leçons de clinique chirurgicale	41
<i>Garin J.</i> Dr. De la police sanitaire et de l'assistance publique dans leurs rapports avec l'extinction des maladies veneriennes	38
<i>Greenhow Edward Hendlam:</i> On Addison's Disease	26
<i>Giell T. X.</i> Dr. Die Ursachen des enterischen Typhus in München	29

	Szám
<i>Gruber Joseph</i> Docent: Anatomisch-physiologische Studien über das Trommelfell und die Gehörknöchelchen	35, 51
<i>Hallier Ernst</i> Prof. Die pflanzlichen Parasiten des menschlichen Körpers	25
<i>Harting P.</i> Prof. Das Mikroskop	6
<i>Hausmann Fr.</i> Dr. Über die Ursachen und Bedingungen der Krankheiten	47, 48, 49
<i>Helmholtz H.</i> Prof. Handbuch der physiologischen Optik	23
<i>Holmes Coote.</i> On Joint Diseases; their Pathology, Diagnosis and Treatment including the Nature and Treatment of the deformities and Curvature of the Spine	34
<i>Isnard Ch.</i> Dr. Der therapeutische Gebrauch des Arseniks gegen die Krankheiten des Nervensystems. Aus dem französischen von Le Visieur	36
<i>Joulin</i> Prof. Traité complet d'accouchements	37
<i>Kiesch Heinrich</i> Dr. Die Balneotherapie der chronischen Krankheiten	14
<i>Klob Jul. Mar.</i> Prof. Pathologisch-anatomische Studien über das Wesen des Cholera-Prozesses	9

	Szám
<i>Khon Moritz</i> Docent. Die Syphilis der Schleimhaut der Mund-Rachen- Nasen- und Kehlkopfhöhle	6
<i>Köhler Reinhold</i> Dr. Handbuch der speciellen Therapie einschliesslich der Behandlung der Vergiftungen	21
<i>Lebert</i> Prof. Krankheiten der Blut- und Lymphgefässe	42
<i>Lepelletier (de la Sarthe)</i> Dr. Traité de la physiognomie	27
<i>Linhardt W.</i> Prof. Vorlesungen über Unterleibshernien	7
<i>Lion A.</i> Dr. Compendium der Sanitätspolizei und gerichtlichen Medizin	43
<i>Macpherson John</i> Dr. Die Cholera in ihrer Heimath. Ins Deutsche übersetzt von Dr. Rob. Welten	36
<i>Martin Eduard</i> Dr. Lehrbuch der Geburtshilfe für Hebammen	18
<i>Moleschott Jac.</i> Prof. Rath und Trost für Cholerazeiten	7
<i>Mougeot J. B. A.</i> Dr. Recherches sur quelques troubles de nutrition consecutifs aux affections des nerfs	19
<i>Navratil Imre</i> Dr. Orrtükreszet	6
<i>Pike, Luke Owen:</i> The English and their Origin	30
<i>Plósz Lajos</i> Dr. A choléráról	20

	Szám
<i>Posner L.</i> Dr. Handbuch der klinischen Arzneimittellehre . . .	1, 2
<i>Rabuteau A.</i> Etude experimentale sur les effets physiologiques des fluorures et des composés métalliques en général . . .	33
<i>Ranke Joh.</i> Dr. Grundzüge der Physiologie des Menschen mit Rücksicht auf die Gesundheitspflege und das praktische Bedürfniss des Arztes . . .	52
<i>Rollet Emil</i> Docent. Pathologie und Therapie der beweglichen Niere	3
<i>Sequin Edward</i> Dr. Idiocy and its Treatment by the Physiological Method . . .	20
<i>Sims Marion</i> Dr. Klinik der Gebärmutter-Chirurgie. Deutsch von Dr. Hermann Beigel . . .	8

	Szám
<i>Stilling B.</i> Dr. Die Extra-Peritoneal Methode der Ovariectomie . . .	17
<i>Stockinger Tamás</i> Prof. Utmutatás a sebészeti műszerek elemzésére és birálatára . . .	3
<i>Strumpf F. L.</i> Dr. Die Lehre von der Arzneiverordnung nach den neuesten Bestimmungen mit Darlegung der Grammen- und Unzen-Berechnung . . .	51
<i>Szohner József</i> tr. A gyermekgyógyászat alapvonalai . . .	44
<i>Tardieu A.</i> Prof. Etude médico-légale et clinique sur l'empoisonnement . . .	32
<i>Thompson Henry</i> Dr. Erkennung und Behandlung der Prostata-Krankheiten . . .	16
<i>Trousseau A.</i> Prof. Medizinische Kli-	

	Szám
nik des Hotel-Dieu in Paris. Deutsch von Dr. L. Cullmann	13
<i>Türk Ludwig</i> Prof. Klinik der Krankheiten des Kehlkopfes und der Luftröhre . . .	5
" Atlas zur Klinik der Kehlkopfkrankheiten . . .	5
<i>Virchow Rudolf</i> Prof. Handbuch der spec. Pathologie und Therapie VI. kötet . . .	50
<i>Voltolini Rudolf</i> Docent. Die Anwendung der Galvanokaustik im inneren des Kehlkopfes und Schlundkopfes . . .	10
<i>Wundt Wilhelm</i> Prof. Die physikalischen Axioine und ihre Beziehungen zum Casual-Prinzip . . .	24
" Handbuch der medizinischen Physik . . .	40

Szemészeti melléklet.

	Lap
Alczás váltóláz mór alakjában . . .	16
Coniunctivitis exanthematica . . .	31
Diphtheritis coniunctivae . . .	47
Dülszem, sérülési . . .	47
Glaucoma (heveny) következményei .	43
Graefe tanár legujabb szürkehályog kivételi műtéte módosatairól . . .	49
Gyógyszerek által véletlenül okozott bőrlöb . . .	27
Gyógyszerek és gyógyeljárások, melyek a szemézi gyakorlatban jelenleg leginkább használatnak Atropin. Pokolkő (arg. nitr. fumum) . . .	17, 81
Hangyhálg használata szemműtéteknél . . .	6
Herpes zoster frontalis, seu ophtalmica . . .	95, 30
Himlős szemlob ismeretéhez adatok Idegen test a felső könnycsatornában	79
Kancsilszem vizsgálatához . . .	32
Kettős látás az ataxia locomotrix mellett . . .	79
Kődarab a mellső csarnokban . . .	15
Könnyezés villamosítás általi gyors gyógyítása . . .	57
Kőnyopontok zára . . .	64
Kőthártyabajok fénytörési és alkalmazkodási hibák következtében	62
Látero feltűnő viszonyai hályogműtét után . . .	77
Látzavar mint a szembetegségek egyik tünete . . .	1, 33
Lawrence William . . .	89
Mór egyoldalú, színlelésének felismerése . . .	74
" nyomás által előidézve . . .	16
" szembőrdőrt sértés után . . .	78
" (ólom) szunyal bőr alá fecskendezése által gyógyítva . . .	76
" félbenhagyó, az ötödik agyideg pár hűdésével . . .	94
Reczeleválás gyógyulása . . .	41

	Lap
Reczeglob, bujasenyves, visszatérő, középponti . . .	14
Reczegnek visszeres vérbősége hőszárazavar következtében . . .	56
Rendkívüli hatalom a szemteke izomzata felett gyakorlás által . . .	82
Retinitis nyctalopica . . .	75
Rokonszenves szemlob tanához . . .	61
Ruete Th.	89
Szarugenyedés izomátültetés utáo .	75
Szarukúp gyógytanához . . .	44
Szarulebény varrat általi kezelése hályogkivétel után . . .	93
Szarupusztulás gyermekek agylobjánál . . .	14
Szarutályog sértés következtében fogorvosoknál . . .	53
Szemészeti észleletek choléránál . . .	12
Szemfáradás a belső egyenes izmok elégtelensége folytán . . .	7
Szemhéjak légdagjának egy esete . . .	64
Szemizmok hűdésének gyógymódja . . .	46
Szivárványlob (idült) bujasenyves egyénnél . . .	47
" " kórisméjét és gyógykezelését érdeklő gyakorlati észrevetelek	63
Szivárványedénytagulatának egy esete	77
" zsirdagjának egy esete . . .	77
Sulphas sodae szaruhomály ellen . . .	96
Tokhályog önkényes beszakadása három hónappal a lencse kivétele után . . .	31
Tömlőalakú tágulata a könnymirigy egyik kivezető útjának (Dakriops) . . .	15
Tömlősdag (csontszerű) a felső szemhéjban . . .	64
Tülkhártyaseb varratokkal gyógyítva	31
Ujképlet (gummaféle) a szemteke valamennyi hártáiban . . .	72
Vérzés (nagy) a belső egyenes izom átmetszése után . . .	77

	Lap
Vérzés az üvegtestbe átázás és meghülés után . . .	32
Vegyések . . .	48, 90
Vérbocsátás (helybeli) kitűnő hatása	30
Zsába, félbenhagyó, szembőrdőrfölötti	65
IRODALOM.	
<i>Donders F. C.</i> Die Anomalien der Refraction und Accomodation des Auges . . .	8
<i>Gerold Hugó</i> Prof. Zur therapeutischer Würdigung farbiger Dioppter . . .	30
<i>Giraud-Teulon</i> Dr. Précis de la refraction et de l'accomodation de l'oeil et de leurs anomalies . . .	8
<i>Graefe A.</i> Symptomenlehre der Augenmuskellähmungen . . .	58
<i>Herzenstein Ulrich</i> Dr. Beiträge zur Physiologie und Therapie der Thränenorgane . . .	92
<i>Knopp H.</i> Prof. Bericht über die Leistungen in der Augenheilkunde im Jahre 1865 . . .	29
<i>Mooren Albert</i> Dr. Ophthalmiatische Beobachtungen . . .	67
<i>Nagel Albrecht</i> Dr. Die Refractions und Accomodations Anomalien des Auges . . .	8
<i>Schirmer Rudolf</i> Dr. Die Lehre von der Refractions und Accomodations Störungen des Auges . . .	8
<i>Steffan Ph.</i> Dr. Erfahrungen und Studien über die Staaroperation im Zeitraum der Jahre 1861—67 . . .	89
" Ein Vorwort zum 5. Jahresberichte meiner Augenheilanstalt	89
<i>Tetzer Max, Rydel Lucian, Becker Otto.</i> Bericht über die Augenklinik der wiener Universität 1863—1865 . . .	28
<i>Zehender.</i> Klinische Monatsblätter . . .	27

Előzetési ár: helyben egész évre 9 frt., félévre 4 frt. 50 kr.; vidéken egész évre 10 frt., félévre 5 frt. A közlemények és fizetések bérmentesítendők.
Hirdetésekért soronként 15 uj kr.

Megjelen minden vasárnap.
Megrendelhető minden cs. kir. postabivataltal, a szerkesztőségnél, úgylé 10. sz., és Kilián György könyvkereskedésében váci utcza Drasche-féle házban.

ORVOSI HETILAP.

Honi s külföldi gyógyászat és kórbuvarlat közlönye.

Tizenegyedik évfolyam.

Felelős szerkesztő és tulajdonos Markusovszky Lajos tr. Főmunkatárs Balogh Kálmán tanár.

Tartalom: Balassa János tr.: Adatok az agysértések tanához. Folyt. — Balogh Kálmán tr.: A bujakóri növedékek. Folyt. — Könyvismertetés, Handbuch der klinischen Arzneimittellehre, Von Dr. L. Posner. — Lapszemle. A szülönök ajukdozásai és telen halála. — Bóraláföcskendés 4 —50-szeri ismétlése karzsábanal — gyógyulás. — Epekő-átfürödás a hasfalon keresztül.
Tárcza: Ujévi elmékedések I. — K. m. természettudományi társulat. — A cholera kiterjedése. — Vegyesek.

Közlemények a sebészi gyakorlat köréből.

BALASSA JÁNOS egyetemi tanártól.

I. Adatok az agysértések birálatához.*)

3. *Horpadásos koponyatörés, agynyomás és nagy foku agyrázkódás tüneteivel. A behorpasztott csontdarabok eltávolítása, gyógyulás.*

Erlsbeck Gyula, a Tigris szállodai kávésnak 7 éves fia, 1863. october havában a fölépcsőzet első emeletéből játszás közben a földszinti kövezett térre lezuhant, a honnan vérrel borított arcczal eszméletlen állapotban vitetett szüleinek harmadik emeletbeli lakába. — A sebesültet kevés idővel az esemény után láttuk oly állapotban, mely minden tényleges gyógykezelést ellenjavallott, a mennyiben a nehéz hörgő légzés, a jéghideg végtagok, a szerföltt szapora, alig érezhető érverés, a halvány beesett arcz, az összehuzódott, mozgékonytalan láták sat. a halálhoz közelebb mint az élethez állónak képét mutatták. — Betegnek feje felső részén, a bal oldalcsont hátsó szöge felé egy czafatolt $\frac{5}{4}$ -nyi seb volt látható, melynek környezete tallérnyi kiterjedésben pépes tapintatu, kisebb-nagyobb csontdarabok által volt aláagyazva.

Meghagyván a már alkalmazásban volt hideg borogatásokat, a végtagok dörzsölését, s még meleg levesnek betöltögetését rendelvén meg, a beteget azon meggyőződéssel hagytuk el, hogy azt nem fogjuk többé életben találni. Reá jövő nap azonban, noha nem volt épületes a látvány, még is kevésbé volt ijesztő annyiból, hogy beteg egész testét kellemes meleg lepte el, és az érverés — habár szerföltt szapora (136), de nagyobb, az arckifejezés tetszetős volt. Az éjt nyugtalanul töltötte, majdnem folytonosan jajveszékelt és minden perczen ránggörcsök lepték meg. Jobb oldali végtagjai hűdvék, az eszmélet hiányzó, a látá mozgékonytság nélküli.

Az agyrázódási tünetek csökkenése most már előtérbe juttatá a „melius est remedium anceps, quam nullum“-szerü javalattot, mely az agynyomást közvetítő benyomult csontdaraboknak eltávolításában állt. Ehhez a baj súlyát és veszélyességét látó szülek beleegyezését nem volt nehéz megnyerni.

A sebnak kellő tágitása után előbb néhány lazán helyezett, azután három alátolódott és beikelt csontdarabot távolítottunk el. Mindamellet tetemesen behorpadva maradtak még a mellső és hátsó csontszélek, melyeket kiemelni nem sikerült, míg lékezésükre

a körülmények épen nem voltak buzditók. A mintegy tallérnyi kiterjedésben födetlenné vált agykérnek $2\frac{1}{2}$ -nyi résén az agy gyurmája duzzadt kifelé. A sebszélek egyesítetttek, s föléjük puha tépet-pamat tetetett, mely hathatósan tapadó damar-tapaszzsal lön rögzítve. Helyileg hideg borogatások; belsőleg szenna-forrázat. csudasóval rendeltettek.

A kórfolyás egyes részleteit mellözve, elég legyen azt csupán fő mozzanataiban vázolnunk, melyek abban állanak, hogy míg egyrészt a beteg eszméletlensége és a végtagoknak hűdöttsége folyton tartottak, addig másrészt a görcsös rohamok mindinkább ritkultak és enyhébbekké lettek; hogy láza az első hat nap folytán igen erős volt (135—140 érveréssel); hogy míg ez idő alatt automaticen nyelte el a nyujtott levest és vizet, heted napra már öntudatosan tette azt; és hogy 10-ed napra beszélni — érthetlennül bár — de még is kísérlett. Ezen időn túl a beteg eszmélete többé nem volt zavarva, azonban beszéde csak a harmadik hét vége felé lett érthető. Végtagjainak hűdése igen lassan engedett, annyira, hogy a beteg teljes fölépüléséhez több hónap volt szükséges. — A helyi kórfolyamra nézve megjegyzendő, hogy a sebszélek egyesülése gyors hegedés utján ment végbe, minél fogva a kötésnek megnyitása csak több nap lefolyta után lett szükséges; és hogy a helyben maradt, egyarányos gyöngéd nyomást gyakorló tapasz-födélzetnek a helyi kórfolyamat egyszerűsítésére szemebetünő befolyása volt, mely a koponya hiány helyén elég tömött hegygyurmát eredményezett.

4. *Agyrázódás, agybeli izgatagság tüneteivel; gyógyulás.*

Fennebb két esetét közöltük az agysértések azon következményének, mely a sérelmezés rázkódtató hatálya folytán az agybeli működések bénulásának alakjában nyilvánul. — Az agyműködési zavarnak ezen neme minden külöletében az erő és életbeli hanyatlásnak kifejezése, és mint olyan, nem ritkán előjövő tárgyát képezi a gyakorlatnak.

Kevésbé gyakoriak a szinte rázkódtató sérelmek által előidézett működési zavari az agynak, melyeknek szembezők jellegét izgatagság képezi, s mint olyanok megjelenési alakjukban teljesen különválnak az agyrázódás kórképétől. Ily betegeknek helyezkedésük külön nemü; mindig oldalt fekszenek, előrehajlott törzsszel és felhajtott végtagokkal, mód nélkül nyugtalanok, főleg ha hangosabban szólíttatnak

*) Lásd lapunk múlt évi folyama 46 és 47-ik számát.

vagy érintetnek, a mikor egyik oldalról a másikra vetik magukat, e mellett végtagjaikat soha ki nem nyújtják és hanyatt nem fekszenek; szemeiket szorosán zárják, ellentállván minden felnyitási kísérletnek; látájuk összehúzódott; bőrük halvány, hűvös; fejök nem meleg; érverésök kicsiny, gyöngye és lassított, ritkán 70-re menő. Zárizmaik többnyire nem bántalmazvák; a húgy kiürítése rendszeren történik, húgyrekedés ritkán van jelen. — Szinte ily különemű az ilyen betegek szellemi állapota is; túlnyomó náluk a kedély izgatottsága. Nyugton hagyva mámorosak és a körülök történeteket nem észlelik, ellenben ha fenn hangon szólnak, nagy mértékben izgatagok és kellemetlenek, a mikor gyorsan az ellenkező oldalra fordulnak, érthetetlenül mormognak és fogaikat csikorgatják. Ily állapotban 7—21 napig maradnak, mire érverésök mindinkább erősebb, hőmérsékök fokozottabb lesz; végtagjaikat lassankint kinyújtják és kedélyingerültségöket részvétlenség váltja fel. Felüdülésök lassu, de teljes lehet, habár itt sem hiányzanak következményi bajok.

Az imént vázolt agybeli bántalomnak mintaképét mutatta volt kórodánkon két beteg; mindegyikénél hasonnemű külhatály előzte meg az agyműködési zavart, és mindegyikénél több hétig tartott a kórlefolyás, melynek végeztével egyiknél úgy, mint a másiknál hiányzott az emlékezet még azon mozzanatokra nézve is, melyek teljes öntudatossággal látszottak volt végbe menni. A mennyiben egyik kóresetet a másikhoz minden irányban hasonlított, elégségesnek tartjuk az egyiknek közlését.

* * *

Piros János 32 éves mezőturi bérszolga, 1865-ki május hó 26-án hozatott a sebészi kórodára, kocsiról való leesés folytán szenvedett fejsértése miatt, mely bal esetének körülményei felől a vele volt postás kocsis által következőleg értesítettünk:

A fennirt napon az egyén tisztéhez képest a posta-szekéren a vasuti indóházhoz volt jutandó, midőn a közelben elhaladó katonák dobpergésétől megrezzent lovak a kocsit elragadták, mire a lélekjelenetét vesztett beteg annak magas üléséből kiugorván, fejjel a kövezetre zuhant, s e helyen fekvé maradt. Innét a segítségére jöttek tüstént a kórodára hozták az eszméletlen állapotban levőt, mi alatt az néhányszor erősen hányt.

Az egyén arca halál-sápadt, beesett, márvány hideg, s gyöngyöző veritékkel és vérrel borított volt; eszméletlensége mély; végtagjai úgy, mint egész teste hideg, érverése kicsiny, akadózó, szivlökései alig észlelhetők; az ornyilások vérröggel telvék. A vizsgálás alatt több ízben erős hányás által lepetik meg, hányadéka bő mennyiségű hig, szennyes barnás folyadékból áll, melyben pusztá szemmel is felfödözhető a vérnek jelenléte. A bal szem pillái s az azt környező lágyszövetek dagadtak, sötét-kék színűek. A köthártya mindkét oldalt erősen belövellett, mindkét láta igen összehúzódott, nem mozgékony. A fejtető azon táján, hol a nyilvarrat a nyakszirtesont felső szögletéhez oldallik, le- és hátfelé mintegy 3"-nyi, szakadozott szélű, vért ömlesztő folytonosság hiány látható, mely közepett 3"-nyira tátong.

A nagy foku agyrázódást szenvedett betegnél első kellék levén a vérkeringés és az idegrendszer hanyatlott képességét helyre állítani, rendeltük: a végtagoknak dörzsölését és meleg ruhákkal

körülöngyölését, meleg levesnek és szegfűtheából álló élesztő allöveteknek adagolását; a fejre hűvös borítékokat. A leves vétele után mindjárt erős hányás, a fennebbihez hasonló hányadékkal állott be; a csőrét pedig hig széketétel követte.

Estve a mámoros állapothoz nyugtalanság szegődött, úgy hogy beteg minden perczen egyik oldalról a másikra hányt vetette magát, főleg midőn hangosabban megszólítottatott vagy érintetett; sokat nyögött és félrebeszélve felkiáltott, a borogatást fejről lehányta; mérséklete emelkedett, érverése rendesebb, de kicsiny. Ily állapotban töltötte az egész éjt; folyton oldalt feküdt, előre hajlott törzsessel és behajtott végtagokkal.

Ilyen állapottal folyt le betegnél a reá jövő nap is, melynek éjét rendkívül izgatott állapotban töltötte, minduntalan el akart szaladni, úgy, hogy ágyához kelle őt kötni.

28-án. Kevesebbet nyög; hőmérséke igen megváltozott, a mennyiben az magas fokra hágott; érverése 50. Rendeltetett: nádiók a fülek mögé. Inf lax. Vien. hánytató borkő tört adagával; jeges boríték a fejre. Estve kissé nyugodtabb, forrósága nagy, érverése 52, szomja fokozott.

29-én. Az éj csendesebb volt, azonban keveset aludt, hőmérséke csökkent, szomja nagy; folytonos félrebeszélés; érverés 48; széketétel kétszer. Estve a szomj csökkent; érverés 54.

30-án. Éje igen nyugtalan volt; több ízben elhagyta ágyát, hová erőszakkal kellett visszavezetni; hősege csökkent; érverés 48.

Estve beteg enni kér, még ez ideig majd semmit sem fogadott el; kissé eszmélni látszik; fej- és farfájásról panaszkodik; hőmérséklete még fokozott; érverése 54.

31-én. Éjele újra rendkívül nyugtalan volt, ágyát szüntelen oda hagyá s az ablaknak ment, annyira, hogy ismét meg kelle őt kötni; folyton félrebeszél, s az őt környező ápolókat gorombaságokkal illette; reggel felé csendesebb lett, s tejét jó ízűen megette; szomja nem fokozott, ismét többet látszik eszmélni, azonban a hozzá intézett kérdésekre kelletlen és izgatott; az éjjel történetekre nem emlékszik; érverése 48.

Estve nyugodt; jó ízűen elköltötte levesét. Fejsebe halavány, alig sarjadzó; érverés 50.

1-ső jun. Éje ismét nyugtalan volt, nem eszmélt.

Étvágya jó; széke csak hashajtókra van; hőmérséke rendes; érverés 50.

Estve érverés 48. Tisztátlan sebére kámforos nyák rendeltetett.

2-án. Nyugodtabban aludt; többet eszmél, s a kevéssel előbb történetekre emlékszik; érverés 56.

3-án. Éje nyugodt volt; eszmélete szabad, izgatagsága elmúlt, a kérdésekre jól felel; érverés 48.

4-én Jól aludt; szellemi működései teljesen rendezetteknek mutatkoznak; érverés 64.

5-én. Éje nyugodt volt; magaviselete szelid, eszmélete tiszta; étvágya jó; érverés 72.

6-án. Igen jól érzi magát; étvágya, kiürítései és szellemi működései rendesek; érverése 64.

7-én. Érverése 54.

8-án. Kevés kábultságot leszámítva, teljesen jól érzi magát; étvágya fokozott annyira, hogy folyton enni kér; érverés 72.

9-én. Érverés 60.

10-én. Sebe élénken piros, sarjadzó; érverés 68.

11-én. Érverés 60.

12-én. Sebe majdnem egészen begyógyult; érverés 62.

13-án. Beteg teljesen egészségesnek érzi magát, s a kórodát elhagyni óhajtja; mely óhajtása jun. 15-én teljesített is, a meny-

nyiben öt minden irányban teljesen felépültnek lehetett nyilvánítaniunk

Ezen idő óta néhányszor bemutatta magát a kórodán s tökéletes jólétnek örvendett. (Folytatjuk).

Tanulmányok a bujakórtan köréből.

BALOGH KÁLMÁN ny. r. tanártól Kolozsvárott.

I. A bujakóri növedékek.

A) A nyirkrendszer és a vérmirigyek.

(Folyt.)

Már említettem, hogy a lépbeli bujakóri bántalmak helyesen legelőször Virchow által jelöltettek ki és méltányoltattak, azonban előtte is közöltettek oly esetek, melyekben a lépben talált rendellenességeket a bujakórból lehet származtatni, de az észlelők azok természetére nézve tévedésben voltak. Így Wunderlich 32 éves, egészséges, de gyenge és fájdalmasan ivarvérző leányról beszél (Archiv. f. physiol. H. 1858. 127), kinél 1853-iki augusztusban a hőszám kimaradt, szeptemberben a nyak nyirkmirigyei megdagadtak, mire csakhamar a bőr igen meghalványodott, s deczembertől kezdve minden éjjel bőven izzadott. Következő év májusában a léptájon 54 óráig tartó fájdalom lépett fel; júniusban pedig a hónaljbeli mirigyek mindkét oldalon megdagadtak, míg a lábak megduzzadtak, s az étvágy elveszett. Később röviden légezett és szárazon köhögött, mi mellett a nyak és a hónalj mirigyei folytonosan nőttek, a terd- és könyökizületbeliek pedig dagadni kezdtek. Julius 27-én, mely időben a szennyes bőrű és petyhüdt izomzatú beteg már szerfelett el volt soványodva, a bőr alatti kötőszövetben szétszórva számos göcs találtatott, melyeket a szerző megdagadt nyirkmirigyeknek tartott. A máj rendes nagyságu volt ugyan, de a lép térfogata megnagyobbodottnak találtatott, s táján a beteg némi fájdalomról panaszkodott. A jobb oldali szár szinte fájdalmas volt. Láz, vagy fehérvérsejttség (leukocythaemia) jelei nem mutatkoztak. 31-én a léptáji fájdalmak növekedése és fejfájás mellett láz lépett közbe, az éjszakák nyugtalanokká lettek, az orr gyakran vérzett, a nyelv megduzzadt, s a bélürülések majd kemények, majd lágyak és erőtetéssel járók voltak. A mellszorulás és elgyengülés, valamint a lép térfogata folytonosan növekedett; a nyirkmirigyek nagyobboldása azonban csekélyebb mérvben ment véghez, s eddig bántatlanok dagadtak meg. September kezdetétől fogva a láz esőként, s a beteg magát jobban érezte, a has azonban növekedett, míg kevés, sötét színű húgy ürített ki. Oct. 2-án meghalt. Bonczoláskor a nyak, hónalj, kar, lágyéktáj nyirkmirigyei, valamint a bőr alatti kötőszöveti közül többen, továbbá a gátorbeliek, hashártyamögöttiek és a közös epevezeték körül levők meg voltak dagadva, keményeknek tapintattak, szalonnaszerűn fénylettek, s többnyire szárazon és sárgás fehéren néztek ki, közülük azonban némelyek kevésbé festenyeknek látszottak. A tüdők, szív, gyomor és a belekben semmi rendellenességet se lehetett találni. A kétakkorára megnagyobbodott lép igen keménynek tapintatott, világos barnás vörös és megfeszült burkán pedig számos gombostüfej-garasnyi, kerekded, pete vagy rendetlen alakú, részben előálló, sárgás, sárgás-vörös foltok találtattak. Metszéspapja sötétvörösén nézett ki, a gyurmában oly növedékek tömérdek számával, milyenek a burokban bőven észleltettek. A rendes nagyságu és vérszegény máj jobb lebenyének hátsó részében egy borsónyi és egy bab nagyságu növedék volt, mely a lépben előjövőhöz hasonlított.

1858-ban, mielőtt Virchownak már többször említett nevezetes munkája megjelent volna, a bujanövedékek tana még igen

tisztázatlan és zavaros volt, minélfogva nem csoda, hogy Wunderlich a fentebb közölt esetet görvélynek tekintette, míg jelenkori ösmereteink annak felvételére utalnak, hogy a nyirkmirigyek és a lép legvalószínűbben bujakóri méreg által bántalmaztattak, mint szinte a májban talált képződmények bujanövedékek voltak. Annyi bizonyos, hogy a görvély terményei szabad szemmel akként nem néznek ki, mint miként azon esetben a lép és a máj növedékei és a nyirkmirigyek kinéztek. Az összezavarás csak a rákkal lehetséges, s a lelet leírásának hiánya, hogy használható görcsői vizsgálás nincs közbeszöve, nemkülönben hogy a vizsgálás oly irányban nem történt, miszerint bujakóri bántalmak kifejlődési sorozatukban kimutathatók vagy kizárhatóak lettek volna. Ezen lelet figyelmeztetésül szolgálhat, hogy hasonló alkalommal bujakóri fertőzés lehetőségére is tekintettel legyünk, s magunkat könnyen megeshető tévedéstől telhetőleg megóvni iparkodjunk.

Peacock (Medical Times & Gazette, 1856, sept 13.) esetét nagyobb figyelemre nem igen lehet méltatnunk, mert való ugyan, hogy betege bujakórtban szenvedett, s lépjének némely helyein vonalnyi vastag lapos göcsök voltak, de más szervekben bujanövedékek nem találtattak, valamint megbízható görcsői lelet is hiányzik. A betegnél a megvastagodott külső agyburok a jobb oldali középső lebenyvel és hátul a Sylvius-féle árokkaival össze volt nőve, a jobb oldali lebeny szürke szövete pedig a környező fehér szövettel és a látidegekkel egyetemben lobosan meglágyulva találtatott. Érdekes lett volna ha kimutattatik, hogy a bujakóri fertőzés, az agylob és a lépbeli göcsök egymással kifejlődési sorozatban állanak.

Virchow értekezetének megjelenése után a bujanövedékek nagyobb figyelemben részesülvén, azokra a lépben is többen akadtak. Így Wilks 1862-ben (Medical Times and Gazette, November) két ide vonatkozó esetet közölt, melyek egyikében (41 éves férfi) a lép $2\frac{3}{4}$ fontot nyomott, s igen nagy daganat mellett több apró göcs foglaltatott benne. A torokban fekélyek, a sipesonton, májban és a herékben pedig bujakóriaknak megfelelő növedékek találtattak. A beteg tüdőlobban halt ki. A másik betegnél (43 éves) szinte tüdőlob volt, e mellett pedig bujakóri csontszuvasodás, s a tüdőben, májban és a lépben bujanövedékek észleltettek.

Biermer esetében a megnagyobbodott lép esikalaku bujanövedékek által lebenyekre osztatott, ezenkívül pedig fehéres sárga göcsök voltak benne. Az egyén általános bujakórtban szenvedett. (Schweizerische Zeitschrift. f. Heilkunde. I. 118 l.)

Billroth tnr. Virchow folyóiratának XXIII-dik kötetében az emberi lép élet- és kórtani szövettanát, melyet a XX-dik kötetben megkezdett, folytatván, egyszersmind a gümökről is értekezik. Vizsgálatai három lépre terjednek ki, melyek mindannyian megnagyobbodott térfogatúak voltak, s számtalan borsó-diónyi sajtyszerű gümögöcsök találtattak bennük. A szerző ezeket határozottan a szürke gümökből származtatja. Billroth leírásából kiindulva azonban E. Wagner „Archiv der Heilkunde“ című folyóiratában mondja, hogy mostanság nem lehet ugyan eldönteni; vajjon a lépbeli ugynevezett sárga vagy kásaszerű gümök mindannyian bujakóri növedékek-e? de ő idült gümöknél a lépben nagyobb gümönövedékeket még nem talált (IV köt. 332). A gümökre nézve mindenesetre az ugynevezett szürke növedékek jellegzők, ilyeket pedig 1864-ben volt alkalman észlelni, mint ezt az Orvosi Hetilap ugyanazon évi folyamának 38. számában le is irtam; továbbá 1864-iki deczemberben a kolozsvári katonakórházból majdnem négyszer megnagyobbodott lépét kaptam, melyben számtalan sárga, kásaszerű gümöre akadtam, ezek közül némelyek jókora mogyorónyiak lévén. A beteg tüdő- és bélbeli gümökben halt meg, s mint utána kérdezősködtem, tudtomra esett, hogy bujakórtban nem szenvedett. Alig hiszem, miszerint

észszerűen kétségbe lehessen vonni, hogy a lépben a legnagyobb félékhez tartozó gümönövedékek elegendő nagy számmal ne képződhessenek.

A régiek a bujakóri bántalmak keletkezésénél a májnak lényeges és igen kiterjedt szerepkört tulajdonítottak, ebbeli tanuk azonban, mint sok más egyéb, csak tárgy nélküli, meddő okoskodásokon alapulván, azokat bátran mellőzhetjük, s ki az emberi észnek ez irányban való tévelygéseit bővebben tudni akarja, azt Hutten „De Guajaco“, nemkülönben Fallopi „Tractatus de morbo gallico“ J. Keil „Dissertatio inauguralis de lue venerea“ (Marpurgi 1614) és Jonston „Idaeae universae med. practicae“, (Lugd. 1655) munkáira utalhatjuk; annyit azonban megemlíthetünk, hogy már azon korban is voltak férfiak, kik a bujakórnál a májnak elsősleges bántalmazottságát határozottan tagadták és csak a következőleges szenvedés lehetőségét engedték meg, mely tekintetben különösen Ferro Alfonz (Aloysius Luisinus de morbo gallico. Venetiis 433 l.) nézetére figyelmeztetünk, ki mondja „Quibus infectis (pudibunda scilicet) vitiantur venae capillares, deinceps magnae venae atque arteriae nec non et hepar ipsum et reliqua principalia membra“ Később Bonetus „Sepulchretum“ ában (IV könyv, 9 osztály) kórbonczatani vizsgálatok által iparkodott bizonyítani, hogy a máj a bujakórosaknál megbetegedhetik ugyan, de ez ritkaság. Ezután még Astruc, Portal és van Swieten műveiben találunk olyan eseteket feljegyezve, melyeknél a szerzők a máj bántalmazottságát bujakórból származtatták; de ezután egész Ricord fellépéséig azon tér teljesen paragon hevert. Az utóbbinak kitűnő képes munkájában, mely a bujakóros bántalmakat tünteti elénk, többek között azok közé tartozó májbeli növedékek is leiratnak és lerajzoltatnak. A máj bujanövedékeire vonatkozó ismereteink végül Dittrich által nyertek határozottabb alakot, kinek nagy jelentőségű értekezetei a „Prager Vierteljahrschrift“ 1849. d. ki első és 1850-diki második kötetében láttak napvilágot, s a megerősítő értekezetek s csak hamar egymás után következtek, úgy Dufour (Bulletin de la Société anatomique de Paris. 1861), Gubler (Gazette medicale de Paris. 1852 és 1854) Böhmer (Zeitschrift für rationelle Medicin. 1853), S. Wilks (Transactions of the Pathological Society. VIII k.), Bristowe (Trans. of the Path. Soc. X k.), Vidal (Traité des maladies vénériennes. Paris, 1859), Virchow (Archiv-jának XV k.), Lancereaux (Gazette hebdomadaire. 1864) és mások kisebb-nagyobb dolgozatai.

17. 1865-diki april 22-én 45 éves férfit bonczoltam, kinél a makkon és a bőrön sugárszerűen behuzódó hegek voltak, a baloldali tüdőben pedig, mely mellhártyaüregben savós izzadmány által össze volt nyomva, igen nagy bujanövedékre akadtam, melyet a tüdőknél bővebben leirandok. A rendes nagyságú máj sötétbarna, barnasárga és vérszegény volt, metszéslapján mákszemnyi nagyságú vörös pontokkal, savós hártájában hosszan szerteágazó bujanövedékek találtattak, melyek közül némelyek 5—6 millimetrynyi vastagságúak lehettek, ezek nagy tömötség és szívósság mellett sárgásan nézvé ki, míg a vékonyabbak halaványak és kékesfehérek voltak.

18. Azon 22 éves férfinél, kit 1866-iki 16-án bonczoltunk, a tüdőknél vizenyőre akadtunk, mit a megnagyobbodott szív billentyűinek elégtelenségéből lehetett következtetnünk. A billentyűk bántalmazottsága bujakóri volt, miről azonban bővebben a vérkeringési szerveknél fogunk szólni. Sugárszerűen behuzódó hegek voltak a fitymafék jobboldalán, jobboldali lágyéktájon a mandolákon és lágy szájpardon, míg a vesékben a fejlődés legkülönbözőbb szakait mutató bujanövedékek foglaltak helyet. A megnagyobbodott máj sárgás vörösen nézett ki, kevésbé törékeny, de szívósabb összetartású volt, s metszéslapján sárga udvar által környezett vörös pontok látszottak. A sárga udvar bujakóri fertőzés

folytán túlképződő kötszövet volt, mely a finomabb edény elágazásokat összenyomta, mint ezt az „Orvosi Hetilap“ 34-ik számában (1866) a 600-ik lapon a 3-ik ábrában láthatni,

19. 1865-diki május 4-én 56 éves nő került a bonczasztalra, kinek mindegyik oldali mellhártyaüregében egy itcényi savó foglaltatott. A kisebb szeméremajkakon és a czombokon sugárszerűen behuzódó hegek, a tüdőknél pedig bujanövedékek voltak, míg a vesék kemnyéd átváltozás jeleit mutatták. A rendesnél valamivel nagyobb és tömöttebb lépet mély barázdák szemcsés küleművé tették. A szemcsék közül a legnagyobbak borsónyiak lehettek. A metszéslapon sárga foltok látszottak, melyek halavány, kékesfehér udvar által környeztetek. A barázdák fenekét alkotó szövet az udvart képezővel egyetemben oly szerkezetű volt, mint ezt fiatal bujanövedékeknél találjuk t. i. midőn a zsirszerű átváltozás még meg nem kezdődött, de a visszéri elágazások már kisebb-nagyobb mértékben összenyomattak. A sárga foltok zsirszerűen átváltozó és sorvadásban levő májsejtekből állottak. A sötét feketebarna lép két akkora, könnyen szakadó és vérdús volt. A hasüreg és a bőralatti kötszövetben általában véve sok savó foglaltatott.

A 17-ik eset a máj savós hártája bujakóri lobjának képződeményeit mutatja, az ott véghezmenő lobos folyamat azonban sokszor az ott található dúsabb kötszöveti bujálkodással van egybekötve, mely a szomszéd szervekkel, különösen pedig a rekeszizmokkal többé-kevésbé bennső összenövéseket hoz létre. A 18 és 19-ik eset a bujakóri közbenlevő májlob (hepatitis interstitialis syphilitica) igen tanulságos eseteit mutatja, még pedig a 19-ik eset előhaladottabb, míg a 18-ik kevésbé előhaladott folyamatra vonatkozik. Itt az edények összenyomatása még nem akkora, hogy hasüregbeli savógyülem keletkezzen, s az életnek a tüdővízenyő vetett véget. A 19-dik esetben pedig megengedhető, hogy a hasüregbeli savó első sorban a májbeli változatok következménye volt, s részint a máj, részint a tüdő gátolt működéséből kifolyólag a táplálás elsilányulván, a vesék kényeszerűen átváltoztak, mi azután általános vizenyőre vezetett, az életet pedig a mellhártyaüregben felhalmozódott savó, mely a tüdőt összenyomta, oltotta ki. Ily esetekben élőknél a májtájon tompa fájdalom és nyomás érzése lehet jelen, a kopogatósi hangok tompasága pedig a szerv növekedésének megfelelőleg nagyobb felületre terjed ki. Ezekhez járul még későbbi időben a hasüregben a savó felhalmozódása, valamint megeshetik, hogy esetleg epeedények zsugorittatnak, vagy nyomatnak össze, miből azután sárgaság jöhet létre. A lép térfogatát mindig figyelemmel kell kísérni, minthogy megnagyobbodása gyakran előfordul. Ezen tünetek azonban a jelzést csak akkor tehetik valószínűvé, ha a máj szenvedése bujakóri bántalmak sorozatába beillik, s a bujakóri fertőzésen kívül más tényezők, kivált az iszákosság kizárható. A jelzésnek lehetőségig biztos megállapítása pedig a beteg jövőjének meghatározása tekintetéből nagy fontosságú. Vannak esetek, melyekben a czélszerű bujakórelleni kezelés a beteg életét megmentette, s ismét vannak olyanok, melyeknél a gyógyulás minden közrehatás nélkül, a természet jó szántából bekövetkezett.

(Folytatás következik)

KÖNYVISMERTETÉS.

Handbuch der klinischen Arzneimittellehre. Von Dr. L. Posner, Sanitätsrath u. pract. Arzt in Berlin, Redacteur d. Berliner klinischen Wochenschrift. Berlin 1866. Verlag von August Hirschwald. Nagy 8-rét 799 l.

A gyógyszer-tani irodalom egyike az orvosi irodalom legelhangyagoltabb téreinek. Csak hébikorban jelenvén meg idevágó munka, melyet azután nagy kíváncsisággal szoktunk átlapozni.

Posner munkája sok tekintetben hézagot pótol, mennyiben eddig gyógyszer-tan nem jelent meg, mely a legújabb porosz gyógyszer-könyvhöz (pharmacopoea borussica editio VII.) lett volna alkalmazva, s azt meg kell vallanunk, hogy a szerző az ott előforduló gyógyszereket kiválóan tárgyalja, de egyszersmind figyelme azon anyagokra is kiterjed, melyek a szerint még nem hivatalosak ugyan, de a gyógygyakorlatban szerepelni kezdenek, s általában véve szereplésre hivatvák.

Minden szernél előadatik a készítmény, vagy lelhely, továbbá a tulajdonságok, melyekről felismerhetők, nemkülönb az élettani hatás, valamint a betegségek, melyeknél javalvák, azután pedig az adag nagysága, az adagolás módja, s végül a hivatalos készítmények. Mindezek leírásánál a szerző eléggé szabatos, a szószaporitást túrhetőleg kerüli, főleg rövideg és érthetőségre törekedvén, s ugy ezen pontokból kiindulva, mint egyszersmind azért is ajánlható, hogy föltevéneknek nem igen hódol, hanem mindig tárgyilagos-ságra törekszik. Szóval az író művével komoly szolgálatot akar tenni, s csillogó, káprázató elmesuttatások által tévutra nem vezet. Nem szól a kedélyhez, mely a nehézségeken át szeret szökelleni, hanem inkább az észhez, melyet a mondottak józan és szorgos bírálata-ra hívja fel.

Ezekből látható, hogy a fennemzített könyv egészben véve eléggé jó benyomást okoz, azonban a felosztást alkalmul használom, hogy a gyógyszereknek hatásaik szerint való rendezésére némi ész-revételeket tegyek, mi korántsem azért történ, hogy a jelen. lényegében becses művet kárhoztassam, hanem inkább azon vágy ellen küzd, mely a szerzőktől már mostani ösmereteink mellett a gyógyszer-ek olyan irányu osztályozását követeli.

Az első osztály a tápláló és lazító szereket (medicamenta nutriencia et relaxantia) foglalja magában, melyek közé soroztatnak a kemnye, czukortartalmu szerek, a mézgák, az enyves anyagok, a zsirok és a fehérynék. A kemnye, - czukorféléket, az enyves anyagokat, a fehérynét és a zsirokat táplálónak mondhatjuk ugyan, de lazítóknak semmiképen sem, minthogy már maga a táplálás fogalma a lazulást és a lazítást kizárja, s tápszereket nem is azért nyújtunk, hogy általuk lazítsunk, hanem hogy inkább a szövetek fogyását pótoljuk, vagy azt mérsékeljük, ekként azok ellenállási képességét a kórtényezők irányában növelni iparkodván. Mi pedig a mézgákat illeti, ezeket tápszereknek oly kevésé mondhatjuk, mint lazítóknak nem tekinthetjük, azok a szervezetre nézve vegyileg közönbös anyagok lévén. Továbbá nem tudjuk, hogy az édesgyökér, a páfránygyökér (radix polypodii) és a zsidék (glycerinum) a czukrok (saccharina) között mit keresnek. Az édesgyökér főanyaga a glycyrrhizin ugyanis a czukorképzők (Glucoside) sorába tartozik: továbbá az édes páfránygyökér a mannittal együtt a czukrokhoz bár közel álló, de azoktól mégis lényegesen különböző családba való; míg a zsidék határozottan háromgyökű lang, s így a czukrokkal semmi köze. A viaszt a zsirok közé helyesen szinte nem számithatjuk, minthogy azokkal már külső tulajdonságaira nézve sem egyezik, belső összetételére nézve pedig azoktól határozottan elüt, minthogy egy gyökű lang- és savösszeköttetésekéből áll, míg a zsirok a három gyökű zsidéknek savakkal való együletei által alkottnak.

A második osztályt a zsongítók (medicamenta tonica) képezik, s itt találjuk a vaskészítmények és a keserű anyagok egész sorát. Ha a zsongító elnevezést meg akarjuk tartani, annak helyesen csak oly értelmet adhatunk, hogy az oly szer, vagy más tényező által a szövetek táplálását akarjuk előmozdítani, s hogy itten a czélszerű étkezés, üde levegő, mozgás, a czélszerűen rendezett szellemi élet főszerepet játszik, bővebb értelmezést nem igényel, noha

azt is megengedjük, hogy olyan esetekben némely vaskészítmények szinte elég jó szolgálatot tehetnek, de hogy a főleg összehúzólag ható vasösszeköttetések, milyen például a vashalvag, a cserenyés vas (Ferrum tannicum) sat. miért vannak a zsongítók között, az helyesen nem indokolható, s az ilyen elrendezés csak azon ingadozásból érthető meg, miszerint a szerző élettani hatás szerinti osztályozást akart ugyan követni, de másrésztől a szereknek egymáshoz való vegyi rokonságait sem hagyhatta figyelem nélkül, miből igen természetesen következett, hogy se az egyik, se a másik irányban nem tehetett eleget. Azután még be kellene bizonyítani, hogy a herba marrubii, herba galeopsidis, herba angusturae sat. valamilyen zsongítanak, azaz táplálnak. Az izlandi zuzmónak pedig a keserű anyagok között, különösen a kolombogyóké mellett, nincs helye, minthogy míg emezt részben és főleg keserűanyagáért rendeljük, amazt nem a benne levő kevés cetrarinért, hanem a zuzmókéért (Lichenin) adjuk.

(Vége köv.)

L A P S Z E M L E.

(M) Frankenhäuser: A szülönök ájuldozásai és hirtelen halála.

A szülés alatt, többnyire a hólyag megrepedése, a gyermek vagy a szülep kihajtása után, néha veszedelmes tünetek lépnek fel, A különösen nagy léghiánnyal összekötött ájuldozások nem ritkán hirtelen halállal végződnek, melynek okául a méh „tulgyors kiürülését” — mi egészen határozatlan kitétel — találjuk fölemlítve. Már azon körülmény, hogy sok ily veszélyes eset gyorsan tökéletes egészségbe megy át, utal arra, hogy oka nem lehet mindig ugyanaz. Egy egész sora ily eseteknek a tüdőútér thrombosisa és emboliájára vezethető vissza, a mint az a hirtelen halált illetőleg a gyermek-ágyban már régen tudva van. Sz. két ily esetet említ, az egyiknél a bonczolat a kórismét meg is erősítette. Ugyanezen osztályba sok oly eset tartozik, melyeknél halál okául a lég behatolását vették fel a méh visszereibe, kivált pedig azok közülök, hol a halál a hólyag megrepedésekor vagy épen még előtte köszönt be, a nélkül hogy beteckendések alkalmaztattak volna. Fontos ezenkívül még, hogy ily hirtelen halál valamennyi esetében vérzések mentek előre. Ezek tetemes vérrögök képződésére szolgáltatnak alkalmat a méh tág vércsatornáiban, melyek onnan a méhviszérbe s továbbá az alhasi és csipőviszérbe terjedhetnek el. A méh azon erőteljes összehúzódásánál, a milyen a hólyagrepedés, a magzat és szülep kihajtásánál létre jó, ezen vérrögök, melyek a méhedények falaival erősen összefüggnek a vena uterina felé mozgásba hozathatók s némely részük ekként a vérkörbe is juthat. (Jenaische Zschrift f. med. III. Cbl. 1866. 50.)

(M) Böraláföcskendés 40—50-szeri ismétlése karzsábanál — gyógyulás.

Egy 40 éves asszony a bal kar, az alkar és a közép-ujj heves neuralgiában szenvedett, ugyanezen ujj körme idomtalan s az utolsó izporoz bunkósan megdagadva is lévén. A fájdalom egy tályog lefolyása alatt lépett fel, mely látszólag a kar közepét érő útér következtében támadt volt. A zsábás fájdalom enyhítésére Ogle tr. időszakonként — a mint a beteg, ki járólaga kezeltetett, kívánta — morphium beföcskendéseket eszközölt, összesen 40—50-et. Erre a zsába tökéletesen megszűnt; egyuttal a nő egészsége átalán is javult s e közép-ujj körme is rendes küllemét nyerte vissza. O. ez alkalommal több esetet hozott még fel, melyek azt bizonyítják, hogy hámszerű képletek növekedése az idegek befolyásától függ. (Med. Times 1866, 853.)

(—h—n) Epekő. — átfuródás a hasfalon keresztül.

A beteg nő jobb oldalán erős fájdalom lépett fel, mit ő nyújtózkodásból származtatott. A fájdalomra daganat következett. Ezt eleinte pokolvárnak gondolták, később azonban kitünt, hogy tályog, mely végtére felfakadt, s az ekként támadt likon keresztül néhány nap mulva jelentékeny nagyságu kő ürült ki, mely epefaggyanyból állott, s melyet Moxon tudor előmutatott. Ezután a bőr köröskörül erősen megkeményedett, bemetszése után pedig abból sűrű geny szivárgott elé. (The Pathological Society. 1866, nov. 10.)

T Á R C Z A.

Uj évi elmékedések.

I.

X. Sajátságos teremtés az ember. Mielta kilátás nyílt arra, hogy a decembernek nem sokára vége lesz, s kivált miolta az új év csakugyan be is vonult az országba, alig találkoztam valakivel, a ki nem örült volna, hogy a rossz 1866-ik év végrevalahára el lett temetve, s a ki nem remélte volna azt, hogy utóda az 1867-iki év jobb lesz, mint előde volt. Megvallom sokkal természetesebbnek találnám, ha az emberek mai nap is a hold változásnak, a bolygó csillagok feltünésének és Mars vagy Mercurius és Venus találkozásának tulajdonítanák a jó vagy rossz befolyást sorsukra, inkább mint azt a polgári év fordulatától remélik; hogy az emberek s úgy hiszem egy római imperator által behozott ezen időfordulat mily befolyással lehet ez élet optimisticus szegény gályarabjaira, azt felfogni csekélységem nem képes. A chronikák igaz évről-évre számlálják elő a „res gestas regumque ducumque et tristia bella,” de az emberiségnek valódi történelme egy szakadatlan láncolata az okoknak és okozatoknak, melyeknek összefüggését kikutatni annál nagyobb vágygyal törekszünk, mivel azok alól se jobbra se balra, se előre se hátra menekülés nincs. De úgy látszik, hogy épen azért, mert sem a kezdetről sem a végről tudomásunk nincs, s mert az emberiség fejlődésének sem elejét sem kimenetét nem bírjuk megtalálni, mintegy megnyugtatásunk kedvéért rendeztük be az év fordulatot, az évtizedeket és évszázadokat sat., miszerint minél gyakrabban legyen alkalmunk nagy haladásaink felett örülni.

Bármint legyen a dolog, meg lévén már egyszer az esztendő hivatalos kezdetével és végével, szinte szükséggé vált mindnyájunknak szemlélet tartani ily alkalommal a múlt felett, s vizsgálat alá venni azon reményeket, melyeknek teljesedését a jövő, ha neki úgy tetszik, meghozhatja vagy meg is tagadhatja. Hasonló szándékkal jöttam én is a jelen cikk irásához.

Nem csupán lőtt-sebekkel és cholera-betegekkel volt nekünk orvosoknak is dolgunk a múlt 1866-iki évben, mit az imént hivatalosan szép csendesen eltemettek s melyről mai nap vajmi kevesen fognak dicsőreleg megemlékezni, habár sok jónak magvát is rejt-heti kebelében, ha annak foganosítására megértünk. Daczára annak, hogy a természetellenes utakon erőt és egészséget kereső államből-cseség dühöngő mámorában ezen két sajnos ajándékával sokkal inkább foglalkoztatá mult évben a közfigyelmet, mint sem az a nyugodtan haladó tudomány érdekével összefér, az e miatt még sem ünnepelt, hanem folyton szolgáltatott fáradhatlan buvárlata műhelyéből maradandó kincseket az emberiség mivelődése tárházába. Az emberiség általános mivelődése, különösen pedig a tudomány terén fáradozó vezérszelleme nem engedék magukat a zajló elemek által munkájukban megzavartatni s a mult idők épülete roskadozó gerendáinak beszakadása közben is egy jövőbeli korszak épületének alapköveit emelgették a napfényre. S valamint nagyban haladtak úgy hisszük Európa népei azon új civilizatio felé, melynek a mai világ még alig lépte át küszöbét, azonképen derítették fel az események, szinte hozzájárulásunk nélkül is, tanintézeteink hiányait, a kórházak és a közegészségügy állapotát, és saját egyéni és társadalmi állásunk és tevékenységünk mivoltát: az orvosi élet és hivatás mindezen részletei ez idén is elég anyagot szolgáltatott arra, hogy velők tüzetesebben foglalkozhassunk.

Sőt nem csak annyi anyagot szolgáltatott elmékedésre a múlt év mint a többiek, de mondhatni, hogy dúsabb volt e tekintetben. A cholérának, mint minden más rossznak, bármily ellenséges indu-

lattal viseltessék is az emberek iránt, jó oldala is van; kiméletlenül feltárja az gyengéinket s kimutatja oly kérlelhetlen logikával közegészségi állapotunk és intézvényeink hiányait, hogy követelményei előtt elvégre még a bureaucraticus gög is meghajolni és az öröklött szenvtelenség hátrálni kénytelen; életre hoz oly erőket, melyek mindeddig rejtekben nyugodtak, s utat tör oly eszméknek, melyekre más időben sem a közönség sem a hatalom soha sem hallgattak volna. De miként is lehetne ez másként? Midőn a felzúdult elemek egész erejével rohanó szélvész neki ront a hajónak, akkor a szép szó elvesztette erejét s a hivatalos diszmanoeuerek tekintélyének vége van; akkor ember kell a gátra s minden embernek a maga helyén kell lenni, éber szemmel és megfeszített inakkal, hogy a legkisebb rés se kerülje el a figyelmet; akkor a jármű valódi állapota és a valódi ember csakugyan napvilágra kerül — a sulyasztékkal pedig ki a tengerbe! Ily hangon szól azon üdvös ijedelem, melylyel a keleti cholérának nevezett csapás mindazokat eltölti, kik e földön élni szeretnek. Sokkal tartoznak már a népek ezen hivatlan vendégnek, mely oly gyökeresen tud elbánni előitéleteinkkel és hanyagságunkkal, mely az utcákat tisztára söpörteti, csatornákat s egészséges lakházakat épít és a szegények czélszerűbb étkezésének elveit oly fennhangon hirdeti, s melynek elvégre valószínűen még a közhygiene jobb méltánylását is fogjuk köszönhetni. Habár „a cultura nem kelet felől terjed is,” ez egyszer úgy látszik mégis innen veendi az lendületét; a cholera lakásaink s életmódunkra nézve sok tekintetben ugyanoly jó szolgálatot tehetne nekünk a közegészség tekintetében, mint tehetne a porosz berontás a közjog terén, ha tudniillik már mindakettőnek megjött volna az ideje.

Az utolsó év eseményeit, a mennyiben azok az orvost illetik, két pont alá lehet fogni, mint egyáltalán mindent, mi az orvosi hivatással összefügg. A gyógyászat először is tudomány, s mint tudomány saját belső étellel bír s az emberi szellem művei közt kiváló helyet foglal el; azután gyakorlati életfeladat is, mesterség ha úgy tetszik, s mint ilyennek osztoznia kell mind azon kellemetlenségben és hiányban, melyben időszerinti sociális állásához képest az emberi társadalom a maga tagjait részesíti.

Fiatalkorunkban mindig azt hallottuk, hogy a „Medicina“ alkatrészei: az orvosi tudomány és az orvosi művészet. Az utóbbi kifejezéssel akkor sem tudtunk sehogysem megbarátkozni, mert analogonját ez elnevezésnek a művészetek sorában valóban nem birtunk feltalálni, sőt meg kelle engednünk azt is, hogy alig lehetett volna választani kevésbé alkalmas szót arra, miszerint szakmánk növendéke reá ismerjen benne jövőbeli hivatásának komoly és magasztos feladatára. Hol is kezdődne az, mit orvosi művészetnek nevezni akarnának? a kórisménél, vagy az érvágó alkalmazásánál? a rejtélyesen fátyolozott szemhunyorításnál a beteg ágy mellett, vagy pedig a vény megírásánál? Nem; hol már a belső és külső gyógyászat határai is egymásba folynak, hol belső és külső szerekről élettaniilag alig lehet szó, hol még a sebészet sem volt képes területének határköveit biztosan lehelyezni, ott a tudomány és művészetre való felosztásnak sincs valóban semmi értelme. A szellemdús Zimmermann az állam- és hadi tudománnyal hozta hasonlatba az orvosi tudományt és sok hasonlóságot talált köztök. Hogy mindaháromnál egy kis lángész nem felesleges, az még leginkább megállhatna. De habár Bismarck vagy valamely tábornok művésznak tartaná is magát, mely czímet mi tőlük elvitáznunk nem akarjuk, Sydenham és Boerhave-ról mégis azt tesszük föl, hogy ők inkább a tudós, mint a művész rangjára tartottak igényt, s valóban azok is voltak.

Az orvosi tudományt azonban az orvosi rendtől már csakugyan külön kell választanunk, habár a dolog természeténél fogva rendszeren úgy van, hogy ki a tudománynak avatottja, az egyszermind a rendnek is képviselője. Szinte oly kevésbé vonható kétségbe, hogy mindakettőnek érdekei nem futnak le mindig a legtüzesebb párhuzamban egymással; de belső összefüggések és összeköttetések követeli, hogy midőn az egyiket ápoljuk, a másiktól se feledkezzünk meg. Az orvosi tudomány nem képzelhető orvosok nélkül, s ha amazt fel akarjuk virágoztatni, ezeket is minél jobb sorsra kell juttatnunk. Ez azon álláspont, melyből ez ideai szemlénknél kiindulunk; rendünk és annak érdekei azon tárgy, melylyel ez évi folyamat néhány első cikkében foglalkozandunk.

Kir. magy. természettudományi társulat.

A kir. magyar természettudományi-társulat mult évi dec. 19-én tartott szakülésén. 1) Császár Károly ur a természetes mértékrendszert ismertető Berchtold nyomán, tüzetesebben tárgyalván a kör fölöstást, az idő felosztást, a mértékegységet, a sik mértéket s az ürmértéket. — 2) Kondor Gusztáv ur az égi testek színkép elemzéseinek újabb eredményeiről értekezett. 3) Bernáth József ur a budai Árpád keserű forrást saját vizsgálatai és elemzése után ismertető. 4) Az első titkár a legközelebbi szakgyűlés óta a társulat könyvtára számára beérkezett könyvek és nyomtatványok jegyzékét olvasá fel.

* * *

Az 1867-ik évi jan. 2-án tartott szakgyűlésen 1) Schindler Emil ur folytatá értekezését a levegő gépekről, melyet az uttal még nem fejezett be. 2) Szabó József ur a nov. 14—15 ide közötti éjjel történt s szakgyűlésünkön Szily Kálmán ur által azonnal jelentett csillagrajftásra vonatkozólag D u k a T i v a d a r hazánkfia levelét olvasá fel, mely is egész terjedelmében im itt következik:

„Mongolia“ angol posta-gözsősen 54° 40' k. 11° 58' éjsz. szélesség.

Novemb. 15. 1866.

„Kedves barátom! Nem történik meg sokszor, hogy bár ki is levelet vegyen ezen szélességekből: a tengeri sivatag ezen részeit még a vitorlások sem keresik fel s ha a postagözsőknek nem kellene útjokat Keletindia s Suez között erre venniök, évekig sem látogatná meg ember az indiai ocean eme tájait. A hosszú tengeri út természetszerűleg oly monoton, hogy, kivévén ha kikötőbe érünk, egy nap úgy folyik le mint a másik, láthatárunk látszólagosan mindig ugyanaz: egy habzó alap félkörű ives mennyezettel, melyet nappal az éltető — de itt a tropusok alatt igen gyakran ölü — égi test, éjjel a tündöklő csillagok, melyek között a déli kereszt leginkább kiválik, feldisznének.

Tegnap reggel novemb. 14. azonban, harmad napra Adentől Ceylon feléi utunkban, két és öt óra között egy magasztos égi tüneménynek volt hajónk tanuja, ezer meg ezer hulló csillag volt látható a 49. 30 k. 12. 40 éjsz. szélességben, mely tüzzáporokint lepte el a láthatárt; én magam is szemlélttem e tüneményt, s ámbár csak a végét láthattam, de volt elég alkalmam bámulni annak magasztosságát. Az egyes meteorok nagy része rakétakint pattant szét, durranás ugyan nem volt hallható, de utjuk több másodpercig, hosszú tűzszalaggal maradt jelölve.

E tünemény a csillagvizsgálók által már rég meg volt jósolva s bizonyára más szélességekben is volt látható s így főleg a külföldi lapok hihetőleg kimerítő tudositást fognak hozni róla; de ezen szélességből alkamasint ez leszen az első jelentés, mivel leveleink, melyeket ezzel együtt Ceylonból Angolországba, Marseillenek küldendünk, egy két nappal később lesznek Londonban mint ez Pesten.

Ezen 1866 év, mint tudva van, Newton számítása szerint bevégzi a 33 évi csillagászi cyclust, melynek éppen ezen égi tüneménynyel, kelle befejeződnie. Valjon a számos világrészekben az utóbbi évek alatt történt nagyobb szerű meteor hullások, melyek utolsója a kranichai Unghmegyében, nincsenek-e ezen körülménynyel is összeköttetésben?“

Kátai Gábor tr.
társ. első titkár.

Kimutatása

az országban uralgó cholera állásának 1866. évi dec. 26-tól 1867. január hó 2-ig terjedő időszakban.

Megye vágy város	Helység	Lakosság száma	A betegség ki- ütése napja	1866. dec. 26-ig beteg maradt	1867. jan. 2-ig szá- porodott beteg	Összesen	Ebből		A járvány egész tartama alatt össze- sen mai napig		
							meggyógyult	meghalt	megbetegült	meggyógyult	meghalt
Nyitram.	316	321918	29/7	—	—	—	—	—	24672	12417	12265
Pest "	94	192540	19/7	27	—	27	—	—	8109	4664	3373
Pozsonym.	224	201900	23/7	—	—	—	—	—	15765	7430	8335
Komáromm.	82	110457	21/8	—	—	—	—	—	8361	4328	4033
Fehér "	61	111443	28/8	—	—	—	—	—	7468	5031	2437
Eszterg. m.	45	51796	21/8	—	—	—	—	—	2801	1527	1274
Csanád "	21	82903	1/9	—	—	—	—	—	4182	2207	1975
Tolna "	41	106237	25/8	—	—	—	—	—	4822	2945	1877
Zólyom "	45	31767	18/8	—	—	—	—	—	680	415	265
Trencsénm.	55	105001	16/8	213	—	213	—	—	14581	7623	6745
Heves "	24	76109	30/8	22	106	128	31	30	576	275	259
Mosony "	29	43448	20/8	—	—	—	—	—	1749	880	869
Bács "	24	102810	31/8	424	—	424	—	—	3300	1546	1330
Temes "	69	100883	7/9	—	—	—	—	—	2463	1456	1007
Liptó "	53	36520	1/9	12	—	12	—	—	1291	780	499
Arad "	56	123000	8/9	17	—	17	—	—	2849	1683	1149
Veszprémm.	46	88181	24/8	—	6	6	3	3	3128	1855	1273
Sáros "	47	24719	8/9	14	—	14	—	—	1401	692	695
Nógrád "	45	40990	25/8	—	—	—	—	—	1485	645	640
Győr "	27	27751	19/9	—	—	—	—	—	1232	642	540
Bars "	80	54992	8/9	—	—	—	—	—	3882	2139	1743
Gömör "	56	50523	21/8	30	175	205	80	74	1663	820	795
Torontálm.	90	184300	3/9	22	26	48	34	9	5572	3110	2457
Abauj "	45	30976	26/8	23	—	23	—	—	920	515	382
Borsod "	3	11680	7/9	72	—	72	—	—	810	495	243
Zemplén "	11	14119	24/9	—	—	—	—	—	328	190	138
Honth "	76	52209	11/9	—	—	—	—	—	1203	726	477
Beregh "	3	?	24/9	—	—	—	—	—	11	6	5
Vas "	12	12044	8/9	—	—	—	—	—	197	118	79
Szepes "	35	30780	19/9	32	63	95	40	26	1731	1102	603
Bihar "	34	46854	18/9	—	—	—	—	—	811	472	330
Békés "	17	156057	3/9	—	—	—	—	—	1285	861	484
Zala "	3	6350	12/9	—	—	—	—	—	17	6	11
Árva "	6	6017	30/8	—	—	—	—	—	105	63	42
Torna "	16	7659	21/9	—	—	—	—	—	134	85	49
Mármarm.	3	7379	22/9	12	—	12	—	—	173	77	84
Turóc "	39	29293	28/9	—	—	—	—	—	271	149	122
Csongr. m.	9	89486	23/9	—	—	—	—	—	1146	602	544
Zaránd m.	1	267	7/10	—	—	—	—	—	12	7	5
Szabolcs "	27	61193	23/9	—	—	—	—	—	478	259	219
Sopron "	12	14291	24/9	—	—	—	—	—	995	641	354
Baranya "	19	29650	15/9	—	—	—	—	—	206	120	86
Krassó "	15	21937	13/10	—	—	—	—	—	395	314	81
Szathmárm.	5	3081	4/10	—	—	—	—	—	47	29	18
Ungh m.	1	?	25/10	—	9	9	5	4	22	11	11
Jász-K. ker.	10	99648	27/8	5	—	5	—	—	2068	1323	740
N.-Kikinda	4	37010	10/9	11	—	11	—	—	755	413	331
Hajdu vrs	1	1200	2/10	1	—	1	1	—	184	41	143
XVI szep. v.	9	8600	17/9	15	—	15	—	—	144	67	62
Szakoleza v.	1	6800	26/7	—	—	—	—	—	870	473	397
Komárom v.	1	11000	3/8	—	—	—	—	—	695	410	285
N.-Szomb. v.	1	10413	28/8	—	—	—	—	—	337	156	181
Trencsén v.	1	3083	13/8	—	—	—	—	—	92	28	64
Temesvár "	1	25000	8/9	—	—	—	—	—	104	40	64
Debrecz. v.	1	50000	26/9	—	—	—	—	—	180	64	116
Szeged v.	1	70000	7/9	54	—	54	—	—	1284	402	828
Fehérvár v.	1	20940	8/9	—	—	—	—	—	187	86	101
Kassa v.	1	17000	8/9	—	—	—	—	—	86	36	50
Győr v.	1	18000	1/9	7	—	7	—	—	349	162	180
Eszterg. v.	1	8000	25/8	2	—	2	—	—	40	15	23
Bártfa v.	1	5019	15/9	4	11	15	9	3	292	208	81
Arad v.	1	29700	13/9	—	—	—	—	—	761	431	330
Ujvidék v.	1	15822	14/9	—	—	—	—	—	48	12	36
Kecskemét	1	41651	10/9	—	—	—	—	—	740	274	466
Bazin város	1	4800	23/9	—	—	—	—	—	63	28	40
Modor "	1	4900	21/9	—	—	—	—	—	72	39	33
Sz.-György	1	3000	18/8	—	—	—	—	—	69	26	43
Zólyom v.	1	1500	23/8	—	—	—	—	—	76	43	33
Zombor v.	1	23580	25/9	—	—	—	—	—	86	32	54
Eperjes v.	1	10346	24/9	—	—	—	—	—	230	146	74
Pozsony v.	1	43863	26/9	143	—	143	—	—	429	198	88
Körmöcb.	1	5473	21/9	—	—	—	—	—	459	312	147
Beszterceb.	1	6390	?	—	—	—	—	—	194	91	103
Sopron v.	1	19943	28/8	14	—	14	—	—	190	104	72
Selmecz v.	1	14600	18/9	—	—	—	—	—	40	26	14
Korpona v.	1	4000	20/9	—	—	—	—	—	16	10	6

Megye vagy város	Helység	Lakosság száma	A betegség k- ütése napja	1866. dec. 20-ig beteg maradt	1867. jan. 2-ig szá- porodott beteg	Ebből		A járvány egész tartama alatt össze- sen mai napig			
						Összesen	meggyógyult	meghalt	megbetegült	meggyógyult	meghalt
Breznób. v.	1	4096	4/10	—	—	—	—	—	49	19	30
Libetb. v.	1	1757	?	—	—	—	—	—	98	57	41
Késmárk v.	1	3500	3/10	—	—	—	—	—	46	23	23
Ujbánya v.	1	4843	7/10	—	—	—	—	—	41	25	16
Bakabánya	1	4000	5/10	—	—	—	—	—	5	2	3
N.-Várad v.	1	23000	1/10	—	—	—	—	—	348	201	147
K.Szeben v.	1	3000	13/10	—	—	—	—	—	82	45	37
Szbadka v.	1	60000	29/9	10	21	31	14	11	270	93	172
K. Mártonv.	1	?	5/11	—	—	—	—	—	3	1	2
Buda v.	1	42000	13/8	—	—	—	—	—	1273	653	620
Pest v.	1	136566	19/8	—	—	—	—	—	4075	2084	1991
Összesen	2091	3897475		1119	417	1536	178	154	150839	81160	68475

Jegyzet. Az 2091 helységben gyógykezelés alatt maradt 1119 choleras beteg. A járvány teljesen megszűnt 1204 helységben.
Kelt Budán jan. 3-án, 1867. Közli *Grósz Lipót* tr.

Vegyések.

Pest, jan. 4-én. A magyar orvosi könyvkiadó társulat részére szerkesztőségünkhez az évi díjat dec. 24-dike oltá beküldték 1866-ra: Löwenstein Vilmos, Nikolsburger Károly, Fekete Alajos, Tausig Dávid, Nagel Emil, Kis Antal, Szabadi János, Schön Vilmos, Hornyay Ferencz, Karácsonyi János, Fuchs József, Baksay Károly, Meskó János és Csolnoky Ferencz tr. urak 8 frt; a borsodi orvosgyógy-szerészegylet 10 frtot és Kain Dávid tr. 12 frtot; — 1867-re: We- terschan József, Cájus Gábor, Victorisz Sándor, Ambró János, Mássay István, Kaczánder Áron, Röck János, Pillicz Beniamin, Csolnoky Fe- rencz, Réczey Imre és Bodor Antal tr. urak 8 frtot.

Orvos-rendőri ügyek — Tapasztaltatván, mikép a titkos és ismeretlen összetételű óv- és gyógyszereknek jogosítlan hirdetése és főleg gyógyszerészek általi árulása, az eziránt fennálló tilalmi rendszabályok ellenére, újabban lábra kap, mely szabály ellenes eljárás által a közönség akár egészségben, akár pedig ámitás folytán vagyoná- ban megkárosodhatik: az összes hatóságoknak újlag szoros kötelese- gükké tétetett, miszerint az 1863-évi május 12-én 28960 e részben nyert szabályrendeletet, melylyel a titkos gyógyszerek hirdetése s ár- ulása, legyenek azok bár ember — vagy állat betegségek ellen irá- nyozva, a királyi főkörmányszékek előleges jóváhagyása nélkül föltét- lenül betiltatott, az eddiginél nagyobb szigorral foganatosítani el ne mulasztják. Közli *Grósz Lipót* tr.

A gálszécsi agy sebész W. M. számára szerkesztőségünkhez következő adakozások küldettek be: Pollak Henrik 1 frt; Réczey Imre tr. 2 frt, Kmety Pál tr. 4 frt; Nikolsburger Károly tr. 1 frt; Máté János orvos 2 frt; Ambró János tr. 5 frt. Az utolsó számban közöltt összeggel (7 frt) együtt 22 frt. o. é.

A magyar tndományos akademia f. hó utolsó napjaiban fogja tartani nagy-gyűlését, az ünnepélyes közgyűlés jan. 31-kére van ha- tározva.

Török József, helybeli gyógyszerész fogszivarkái. Kétséget nem szenved, hogy helybeli bántalmak ellen legészszerűbben és legsikeresebben hathatunk oly szerek által, melyek a baj eredési pont- ján alkalmaztatnak. Újabb időben ennélfelegva a helybeli gyógymód mind nagyobb tért vívott ki magának. Ezen elven alapszik Török József gyógy- szerész találmánya t. i. az ideges és csuzos fogfájásnál alkalmazható fogszivarkák, melyek gyógyanyagja füst alakjában beszívattván a bántal- mazott idegvégégekkel közvetlen érintkezésbe jön s ekkép csilapítólag hat. Hogy a hatás tökéletes legyen, a föltaláló ur ajánlata szerint, a füstöt néhány perczig a szájban kell tartani s azután az orron át kiereszteni. Az eszme mindenesetre életrevaló, miért azt bizvást ajánlhatjuk ügyfe- leink figyelmébe, különösen miután Török ur eljárása mellett még az egyszerűség és könnyű alkalmazás előnyei is szólnak.

József főherczeg jószágainak igazgatósága által Zsigmondy Vilmos bányamérnök ártezi kút furásával bizatott meg a Margit sziget északi részén. Ezen munkához ezelőtt hat napal a legkedvezőbb viszo-

nyok közt hozzáfogtak és a furás már 16 ölnyi mélységre haladt. A talaj földtani minőségénél fogva némi bizonyossággal várhatni, hogy ezen ártezi kút szökereje 20 lábnyi és a víz melege +50 Reaumur fok- nyi leend. (P. Lloyd).

A Ludovicea, mint magyar katonanevelő intézet, eredeti ren- deltetésének újra vissza fog adni, és Pesten új katonai kórház fog építtetni. (W. M. W.)

Sigmund tanár a francia becsület-rend lovagkeresztjével diszítettett fel (W. M. W.).

Löschner tanár Bécsben, állítólag gyöngékedése miatt, minden eddig viselt állomásáról lemondott, udvari testorvossá Pitha tanár fog kineveztetni.

Fogszemölési edző szer. — Calvy a fog cariosus folyamata által támasztott fájdalmak és arcidegzsábák ellen ez irányban végzett kísérletei folyományaként oly szert állított egybe, mely biztos és gyors hatására nézve minden egyéb gyógyszereket felülmúl. Calvy tr. touloni kórházi orvos vényékeplete közelközőleg van szerkesztve:

Rp. Acidi azotici hydr. grammata 4

Acetat. morphii centigram 5.

A fogbajok s ez utóbbiak által föltételezett zsábás fájdalmak gyógykezelésére a kivájolt fogüregebe szorgalmas kitisztítás után az imént említett folyadékba mártott pamutot teszünk. Mihelyt az edző szer a cariosus részletekbe behatolt, a fájdalom azonnal megszűnik, s a beteg gyógyultnak tekinthető.

E műkezeléssel még egy másikat is egybesitüünk kell, mely abban áll, hogy a fogürbe egy másik pamatdugaszt illesztünk (az előbbi kivé- tele után), mely Sydenham mákony föstvényével van beitatva. Világos, hogy a fogak beozása e műtét után észszerűen eszközölhető.

E művelet több irányú javalatnak felel meg:

1-ször. A behelyezett pamut megátolja a kóros ür érintkezését a küllevegővel és tápszerekkel, másrésztől nem engedi meg, hogy az edző szer a foghusra is külöljön hatást.

2-szor a mákony az edzésből támadó fájdalmakat egyenzulyozó- lag megelőzi, úgy hogy a művelet egészen fájdalomtalanak tekinthető.

Végül megemlítjük itt, hogy a nevezett eljárás a fejlődő szűt gyakran egészen megszünteti, — s ha a fog már egész térkörében kóros változások székhelyét képezi, az egyes elhalt részletek ismételt edzések után fájdalom nélkül leválnak.

Egyszeri edzés elegendő arra nézve, hogy a fájdalmak 15—20 napig s gyakran több hónap, sőt egy egész év tartamára megszün- jenek (K—r.) Gyógysz. Hetilap.

Hetiki mutató

a pestvárosi közkórházban 1866. dec. 24-től egész 1867. januar 3-ig apolt betegekről.

1867.	felvett		elboasztott			meghalt			visszamaradt						
	beteg		gyógyult			beteg			beteg						
	férfi	nő	összeg	férfi	nő	összeg	férfi	nő	összeg	férfi	nő	szülőnő	gyermek	elnehör	összeg
Dec. 28.	22	16	38	11	9	20	3	4	7	295	395	10	6	19	725
" 29.	14	6	20	10	3	13	1	1	2	298	397	10	6	19	730
" 30.	15	13	28	12	8	20	1	1	2	300	399	10	6	21	736
" 31.	6	9	15	15	16	31	3	—	3	298	381	10	7	21	717
Jan. 1.	13	10	23	1	1	2	—	—	—	310	390	10	7	21	738
" 2.	7	9	16	12	5	17	6	2	8	298	382	10	7	22	719
" 3.	27	20	47	17	17	34	2	1	3	304	384	10	8	3	729

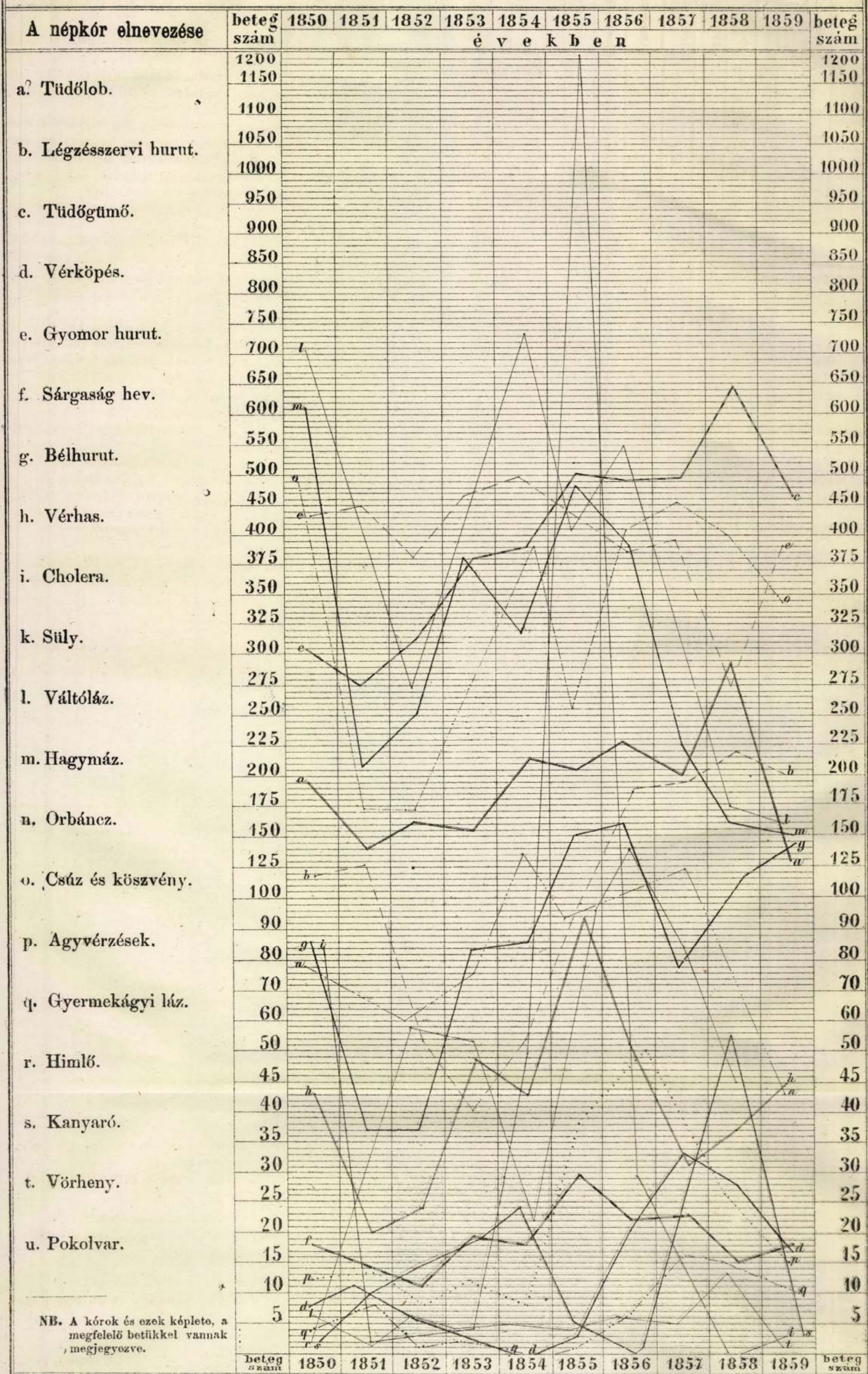
Létszám, mint mult héten; legtöbb a hurutos és lobos bántalmakban szenvedő, főleg szaporodik a gümösek száma. Himlős jelenleg 23. Halott több, mint a mult héten.

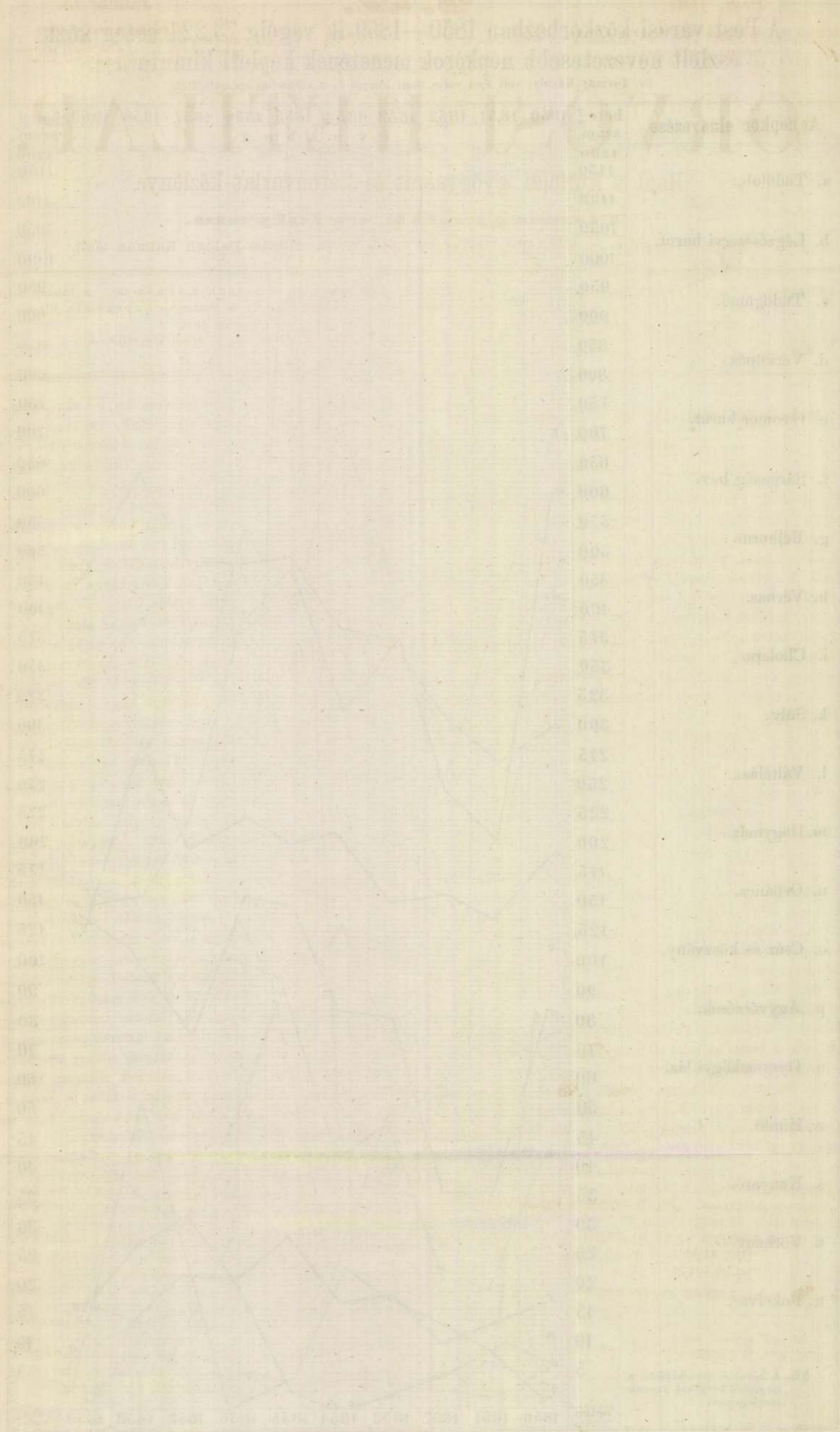
Előfizetési árak:

Egész évre helyben 9 frt, vidékre 10 frt.
Félévre helyben 4 frt 50 kr, vidékre 5 frt.
Negyedévre helyben 2 frt 35 kr, vidékre 2 frt 50 kr.
Előfizethetni Pesten az **Orvosi Hetilap szerkesztőségénél**, új-tér 10-ik szám, és **Kilián György** könyvkereskedésében, vaczi- utca Drasche-féle házban; vidéken a cs. kir postahivatalok utján a lap szerkesztőségéhez czimzett levelekben.

A Pest városi közkórházban 1850—1859-ik végéig 73,224 beteg közt észlelt nevezetesebb népkórok menetének képleti kimutatása.

Dr. Tormay Károly, volt Pest város tiszti főorvos és a közkórház igazgatójától.

Előzetési ár: helyben egész évre 9 frt., felévre 4 frt. 50 kr.; vidéken egész évre 10 frt., felévre 5 frt. A közlemények és fizetések bérmentesítendők.
Hirdetéseikért saronként 15 uj kr.

Megjelen minden vasárnap.
Megrendelhető minden és kir postalivatainál, a szerkesztőségnél, újier 10 sz., és Kilián György könyvkereskedésében váci utca Drasche-féle házában.

ORVOSI HETILAP.

Honi s külföldi gyógyászat és kórbuvarlat közlönye.

Tizenegyedik évfolyam.

Felelős szerkesztő és tulajdonos Markusovszky Lajos tr. Főmunkatárs Balogh Kálmán tanár.

Tartalom: Adler Adolf tr. Méhenkivüli terhesség, hastömlőmetszés, ileus, gyógyítás. — Balogh Kálmán tr.: A bujakóri növedékek. (Folyt.) — Könyvismertetés. Handbuch der klinischen Arzneimittellehre. Von Dr. L. Posner. — Lapszemle. Rivókák a méhenben, melyek terhességre mutattak. — Az icaja vagy m' boundou. — Útértag kezelése tűnyomás által.
Tárcza: Újévi elmékedések II. — Budapesti k. orvosegylet. — A cholera kiterjedése. — Meghívás a m. orvosi könyvkiadó és a k. m. természet-tudományi társulat évi közgyűlésére. — Vegyesek. Szerkesztői levelezés.

Méhenkivüli terhesség, has-tömlőmetszés, ileus, gyógyulás.

Közli ADLER ADOLF tr. Nagy-Károlyban.

A vidéki gyakorló orvosnak ritkán van alkalmja a gyógyítási célra kezére bizott anyagot alapos tanulmányozásra és kísérlettevésre fölhasználni, csak néha teheti azt, az illetők tudta nélkül, az ezeknek csak kevésbé feltűnő gyógyeljárásnál. A legtanúságosabb eseteknél és kétes kérdéseknél a bonczolást, mely egyedül képes a homályra világot vetni és a megfejtendőket kideríteni, majdnem kivétel nélkül az illetőknek előítéletéből eredt konok ellentállása miatt nem eszközölheti. Annál többre becsüli az eredményt, melyhez jut, és a tanúságos következtetéseket, melyeket vonhat oly ritkán előforduló és kiváló kedvező eredménnyel végződött esetekben, a hol műleges eljárás által a kórfolyamatot mintegy szeme előtt lefolyni és a természetnek a rendellenességeket kiegyenlítésére célzó csodaerejét előtte működni látja.

Esetünk nemesen ritkaságánál fogva, de a mondottakhoz illő kiváló érdekeltségre méltó; azért is szívesen teljesítem igen tisztelt kartársaim kívánalmát, kik velem a beteget észlelték és az eljárásnál tudományukkal és tapasztalatukkal támogattak, hogy e lap olvasóival közöljem.

* * *

Duka Ilánka, nagy-baksai (Szilágy-Somlyó mellett) 30 éves oláhasszony, 10 év óta férjezett, jelen baja kezdetéig soha terhes nem volt, s addig rendesen havazott. 1866. husvét óta beteg, a midőn többször rosszul érezte magát, hasát különösen dagadtnak s fájdalmasnak találta. A falubeli tudós asszony a daganatot eloszlatásra birni ekképen vélte: t. i. asszonysegéde által lábainál fogva fejjel lefelé lógatva tartotta, míg saját maga a beteg gyomra felé iparkodott a daganatot elkenni, mellette nadragulya-főzetet itatott vele. A kenési művelet többször ismételtetett és eredménye az volt, hogy a daganat s vele a fájdalom nagyobbodott és hozzá szegődött hat hétig tartó vérzés a nemzörészekből. Cseresnyeérés-kor az egy órányira fekvő Somlyóra orvoshoz vitette magát, ki meg-nadályoztatta (24 darab), meleg pépeket, később fürdőket rendelt, s az asszony két hét múlva kevesebb fájdalommal, de sokkal gyengébben tért vissza falujába. Most september hóig, hol ágyban, hol azonkívül, egyforma állapotban töltötte az időt, mialatt érkezésé-

ben többször észrevette, hogy csecésében kis tej van. Mária napra (septemb. 8.) daczára gyenge állapotának, vallásos érzületének engedve, a többi bucsusok társaságában a tiz mértföldnyire fekvő hires búcsu helyet Pócsot gyalog járta meg. October 22. többek tanácsára Károlyba jött, az itt 35 év óta gyakorló, a női bajok gyógyításában jó hirben álló bábához. Ez, miután a nemzörészeket rendeseknek, a hasat egyenetlen dagadtnak találta és a köldök körül tályogképzést vett észre, utóbbira hűvös óncezetes borngatásokat rakott, mire pár nap múlva közvetlen a köldök gyűrű fölött a vízszintes vonalban két, egymástól fél hüvelyknyire eső helyen fölfakadás és hig bűzös év kiürülése történt. Utána való nap észre veszi a baba, hogy a balfelöli fakadékból henger alakú kemény test készül kijönni, azt kihuzta, rákövetkező nap pedig a beteg maga huzott ki még egy az előbbinél vékonyabb csontocskát. A baba e csontocskákat Dr. Meixner, megyei főorvos és Fok, kerületi orvos uraknak mutatta, kik a csontocskákat magzat-csontoknak telismerték és figyelmeztették, hogy rohadásnak indult méhenkivüli magzattal van dolga. A baba azután nevezett urakon kívül még több helybeli ügytársakat meghívott a ritka eset megszemlélésére. November 1. véletlen Meixner és Serly tr. urakkal találkoztam a betegnél, s noha ez minden orvosi bánást magától visszautasított, mégis tüzetes vizsgálatot vittünk rajta végbe, melynek leletét lejjebb a műtét előttivel, minthogy azzal megegyezik, ismétlések kikerülése végett, együtt fogjuk adni, egyszersmind előmutatott a baba több lábtó és ujj-csontocskákat, továbbá a másik alszár két csontjait, a két czomb-csontocskákat, meg a medence egyik részét, melyek a folyton nagy mennyiségben kiömlő bűzös evvel kiköszöböltettek November 8., miután a beteg magát orvosi kezelésnek átengedte, és Meixner tr. urat rendes orvosának megkérte, az evnek szabadabb kifolyhatása céljából a két fakadéki nyilást áthidlasoló bőr része vájt kutaszon szétválasztatott és a magfogóval a kereszt-csont kihuzatott. Nevezett főorvos ur, miután tisztaságról, megfelelő zsongító tápláltatásról és czélszerű lakásról gondoskodott, a következő napokon több gerinczesigolyát meg néhány álbordát vett ki, a hasmetszést látta javaltnak. A műtétnek miképen kivihetési módjáról tanácskozándó november 28-kára Grünhut és Serly tr. és Fok orvos urakat meg engem hívott meg értekezletre. Azon nap a beteg újra megvizsgáltatott s következő találtatott:

A középnagyságu erős szerkezetű asszony megvékonyodott száraz kültakarója valamint a látható nyákhártyák sápadt színűek, az arczon gyakran beálló mulékony rózsaszínű pir, a bőralatti sejt-

szövet laza, fonnyadt, a sorvadt izomzat körrajza szemmel könnyen kivehető, a légzési s vérkeringési szervek rendesek, úgy szinte a hasnak nagy mirigyei. A csecsmirigyek petyhüdtek, a bimbó körzete sötét barna, nyomásnál pár csepp fehéres hig folyadék tolu elő. A has köldök alatti részén, bal- és lefelé haladó tojásdad emelkedettség vehető észre. Közvetlen a köldök felett haránt futó fél hüvelyk hosszú bőr szétválás, melyből folyton igen büzös hig ev foly. Ezen nyílás balszeglete mellett a kis-ujj hát- és balfelé irányuló egy hüvelyk hosszú, majdnem egyforma tágságú csatornába hatolhat, melyen túl tágabb ürbe jut, melyben csontrészek tapintathatók. Ugyanezen úton a kutasz kedvező vezetés mellett az imént leirt irányban 5—6 hüvelyknyire bevezethető. A leirt domborulatot tapintva az körtealakúnak és nyomásnál ellentálló testnek mutatkozik, melynek oldalhatárai, jobb felül azon vonal, mely a köldök bal szélétől azon pontig vonatik, mely a fanegyeselettől másfél hüvelykkel fekszik balfelé a fansont vízszintes részén, bal felől azon egyenes, mely az előbbinek kiindulási pontjából a csipőcsont felső mellső töviséhez huzatik. Ezen oldal határvonalok a poupart-szalag előtt egy hüvelykkel, egymásba iv alakban egyesülnek, melyen túl a daganat legnagyobb körzetével hátfelé súlyedni látszik. A daganat semmi irányban nem mozgatható, ha a mozgatási kísérlet a bal oldal felé történ, akkor a hasfalnak jobb oldali részlete feszül meg és viszont. A fekvés változtatás a daganatnak eme viszonyát meg nem másítja. A kontaktus a daganat fölött tompa dobos hangot ad. A hasnak többi részei puha tapintatúak, a hol is a kontaktus hang teljes, dobos. A hüvelyen és végbélen tett ujjali vizsgálat semmi rendellenességet nem talált. Az étvágy jó, a kiürülések rendesek, a test hőmérséklete rendes, az érverés 82 egy mp. alatt. Esténkinti láz nincs.

Az eddigi észlelés meg a felvett lelet kétségkívülivé tette a jelzést legfőbb pontjában. Világos vala, hogy méhenkívüli evesedésbe átment betokolt magzat az, mely a hasban a leirt daganatot képezi, csak fennmaradt a foganatosítandó eljárás és a javalatnak fellállítására érdekében a helybeli tüneteket, úgy a szervezet általános voltát tüzetesebben fejtegetésünk tárgyává tenni. Ugyanis határozottan kellett a következő kérdésekre felelni: A méhenkívüli terhességnek, mely félesége fekszik előttünk? Micsoda összeköttetési viszonyban áll, a magzatot rejtő tömlő a haszigerekkel és különösen a hasfalhoz? Végre alkalmas-e az egyénnek jelen állapota a műtétre, és ha igen, javalva van-e a hasmetszés?

A méhenkívüli terhesség miféleségére vonatkozólag, az mindenesetre elsődleges, mert a másodlagos már létre jötté alkalmával rendesen belső vérzés által halált okoz. A kürti terhességet azért zárhattuk ki, mert az eféle terhességben az észlelők összevágó tapasztalata után a magzat soha se éri el a hathónapos kort — a legkevesebbet, a minek mi a magzatot becsültük és a mint a magzatnak a műtét utáni vizsgálata ki is mutatott. — Igy emliti Hecker („Beitrag zur Lehre von der Schwangerschaft ausserhalb der Gebären-mutterhöhle, Monatschrift für Geburts-kunde. Berlin 1859. XIII. 2.“) hogy 45 esetben, 26 az első két hónapban, 11 a harmadikban, 7 a negyedikben és 1 az ötödik hónapban halt el. Továbbá ugyanaz i. h. „A hasi terhesség gyakrabban jó elő mint a kürti“ A petefészkü terhesség még ritkábban jó elő, és azonfelül meg több tekintély az e nemü terhesség előjövételét, olyannyira kétségbe vonja, hogy tagadja is, mint Mayer (l. „Kritik der extrauterinalen Schwangerschaft vom Standpunkte der Physiologie und Entwicklungsgeschichte. Giessen.) Ezeket számba véve hasi terhességre szavaztunk, annál is inkább, mert oly vastag falzatú magzattömlőt ismertünk fel, a minő csak az utóbbi méhenkívüli terhesség féleségénél észlelhető.

A második kérdés első részét illetőleg szinte a tapasztalathoz és pedig a kórboncztanhoz kelle folyamodnunk. Ez t. i. a magzattömlő és haszigerek közti különféle és szoros álhártya összeköttetést mint tényt állítja elő. Így Klob (Die pathologische Anatomie der weiblichen Sexualorgane 535 l.“) Die Wendungen des Sackes . . . gehen mit den beweglichen Eingeweiden der Bauchhöhle besonders innige Verbindungen ein, so dass zumal das grose Netz das Mesenterium die Darmparthien an den Sack herangezogen und fixirt sind.“ Concrét esetünkben a tömlőnek rögzített mivolta, annak semmi irányban ki nem vihető tova mozgathatása, a mozgatási kísérletnél a hasfalnak ellenkező oldalán észrevehető feszülés, bebizonyítottta annak közvetlen odaforradását a hasfalhoz. Az erős testszerkezet, az általános jólét, a jó étvágy, a láznélküli állapot, a beteget egyaránt ajánlották a műtétre, melynek kivitelét mindegyikünk annál inkább javaltának találta, mivel egyfelül a részenkinti kihuzás, a magzat nagyságánál fogva hosszas úton is lehetetlennek bizonyult; másrészt magára hagyatva folytonosan rohadt anyagokkal telített levegőt szini, ev vérnek, kimerülésnek van kitéve a beteg.

Ezek után másnap, azaz: nooember 28. a műtétet a fennevezett úgytársak jelenléte és segédkedése mellett ekkéig vittem végbe: (Vége következik).

Tanulmányok a bujakórtan köréből.

BALOGH KÁLMÁN ny. r. tanártól Kolozsvárott.

I. A bujakóri növedékek.

A) A nyirkrendszer és a vérmirigyek.

(Folyt.)

Lancereaux XVII-ik esetének (Gazette hebdomadaire de médecine et de chirurgie 1864, sept. 30), tárgyát negyvenöt éves nyomdász teszi, ki a párisi Pitiè-be 1866-iki aug. 24-én vétetett fel. A középstermetű és meglehetősen erőben levő férfi családjában valami örökölhető betegség nem uralkodott 20 éves korában genyedő dobja, míg 22 éves korában kankója és bujafekélye volt, melyek körülbelül három hétig tartottak. Ezen időtől fogva 42 éves koráig semmi bujakóros jelenség se mutatta magát, de akkor a mell jobb oldalán és vállon fájdalmak léptek fel, melyek később az egész hátra és a bal oldalra is kiterjedtek. Ezen fájdalmakat nyilalás kísérte, mely éjszaka leghatásosabb volt. Két hónap mulva fejbéli kopogás és fájdalmak jelentkeztek szinte éjjeli fokozódásokkal. Ezen fájdalmak egy, két, három havi tartam után megszűntek, de ismét megújultak. A beteg koponyáján több daganat keletkezését pillantván meg, orvosi segélyhez folyamodott. Hamanyiblag readdeltetett neki, de ezen gyógyszer két héten túl sohasem használta. Kórházba jövetelét három héttel megelőzőleg három napi kihágás után savós, fehéres bélürülései lettek, s néhány nap mulva hasmenése megszűnt ugyan, de a has folytonosan nagyobbodott; a beteg tagjai megmerevedtek; szája keserű volt, étvágya elveszett, de se nem undorodott, se nem hányt; láz nem bántotta, s hashajtót, fürdőt és székfűvirágot kapott; ugyanazon időben a csontszagató fájdalmak ismét megjelentek, s minthogy a has napról-napra növekedett, az arcán himlőhelyes beteg végül a kórházba jött sárgás, bronz-szinű bőrrel, fekete hajakkal, előhaladt soványsággal és általános elerőtlenedéssel. A megnagyobbodott és hullámzó has kopogatósi hangja a köldöktájon teljes és dobos, míg alant üres volt, mely utóbbi kiterjedése felfelé tekintő homorulat által határoltatott. A máj határait kikutatni nem lehetett, a lép azonban majdnem rendes terjedelmű volt. A vizeletben a fehérnye hiányzott

Nyomott, szakadozott légzés és a jobb oldali tüdőcsucsban érdes zörej. A szív egészséges, az érlökések rendesek, semmi láz. Néha orrvérzés. Az elmebeli működések zavartalanok. Az alsó végtagokban vizenyő. Marotte, az osztály és Lancereaux főnöke távollétében májzsugor (cirrhose) jelezte. A hashajtók eredmény nélkül maradtak, sőt augusztus 10-dikére a hasürbéli savógyülem oly fokra hágott, hogy a beteget fuladás fenyegetvén, csapolásnak kellett véghezvitetnie, miáltal 13 liter sárgás, fehérsavó ürittetett ki. Ennek megtörténte után a májat ki lehetett kutatni, s kitünt, hogy a bordaszéleket egy-két haránt ujnyival haladja túl, hol egyszerűs mind a hasfalon keresztül csomókat lehetett áttapintani. A beteg szorgosabb megvizsgálása után a lágyéktájon hegesedés a koponyán pedig csontkinövések találtak. Ezen jelek általános bujakór felvételére utalván, a beteg eleinte naponkiut egy gramme hamanyiblagot kapott, mely mennyiség később három gramme-ra (körülbelül két terecs) emeltetett. Mindjárt ezen szerelés kezdetén a hasüregben, bélfelfuvódással egybekötve, ismét savó gyülemlét meg, de szaporodása csakhamar megállott, s a műtétel utáni tizedik napon határozottan kevesbedett. A hamanyiblag adagolása egészen october elsejéig folytattatott, midőn a hasüreg már alig tartalmazott valami kevés savót. A beteg étvágyát visszakapta, ereje gyarapodott, nemkülönbén hája is, October negyedikéig gyógyszer nélkül maradt, ettől fogva azonban naponkint másfél gramme KJ rendeltetett neki. October 12-én a has térfogata egészen rendes volt, de a lépcsőkön való járáskor a légzés valamennyire elfogódott. November 13-kán, midőn a beteg a kórházat elhagyta, a máj a bordaszéleken alig ért túl, s ott rendellenességekre nem igen lehetett akadni. A bal oldali tüdő csucsában kicsiny helyen érdes fuvás hallatszott, mi valószínűen ott jelenlevő barlangtól származott, minthogy a beteg kevés vért köpött.

Nevezetes még Lancereaux XVI-ik sz. esete is (G. hebd. 1864. 40. sz.), melynek tárgya 43 éves, alacsony termetű és eléggé izmos férfi volt, ki megelőzőleg heveny betegségben nem szenvedett; anyja pedig elbeszélése szerint csuzban, míg apja mint tébolyodott halt meg, 18 éves korában kankója és ezzel kapcsolatban dobja volt, körülbelül 38 éves korában pedig fején göcsök jelentek meg, melyek Lyonban bujaképződményekként kezeltettek, de csak két hétig. Hat hét múlva úgy a daganatok, mint egyszerűs mind az ezeket kísérő fájdalmak végkép megszűntek. Kisebb-nagyobb mélyedések maradtak vissza, melyek egyike a koponyatetőn foglalt helyet. 1860-diki januárban panaszkodott, hogy már két hét óta erős fejfájás kínozza, mi mellett ereje megfogyott, teste megsoványodott, bőre Bronche-szerűen szineződött, a hasfal bórallati visszerei kitágultak, míg a hasüregben savó halmozódott fel, de a szárazban vizenyő nem fejlődött ki. A máj a bordaszéleken túlterjedett, s a gyomortájon, a kisebb lebeny magaslatán több kemény ellenálló dndort lehetett keresztül tapintani. A jobb lebeny mi rendellenességet sem mutatott. A lép térfogata valamivel nagyobb volt. A húgyban mi különösre sem lehetett akadni. Az emésztés nehezen ment végbe s a beteget már több nap óta hasmenésbántotta. A vérkeringés és a tüdők nem szenvedtek. A máj és talán egyszerűs mind a gyomor rákja vétetett fel. Ugyanazon hónap vége felé a bórallati visszerek még inkább kitágultak, a hasüreg savóval még nagyobb mértékben megtelt, a belek felfuvódtak, az alsó végtagok vizenyősek lettek, s a vékony felső végtagoktól szembeötlőleg elütöttek. Az elsoványodás folytonosan nagyobb és nagyobb mérvű lett. Az orr többször vérzett. Kevéssé köhögött és néha véreset köpött ki, de a tüdőkben gümöket nem lehetett kipuhatolni. Az étvágy megmaradt, hányás nem volt, a hasmenés pedig megszűnt ugyan, de ismét visszatért. Az általános és folytonosan növekedő elsatnyulás az előbbeni jelzést

megegerősíteni látszott, noha a tanácskozásra megkért orvos gümönövédekes hashártyalobrá gondolt. A beteg javulni nem akart, hanem menthetlenül elveszettnek látszott, nemcsak folytonosan öregbedő elsoványodása, hanem egyszerűs mind a has szertelen megnagyobbodásából várható fuladás folytán is; azonban mindenki legnagyobb meglepetésére a has térfogata május 6-tól kezdve kisebbbedni kezdett, s körülbelül három hét alatt rendes nagyságúvá lett, a nélkül hogy valami szer adatott volna, s csak az utolsó időben kenegették, kivánságára, kámforos székfü olajjal. A hasüregbeli savógyülem megszűnése után, a májdaganatot még mindig keresztül lehetett tapintani, de az sokkal kevésbé dudorodott elé, valamint keménységéből is sokat veszített. Az étvágy és az arczkifejezés javult, mely előbb fájdalmat mutatott, nemkülönbén a bórallati kötszövetben a haj gyarapodásnak indult. Jnnius 5-én a kórházat elhagyta.

A szembeszökő javulás után Lancereaux a beteg általános állapotát szorgosabban megvizsgálta, s a koponyacsont már említett mélyedései ekkor jutottak tudomására. Magát a tévedéstől megóvhatta volna, ha a beteg fejfájástól indítatva, a fej megvizsgálását azonnal fogantatba veszi. Mint a fejszontok mélyedései elmult bujakóri göcsök maradványai voltak, úgy a máj dudorait is bujakórból kellett származtatni, ha csak meggyógyult májrakot nem akart felvenni, mi egyébként egyetlen lett volna a maga nemében.

Junius 24-én a beteg magát a kórházban megmutatta. A máj alig ért túl a bordaszéleken, s a gyomortájon alig lehetett némi csekély mélyedést észlelni. A hasüreg savót nem tartalmazott, a bőr bronzszíne azonban megmaradt. A köhögés szinte megszűnt, s a beteg a hizásban folytonosan előre haladt. Ezen időtájban, a bal emlőbimbó fájdalmassá lett, s megduzzadt. A duzzadás csakhamar megszűnt, de némi keményedés maradt vissza. A kórházban aug. 18-dikéig tartózkodott, de sept. 21-én visszatért, mert fejében szertelen fájdalmak léptek fel, éjjeli fokozódásokkal e mellett a koponyatetőn csontdudor jelenvén meg, mely galambtojásnyi nagyságot ért el. Hamanyiblag rendeltetett, még pedig naponta 1—3 gramme. Tíz nap múlva a fejbéli fádalmak megszűntek, s a csontdudor mindinkább kisebbbedett. A máj a bordák szélein többé túl nem terjedett, valamint dudoros volta megszűnt. A beteg novemberben elment, s magát többé nem mutatta.

Ugyanazon szerző XV-ik esete (G.- hebd. 1864. 40. sz.) 52 éves, egészséges testalkatú asszonyról szól, ki heveny betegségekben szenvedett, s különösen két izben volt mellbaja, mely szerinte vértorlódaságból állott. Anyja 64 éves korában vízkórságban halt meg, míg apja 78 évet élt, s úgy ez mint nő testvérei mindig egészségesek voltak. A korhely férj körülbelül tizenkét év előtt több hónapig bujakórból szenvedett, midőn a nő észrevette, hogy a baloldali lágyéktájon dobja van, melynek gerjedése négy hónapig tartott, s ugyanazon időben hajhullás állott be, a tagok fájdalmasabbá lettek, az izmok gyorsan kimerültek, míg a bőr agyagsárgára szineződött. Ezen tünetek bujakór elleni szerelésre megszűntek. Hat hónap múlva a jobb sipesont felső-mellső részében göcsös bujanövedék jelent meg, mely két hónapi szerelés dacára helybenmaradt, később azonban elmúlt, fehér színű heges mélyedést hagyván maga után. Később a jobb alszár mellső- alsó táján a bőr megduzzadt, vörös lett s kifekélyesedett, mely hely azután behegedett. Az asszony ezen állapotban folytonosan dolgozott, minthogy férje arra erőszakosan kényszerítette, az utolsó időben azonban körülbelül három hónap óta, ereje mindinkább fogyott, mindjobban elsoványodott, bőre pedig megsárgult, mely szín később fakóra változott át. Ugyanazon időben a gyomor és a jobboldali rásztájon kellemetlen érzés támadt, minek helyébe csakhamar tompa fájdalom épített, ezekhez időnkint nyilalás és szúrás járulván. A legutóbbi

nyolcz nap alatt végül a fejet furó fájdalmak lepték meg, melyek éjjel öregbedtek. A beteg a Hôtel-Dieu-be 1863-diki május 29-én vétetett fel, midőn az arcz mély szenvedést fejezett ki. Fejfájása oly nagyfoku volt, hogy az öt járásban hátráltatta, mi mellett megelőző nap óta elméje annyira eltompúlt, hogy egyenesen állani nem tudott. Időnkint félrebeszélte. Mozgásai szabadok voltak, s érzése, nemkülönbén látása nem szenvedett. A légvételek rendszeren törtétek, míg az érlökések szaporák voltak. A szív hevesen vert, hangjai pedig tisztán és élesen hallatszottak. A fejfájás óta étvágytalanság volt ugyan jelen, de a beteg nem hányt, bélürülései pedig rendszeren mentek véghez. A gyomor és a májtájon jelenlevő fájdalom tapintáskor, nyomásra és a törzs mozgatása alkalmával fokozódott. A máj jobb lebenye szerfelett meg volt nagyobbodva, egészen a köldöke magaslatáig leérvén, felülete pedig igen egyenetlennek és dudorosnak találtatott; a bal lebenyt kopogtatás által alig lehetett kipuhatolni, s az üres kopogtatási hang csak is a jobboldali egyenes hasizom külső széleig tartott. A lép térfogatát megnagyobbodottnak nem lehetett mondani. A halavány vizelet sok fehérnyét tartalmazott, a bőr pedig szennyes bronzeszinűen nézett ki. Junius 3-dikától kezdve a beteg naponta két gramme (majdnem félnehézék) hamanyiblagot kapott, mire két nap mulva a fejfájás megszűnt. Kevés idő elteltével a gyomor és májtáji fájdalmak ie kimaradtak, s csak nyomás által idéztethettek elő. Az arczkifejezés nyugodtabbra változott, a bőr színe is javult; a beteg alhatott, ereje lassankint megjött, s hizni kezdett. A máj tetemesen megkisebbedett, de nyomásra még mindig fájdalmas volt. A húgnak fehérnye-tartalma nem csökkent, junius 28-án pedig abban még több fehérnye találtatott. Julius 16-án a húgy fehérnyét még mindig tartalmazott, ezenkívül pedig számos szemcsék és szemcsés sejtek találtattak abban, színe halavány, míg fajsúlya 1,120 volt. A bujakkór elleni szerelés szakadatlanul tolyttatott, s midőn a beteg a kórházat elhagyta, a máj baloldali lebenye valamennyire még meg volt ugyan nagyobbodva, de a vizelet fehérnyetartalma rendkívül alácsökkent. Az izomzat ereje visszajött, s a zsírszövet tetemesen meggyarapodott.

(Folyt. köv.)

KÖNYVISMERTETÉS.

Handbuch der klinischen Arzneimittellehre. Von Dr. L. Posner, Sanitaetsrath u. pract. Arzt in Berlin, Redacteur d. Berliner klinischen Wochenschrift. Berlin 1866. Verlag von August Hirschwald. Nagy 8-rét 799 l.

(Vége)

A harmadik nagy osztályt az összehúzó szerek (medicamenta adstringentia) teszik, s itt mindenelőtt a cserenytartalmuak hosszú sorával találkozunk, de a keserű összehúzó között rheumgyökér nincs helyén, s kivált nincs a folia uvae uvae ursi, folia juglandis és radix lapati acuti közelében, melyek fő hatóanyaga a gubacs, illetőleg a catechucsereny, míg amott a festenyekhez tartozó crysophansav hatása a többi létrészekéi felett tulnyomó. Valamint nagy merészség a chinakérget sóival egyetemben összehúzóknak, habár lázellenesnek is (remedium adstringens antipyreticum) elnevezni, s a fűdéssel, bebeeruval, körisfa- és vadgesztenyefa kéreggel egy füst alatt tárgyalni. Az izgató cserenyiszerek (remedia tanica excitantia) között van a chinai téa, kávé, a paulinia, a kakaó és többek között a pörkölt makk. Ezen rendezési eljárást csak úgy foghatom fel, hogy a szerző a közönség nézetei alól, mely a pörkölt makkot makkávének nevezi, magát ki nem szabadithatta, s csak az hiányzott, hogy a katángkóró gyökerét is ide számítssa, melyből a svajci kávé készitik. Ezután a timsós, majd a fém-összehúzó jönnek, mely ntőbbiak közé többek között az ólom- és a réz-

készítmények is soroztatnak, noha mindenki tudhatja, hogy az utóbbiaknak a szövetek és az egész szervezetre való hatása az előbbiekétől mennyiben különbözik. A fémösszehúzókhöz függelék képen a mireny van csatolva. Ezen osztály utolsó csoportját a savanyu összehúzó képezik, hol többek közt a kova-, ciztrom-, bor-, tej- és a szénsavat is találjuk, melyek élettani sajátságait a kén-, légeny, vagy kőnhalvanysavával bizony össze nem hasonlíthatjuk. Csak egy-kettőt említünk meg. A kovasav a szervezetre körülbelől vegyileg közönbösen hat, s míg a szénsavas italok a vérzéseket előmozdítják, az ásványsavak azokra csökkentőleg hatnak.

A negyedik osztályban az izgató szerekkel (medicamenta excitantia) találkozunk, melyeket a szerző az illó olajok, langok és égények, azután pedig kőnenylégekre (Ammoniak-praeperate) oszt; mint azonban mostani ösmereteink állanak, annyit mondhatunk, hogy míg a cinamagvak féreghajtó sajátságait a cinadéknak (Santonin) köszönhetik, az a gránátfa gyökér kérgénél kiválólag a csereny gyanta és mannittól függ; azután az erdei páfrány gyökérben (radix filicis maris) a 10% csereny és gubacssavnak, egybeköttetésben a 4% gyántával mindenesetre több hatása van mint 0,04% illó olajnak, valamint a kousszónál sincs ez máskép. S általában állítható, hogy a gyógyszereknek élettani hatásuk szerinti rendezésénél a tévelygések mostanság ki nem kerülhetők. Így míg némelyek a jelen osztály anyagai nagy részét a csipős szerek (acria) közé helyezik, mások azokat az izgatók között szivesebben látják. Ez ellen semmi szavunk sem lenne, ha bebizonyítanák, hogy például a cinadék a gilisztaalakú belférgeket, a gránátfa gyökér kérgé a galandócot túlságos nagy izgatás által öli meg. S az élettani rendezésnek a gyógyszerben való törékenysége ott éri el tetőfokát, midőn a borlang (alcohol vini), borégény és a hangyanyhalvag (chloroformium) az izgatók osztályában adatnak elő, melyeket szintúgy, s talán még nagyobb joggal a bódító közé sorolhatni.

Hogy hol van a határ az izgató és a csipős gyógyszerek (medicamenta acria) között, mely utóbbiakat az ötödik osztályban találjuk, azt helyesen ki nem mutathatni, minthogy úgy a szerző, mint a véle rokonirányú gyógyszervizsgálók után azok egymástól csak fokozat szerint különböznek. S valóban nem látjuk át, miért ne lehetne a kőnenyléget (Ammoniak) a bőrvörösítő csipős szerek között csak úgy tárgyalni, mint az izgató szereknél. A terpentínolaj a csipős húgyhajtók közé szintúgy sorozható, mint az izgatók közé, hol a szerző annak sajátságait előadja. Azután mint az ipeacuanahagyókeret a hánytatók közt megemlítjük, nem csekélyebb joggal a kiköpést előmozdító és izzasztó szerek között is tárgyalhatjuk, mit a dárdaykészítményekre szinte mondhatunk. S hogy a szárcsagyökér (radix sarsaparillae) miért épen húgyhajtó, alig indokolhatni. Szóval a hatás szerinti gyógyszerben felosztással majdnem minden lépten és nyomon kudarcort kell vallanunk, s nagy hibák elkövetésére kényszerítettünk.

A szerző a hatodik osztályban a bódítókat (medicamenta narcotica) adva elő, azokat csilapítókat (sedativa), dermeokozók (tetanica) és csipőkre (acria) osztja. Különös azonban, hogy a csilapítókat a dermeokozók és csipőkkel ugyanazon gyűjtő név, még pedig a bódítókat elnevezése alatt foglaltnak együvé s még különösebb, hogy a határozottan bénító curarának, a kétségen kívül dermeokozó szoral és a pikrotoxintartalmú kokkalmagvak között enged helyet. Továbbá igaz ugyan, hogy a gyűszünkevirág a táptömlő nyákhártyáját lobra izgathatja, de bódító közé oly kevéssé tartozik, mint a kalabárbab nem odavaló, s mint a toxicodendron levelet helyesen azok közé nem számíthatjuk.

A hetedik osztály gyógyszerei oldozók (resolventia) név alatt foglalván együvé; de nagy merészségnek tartjuk a hamanyvizegyet

a légenysavas hamanyal ugyanazon élettani csapatban megemliteni, valamint a szénsavas hamanyt a kénsavassal együtt tárgyalni. Itt a szerző ismét a vegytannal alkudozott, érezvén, hogy az egymással vegyrokron anyagokat a meglevő élettani sablonok szerint természetellenes rendekbe kényszeríteni mégis csak helytelen, de más részről az újabbkori vegytan azon felfogására nem figyelt, hogy az anyagok rokonsága inkább savaik, mintsem alagaik szerint nyilvánul; így a kénsavas hamany, szikeny és a keserény közelebb vannak egymáshoz, mint mily viszonyban állanak egymással a hamany vagy szikeny-összeköttetések. Nem tudom továbbá, hogy a mézszékítványeket, a szénsavas, vilansavas és a kovasavas keserényt, vagy az égetett keserényeleget, ugyszinte a súlyany összeköttetések mint oldozó szereket használták volna, vagy használhatnák. Ezen osztályban van továbbá a higany és az iblanykészmények mindannyija elsorolva, hozzájuk függelékképen a kén és készitményei csatoltatván.

A nyolczadik osztályban „remedia apharmaka“ czim alatt a természettani gyógyhatányokkal, mint a villamosággal, meleg és a hideggel, a mozgással, levegővel és a vízzel találkozunk, végül pedig röviden az ásványvizek érintetnek.

Ha az elmondottakban a gyógyszereknek élettani hatásai szerinti felosztása ellen nyilatkoztam, ez nem feltétlen értelemben történt, mintha azt minden körülmény között ellenezném; hanem mert azon véleményben vagyok, hogy a régi felfogás szerinti olyszzerű osztályozás már elavult, mint ezt kimutatni igyekeztem; azoknak élettani elvek szerinti újabb rendezését pedig mostanság czélszerűen semmikép se eszközölhetjük minthogy hatásai lényegét ekkorig eléggé nem ismerjük. Tudom, hogy a hatás szerinti felosztást azzal indokolják, miszerint ekként a tanulók és az olvasók a rokon szereket együtt és így könnyebb átnézetben találják; hanem semmikép meg nem érthetem, hogy akár az egyiknek, akár a másikkal mi hasznára van, ha például a mirenyt az összehúzó függelékében, a gyűszünkevirágot a bódító között találja. Helyesen csak két út áll előttünk, t. i. vagy semmi osztályozást se kövessünk, hanem a gyógyszerek betűrend szerint adassanak elő, vagy pedig mint szinte ideiglenes fogadjuk el azon felosztást, melyet a vegytanban mostanság követnek, ezt addig megtartván, míg az életműködéseknek bensőbb ismeretéről és a különféle anyagoknak azokra való hatásáról többet fogunk tudni.

A kiállítás kielégítő. A betűk nagyok és igen tisztán nyomvák. A munkához terjedelmes betűszerinti tárgyjegyzék van csatolva.

— a —

LAPSZEMLE.

(—h—n) Rivókák a méhben, melyek terhességre mutattak.

21 éves nő körülbelül egy év előtt ment férjhez, midőn R. Ley orvosért küldött, hogy kívánná, miszerint első lebetegedésnél legyen jelen, minek bekövetkezését körülbelül két hónap múlva várja, azonban már most sem érezvén magát jól, kérte: látogassa meg minél előbb. Méhéből kevés vér szívárgott elé, mely ellen rózsalevél-forrázatban összehúzó szer rendeltetett, ezenkívül pedig még éjszakára szunyalt kapott, minthogy a háttájon fájdalomról panaszkodott.

Ivarvérzése már hét hónap óta kimaradt s a beteg erősen állította, hogy a gyermek mozgásait határozottan érezte, s valóban a has térfogata a terhesség nyolczadik havának megfelelt. A beteg ezután jobban lett, miért Ley látogatásait megszüntette, de egy hónap múlva ugyancsak a régi tünetek miatt ismét hitták, midőn ezek az előbbi szerelésre ismét engedtek.

Az emlők jelentékenyül meg voltak nagyobbodva, a bimbóudvar pedig erősen szineződve, míg a has térfogata a terhesség nyolczadik hónapjára mutatott; a magzat szívlokéseit azonban seholsem lehetett hallani. Ismét állította, hogy a gyermek mozgáso-

kat többször érezte, különösen pedig megelőző éjjel. Azelőtt hószámja mindig rendesen ment véghez.

Körülbelül egy hónap eltelté után erős szülfájdalmak léptek fel, még pedig minden 3–4 perczen, s minden ismétléskor a hüvelyen át sok vér ömlött ki. Újjali vizsgálatkor Ley a méh szájadékot igen kitágulva találta, s ott húsos anyagot tapintván előfekvő méhlepényre gondolt. A vérveszteség igen nagy volt, az érlökéseket alig lehetett érezni. Ley a méh üregébe nyúlt, midőn kitünt, hogy gyermek nincs, hanem valamely idomtalan nagy tömeg, mely körül az izomzat igen nagy erővel és hatásosan húzódott össze. A tömeget könnyen el lehetett távolítani, mely nagy mosdótalat kitöltött. Tömle volt az, melyben rivókák (hydatis) találtak. A megtörtént eltávolítás után a vérzés és a fájdalmak megszűntek, a gyermekágyifolyás azonban csak úgy tartott, mint midőn rendes szülés ment véghez, nemkülönb a tej-elválasztás a harmadik napon bőségesen történt: szóval a jelenségek azokhoz, melyek a rendes szülés előtt, alatt és után előszoktak fordulni, mindenben hasonlítottak. A tanulság pedig az, hogy a tej-elválasztást, a gyermekágyi folyást, a méh változatait jelenlevő vagy elmúlt terhesség, illetőleg megtörtént szülés biztos jeleiként nem használhatjuk. (Medical Times & Gazette. 1866, dec. 22).

(—h—n) Az icaja vagy m'boundou.

Az apocynéak családjából több mérges növényt ismerünk, ilyenek pedig az iné és a babér rózsza (nerium oleander), s az icaja vagy m'boundou nevű cserje, melyben igen erős mérge van, szinte azok közé tartozik. Gabonban folyadékot készítenek belőle, melyet törvényszékeknél istenítéletre használnak, mint ezt Touchard Montpellierben 1864-ben megjelent értekezésében kimutatta. G. Pécho-lier és C. Saintpierre az icaja gyökeréből Falot tudor szívessége folytán nehányat kapván, ezekkel kísérleteket tettek, melyek eredménye:

1) A boundou gyökereiben foglalt mérge anyag úgy vízben mint borlangban oldható;

2) ezen mérge az ebvésmaghoz (nux vomica) igen hasonlóan, t. i. főleg az érző idegekre hat;

3) kebleztessék bár a gyomorba, vagy löveltessék a bőr alá, mindenelőtt a légvételek és a szívlokések száma szaporodik, míg később azok mindinkább gyérülnek;

4) kezdetben az érzékenységet növeli, míg később dermével váltakozó rángások következnek, végül pedig érzéstelenség, hűdés és halál köszönt be;

5) a mozgató idegrendszerre csak másodlagosan hat, míg az izmokra közvetlenül nincs hatással;

6) nem szív mérge, sőt ez még a halál után is hosszú ideig ver;

7) több kísérlet alkalmával a tünetek igen súlyosak voltak, sőt egy ízben az állat tetszoltan feküdt, mindemellett az élet bár lassankint, de tartósan visszatért.

Az utóbbi tünetből megérthetjük, hogy a gaboniak az icajat miért választják istenítéletre. A megmérgezettnél ugyanis rohamosan igen súlyos jelenségek mutatkoznak, azonban lassankint magához tér, midőn mondják, hogy az isten, annak ártatlanságát bizonyítandó, őt életre vissza szölitotta. (Académie des sciences. 1866, november 443).

(M) Ütérda g kezelése tűnyomás által.

H. Lée a Lancet 1866-ik évi folyama II. 10 sz.-ban az ütérda g tűnyomás által eszközölt sikeres gyógyulás esetét írja le. A 16 éves beteg szurt sebet kapott a térdhajlásban. Az erős vérzés erősen körülfont zsebkendővel állítottatott el. Midőn ezt egy héttel később eltávolították, a vér újra megindult. L. a vizsgálatnál dió nagyságu lüktető dagot vett észre a térdhajlás belső szélén. Minthogy a hátsó sipütérben az érverés érezhető volt, L. azt következtette, hogy az ütérda g az Art. poplitea valamelyik ágához, nem pedig annak törzséhez tartozik. Meggyógyítása végett hosszú nyomtűt (Acupressurnadel) szurt be a dagtól ki- és fölfelé, ennek hegyét befelé fordította s azután a sipcsont belső szélénél ismét kiszúrta, akként hogy a daghoz vezető ütér a tű által a csont felé szorítottatott. A lüktetés a dagban azonnal megszűnt, míg az a hátsó sipcsont alsó részében az alszáron tisztán volt kivehető. A tű hatod napra el lön távolítva. A sebből csak kevés véres savó szívárgott ki, s tized napra ez is lezáródott.

Uj évi elmékedések.

II.

X. Van egy régi bizalmas jó barátom, a kivel in camera caritatis néha-néha szemlét tartunk az orvosi gyakorlat felett. Ezen régi jó barátom az eféle beszélgetést husz év óta következetesen azzal szokta befejezni, hogy nekünk egy irott Codex-re van szükségünk, melyben tüzetesen meg legyen határozva, miként kelljen magát az orvosnak bizonyos többé-kevésbé kényes helyzetben ügyfelei irányában viselnie. Ő azt állítja, hogy ily Codex nélkül lehetetlen elkerülni mindazon félreértéseket, melyek a mindennapi életben reánk leskelődnek, s oly álnok hálónak összeszövődnek, hogy benne a legbarátságosabb ügyféliség, mielőtt azt csak sejtenők is, fönnakad. Sikerülhet ugyan azt nagy nehezen onnan ismét kiszabadítani, de nem a nélkül, hogy némelyike ezen pókfonalaknak el ne szakadjon, s hogy minden törülgetésünk és simításunk daczára a collegialitás előbb tiszta tükre kissé el ne homályosodjék.

Én ellenben az ily Codex-nek eszméjével sehogysem tudok megbarátkozni, de állásom ellenfelem irányában nehéz, kivált mióta szövetségesre talált az orvosok és természetvizsgálók Pesten (1863) tartott nagy-gyűlése alkalmával kinevezett azon bizottmányban, melynek az orvosi ügyek rendezése tervezeténél, az orvosok egymás iránybani viszonyát is meg kell vala határoznia.

De uram! miként is képzeljem én azt, hogy egy sereg §§., bár mily éles észszel legyen is az összeállítva, képes legyen megvédeni egymáshoz viszonyunkat azon folytonos megtámadások ellen, melyek arra kívülről, az igen tisztelt közönség részéről, folytonosan s szinte kárörömmel intézettek; miként óvhatná az meg az „ügyféliség“ gyengéd növényét a „rágalom“ üszke ellen, mely azt épen oly biztosan éri, mint gyökeresen elpusztíthatja. Állítsunk fel, ha úgy tetszik, általános érvényes szabályokat, melyek a legtüzetesebben szabják meg, miként kell ügyfeleink irányában viseltetnünk; határozzuk el egyszer-mindenkorra, mikor kell orvosi tanácskozmányt tartani, kit kelljen abba meghívni, mely nyelven annak tárgya felett értekezni s miféle gyöngéd modorban a netalán czélszerűnek vélt gyógyszereket coram publico abba bevezetni; ne feledkezzünk meg a megillető czimezésről sem, nem a hivatalos szelid mosolyról, szóval a legkisebb pontról sem; — ez kétségkívül mind igen jó lesz s egyideig meg is teendi szolgálatát. De meddig? A míg NN. asszonyosság egy szivreható s szemrehányó tekintettel értésünkre nem adja, hogy X. barátunk olyan formán nyilatkozott, mint ha mi fiacskája gyógykezelésénél egy kis bakot lőttünk volna, mit neki azonban elég könnyen helyre hoznia sikerült. Eddig ugyan a Codex eltartott, de azontul vége is van. Senki sem szereti, ha kontárnak mondják, s én épen oly kevéssé, mint mások. Mi haszna van most az összes, a legszebben kigondolt és összeállított §§-nak? Szinte olyanoknak látszanak nekem, mint a régi polgárőrsereg kovás puskái; míg mi ilyenekkel vagyunk fölfegyverezve, addig a közönség gyutúpuskáinak lövegeivel egyre lövöldözi védelmünk tárgyát, az ügyféliséget.

A közönség pedig sohasem fog más vagy is jobb utra térni. Mintha általános, a legkülönbözőbb testrészek bántalmából szükségképen kifejlődő betegség volna, úgy támad a legnagyobb számánál azoknak, kik csak egyszer is Aesculap birodalma tisztviselőivel érintkezésbe jöttek, azon szinte fékezhetlen vágy, ez érdekes személyeségekkel foglalkozni, azoknak mindennemű sajátságait összehasonlítólal tanulmányozni s elvégre egyiknek esküdt követőjévé, s a

másiknak épen oly határozott ellenfelévé egész hévvel szegődni. Két orvos versenytársnak vagy két gyógyrendszernek hivei úgy állanak nem épen ritkán egymással szemben, mint a guelfek és gibelinek, vagy a kuruczok és labanczok. Nem is történik ez csupán kis városokban, hol a jó társaság egyre zavarban van a beszélgetés és multság tárgya iránt, sőt inkább nagy városokban; — X. vagy Y. tanárnak épen úgy meg van a maga école des femmes -ja, mint az öreg A.-nak meg a fiatal B.-nek a vidék valamely kis fészkeben, vagy mint volt Andral-nak és Piorry-nak annak idején a Seine melletti világvárosban.

S minél finomultabb, minél aristokratikusabb valamely kör, annál kevésbé nélkülözhet az orvosi idolumot, nem épen a végett, hogy azt minél jobban tisztelje, de hogy vele nagy feleslegben levő idejét tölthesse. Valjon Molière, ki mind azt, mi a parókákra és a clysterumokra vonatkozik, igen jól tanulmányozta, ösmerte-e a finom köröknek ezen passióját? Dr. Diafoirus-a, ki a magas rangu világot e szavakkal vázolja: „C'est qu'il y a de facheux auprès des grands, c'est que, quand il viennent a être malades, ils veulent absolument, que leurs medecins les guérissent“ — azaz, hogy a gróf és báró urak meg a pénztözsérek azt követelik orvosuktól, hogy ez őket per absolutum meggyógyítsa, holott más közönséges ember azzal beéri, ha orvosa körülbelől mindazt megtette, mit tenni lehet, — Diafoirus tudor mondom, a nagy világ ama másik szeszélyéről mit sem szól, mely mi reánk nézve sokkal kényelmetlenebb, mint a meggyógyítás föltétlen követelménye, ez legalább bók lévén tudományunk irányában.

Járul ehhez még úgy az egészséges mint a beteg emberiségnek egy másik szenvedélye is: mindenki hivatva érzi magát orvosi tárgyakhoz hozzá szólani. A beteg állam és a beteg ember mintegy törvényen kívül állanak, s mindenki azt hiszi, hogy rajtuk eszt megpróbálhatja és gyakorolhatja. Hogy pedig a tanácsnak nyomatéka is legyen, tekintélyekre hivatkoznak, mivel aztán a sokféle álnok magyarázatnak és hihordásnak útja tökéletesen tárva-nyitva áll. A csalhatatlan Dr. X. azt mondta, hogy a fiatal embernek nagyon sok chinint adtak s e miatt kelle a hagymázban meghalnia. Vagy pedig a nagy Y. orrát fintoritotta, midőn neki a házi orvos eddigi gyógyeljárását elbeszélte. Ezen orrfintoritás többi közt igen nagy szerepet játszik az orvos-gyakorlatban. Beszéltek nekem egy most már Istenben boldogult nagy praktikusról, hogy az egész életében egy kétértelmű szót sem ejtett valamely collegája felett, hanem arcjátékával, melyet másnak vényei olvasásánál láttatott, sokkal nagyobb pusztításokat tett az orvosi világban, mint ha éles vassal dolgozott vagy épen oly éles nyelvét használta volna. Az ily arcjátékból, — de nem csak ebből, hanem a legártatlanabb szöcskából vagy a körülmények lehetőleg lelkiismeretes értelmezéséből is gyártja jó-rossz szándékkal az érdemes publicum azon fegyvereket, melyekkel az orvosok ügyféli egyetértése tönkre tétetik.

Végre — de nem azért mint ha ezzel a közönség bünlajstroma ki volna meritve, ehhez sem elég időm, sem papirom — van clienseinknek még egy harmadik szeretetre méltó tulajdonuk, mely abban áll, hogy nézeteinket és eljárásunkat hátunk mögött valamely collegánk által ellenőriztetik, ki egészen ártatlanul a törbe kerítettik. Ez szintén egyike azon zátonyoknak, melyeken az ügyféli barátság nem egyszer megfeneklik. Ki ne tapasztalt volna közölünk ily meglepetést gyakorlatában, ki ne találkozott volna véletlenül a lépcsőn, az előszobában vagy épen a betegágyánál vényeinek ilyen nem kevésbé mint ő meglepett felülvizsgálójával! — Nem, és ismét nem! A barátom által sürgetett Codex itt mit sem használna;

— ily s más ezer hasonló eventualitások irányában, melyeket a gyakorlatból mindnyájan ismerünk, a § mit sem használ, habár Verbőczyre bízunk volna is az orvosi illem törvénykönyvének szerkesztését.

De ha a Codex voltaképen nem az, mire szükségünk van, mi legyen az? Miként segítsünk a bajon? Avagy épen nem orvosolható az?

Budapesti kir. orvosegylet.

A budapesti k. orvosegylet f. hó 5-én tartott r. ülésében G e n e r s i c h tr., a kórbonczani tanszék segéde, néhány igen érdekes kórbonczani készítményt mutatott be, nevezetesen: 1) a főér kásás elfajulását (proc. atheromatosis aortae), mely a névtelen ütér, valamint a bal fej- és kulcsosont alatti ütér nagy fokú szűkületét idézte elő; azonkívül a főér félholdképzű billentyűi elégtelenek valának és a bal gyomroc kitágulva. A beteg, ki ezen készítményt szolgáltatta, Wagner tanár kórodáján feküdt; találtatott nála azonkívül bonczolat alkalmával idült gutaütési gócz a bal csikolt testben és tüdőgümő barlangokkal. — 2) Egy másik, az első kórodáról való készítmény, mit G. tr. bemutatott, szintén szív volt heveny bellobbal, melyen a főér mellső billentyűje át vala lyukasztva s a bal gyomroc kissé kitágulva. A kórbonczolat kiegészítő részét képezik jobb oldali tüdőlob, baloldali tüdőlégdág, Bright-vese, heveny genyes agykéreg és heveny hydrocephalus, lép és máj túltengés. — 3. A harmadik Wagner tanár kórodájáról való készítmény rákosan beszűrődött mellékvese volt, melynek bántalmára életben semmiféle tünetny nem utalt; az 57 éves egyénnél egyébiránt még a bőrön, a húgyhólyagban, a hasnyálmirigyben, meg az epehólyagon voltak rákdagok jelen. Az előadó úr mind ezen esetekre nézve némely kórodai adatokat is közölt, melyek azoknak értékét és érdekét emelték.

Bemutatott továbbá G. tr. Krick főorvos osztályáról 4. szívet endocarditissal, és a főér felső billentyűjének tágulatával (aneurysma), a bal gyomroc cselekvőleg kissé ki volt tágulva és az izomzat zsirosan elfajulva. A betegnél ezenkívül a bélfordormirigyek egyszerűen, a lép pedig leuchaemice túltengett, a vesék is elhájjasodtak, vízkór, hashártya és szivburoklob fejlett sat. — Végre 5. ugyanazon osztályról az előadó által bemutatott készítmény egy ottan 92⁸⁹/₄₀ sz. alatt nov. hó 5-től 21-ig ápolt L. Zs. 20 éves hajadonnak vékonybele és ivarszervei. Az egyén hagymázban meghalt, melynek jellegző fekélye s a vékonybélben átfuródás is volt látható.

A bemutatott, két hüvelylyel és két rekeszű méhvel ellátott ivarszerveket G. következőképen írja le: A hüvely bemenet szélei kissé ránczosak; carunculae myrtiformes-ek nincsenek jelen, csak a hátsó ereszték fölött egy kissé szélesebb alaphól kiinduló, oldalról összenyomott, borsónyi nyákhártyából álló növedék. A hüvelybejárat mellső falából, a húgycső szájadéka alatt ered egy a hátsó eresztéktől 1"-nyire, fölfelé a hüvely hátsó falához tapadó sövény, mely mellül 1" vastag, hátrafelé egész 2" vastag. Ezen sövény alsó szélének hátsó felétől az előbb említett növedék alapjának felső széléig egy csülldöd, síma, fehéresen fénylő hegszerű folt találtatik (talán egykori beszakadás nyoma). A sövény képezetik a két oldali, kissé redős nyákhártya és a közben lévő nyákhártya alatti szövét által. Folytatódik pedig az a méh hüvelyes részéig, a hüvelyet két részre osztván, melyek közül a bal kevésbé redős és tágabb (3" kör., a jobb 2 1/2" körületű). Mindegyik hüvely felső végén egy-egy fött borsó mekkoraságú vékony rövid ránczos ajakkal ellátott hüvelyes rész találtatik s ennek közepén egy 4" körületű kerek méhszáj. Utóbbin keresztül mindkét oldalt egy-egy palmarédőket mutató csatornába s majd a belső méhszájon át egy-egy fél mondolányi méhürbe vezetettünk, melyek közül a jobbik a jobb, a bal a bal kürttel közlekedik. A két ürt egy a méh fenekén 4", a bal szájnál 1 1/2". a hüvelynél 2 1/2" vastag, kétoldali nyákhártya és a közben lévő izomszövetből álló sövény választja el. Külsőleg tökéletesen megfelel a két ürrel ellátott méh a rendes kifejlődésű méhnek, csak az alap közepén mutatkozik csekély bemélyedés. — A tágabb hüvelynek megfelelő bal kürt a bal petefészekkel oly formán van összenöve, hogy az ördög harapásnak egy része és a petekürt nyílása szabadon maradt. A bal petefészek táján több borsónyi tiszta savóval telt tömlő. A jobb széles szálagból egy hosszú kocsanynyal ellátott hasonló nagyságú és tartalmú tömlő indul ki.

Kimutatása
az országban uralgó cholera állásának 1867. évi jan. 2-től január hó 9-ig terjedő időszakban.

Megye vagy város	Helység	Lakosság száma	A betegség kiütése napja	1867. jan. 2-ig beteg maradt	1867. jan. 9-ig száporított beteg	Összesen	Ebből		A járvány egész tartama alatt összesen mai napig		
							meggyógyult	meghalt	megbetegült	meggyógyult	meghalt
Pozsonym.	224	201900	28/7	—	—	—	—	—	15765	7430	8335
Nyitram.	316	321918	28/7	—	—	—	—	—	24682	12417	12265
Pest "	94	192540	10/8	27	—	27	—	—	8144	4719	3398
Trencsén m.	55	105001	16/8	213	—	213	—	—	14581	7623	6745
Mosony "	29	43448	20/8	—	—	—	—	—	1749	880	869
Komáromm.	82	110457	21/8	—	—	—	—	—	8361	4328	4033
Eszterg. m.	45	51796	21/8	—	—	—	—	—	2801	1527	1274
Veszprémm.	46	88181	25/8	—	8	8	5	3	3136	186	1276
Tolna "	41	106237	20/8	—	—	—	—	—	4822	2945	1877
Nógrád "	45	40990	25/8	—	—	—	—	—	1485	845	640
Fehér "	61	111443	28/8	—	—	—	—	—	7468	5031	2437
Heves "	26	76109	30/8	42	9	51	41	3	585	316	262
Bács "	24	102810	31/8	424	—	424	375	49	3300	1921	1379
Csanád "	21	82903	1/9	—	—	—	—	—	4182	2207	1975
Torontálm.	90	184300	3/9	5	6	11	6	2	5578	3116	2459
Gömör "	56	50523	3/9	48	217	265	200	53	1880	1020	848
Békés "	17	156057	3/9	—	—	—	—	—	1285	801	484
Temes "	69	100883	7/9	—	—	—	—	—	2463	1456	1007
Borsod "	3	11680	7/9	72	—	72	25	—	810	495	243
Liptó "	53	36520	8/9	12	30	42	—	9	1321	805	508
Arad "	56	123000	8/9	17	—	17	—	—	2849	1683	1149
Sáros "	47	24719	8/9	14	—	14	—	—	1401	692	695
Bars "	80	54992	8/9	—	—	—	—	—	3882	2139	1743
Vas "	12	12044	8/9	—	—	—	—	—	197	118	79
Honth "	76	52209	11/9	—	—	—	—	—	1203	726	477
Zala "	3	6350	12/9	—	—	—	—	—	17	6	11
Bihar "	34	46854	13/9	—	—	—	—	—	811	472	330
Baranya "	19	29650	13/9	—	—	—	—	—	206	120	86
Zólyom "	45	31767	18/9	—	—	—	—	—	680	415	265
Győr "	27	27751	19/9	—	—	—	—	—	1222	682	540
Szepes "	55	30718	19/9	26	27	53	28	16	1758	1130	619
Torna "	16	7659	21/9	—	—	—	—	—	134	85	49
Mármarm.	3	7879	22/9	12	—	12	—	—	173	77	84
Turóc "	39	29293	23/9	—	—	—	—	—	271	149	122
Csongr. m.	9	89486	23/9	—	—	—	—	—	1146	602	544
Zemplén "	11	14119	24/9	—	—	—	—	—	328	190	138
Sopron "	12	14291	24/9	—	—	—	—	—	995	641	354
Beregh "	3	?	24/9	—	—	—	—	—	11	6	5
Abauj "	45	30976	26/9	28	12	35	12	9	932	527	391
Szabolcs "	27	61193	29/9	—	—	—	—	—	478	259	219
Arva "	6	6017	30/9	—	—	—	—	—	105	63	42
Szathmárm.	5	3081	4/10	—	—	—	—	—	47	29	18
Zaránd m.	1	267	7/10	—	—	—	—	—	12	7	5
Krassó "	15	21937	13/10	—	—	—	—	—	395	314	81
Ungh m.	1	?	25/10	—	—	—	—	—	22	11	11
Jász-K. ker.	10	99648	27/8	5	—	5	—	—	2068	1323	740
N.-Kikinda	4	37010	10/9	11	—	11	—	—	755	413	331
Hajdu vrs	1	1200	2/10	—	—	—	—	—	184	41	143
XVI szep. v.	9	8600	17/9	15	37	52	31	17	233	142	87
Szakoleczav.	1	6800	26/7	—	—	—	—	—	870	473	397
Komárom v.	1	11000	3/8	—	—	—	—	—	695	410	285
Trencsén v.	1	3083	13/8	—	—	—	—	—	92	28	64
Buda v.	1	42000	13/8	—	—	—	—	—	1273	653	620
Pest v.	1	136566	19/8	—	—	—	—	—	4075	2084	1991
Zólyom v.	1	1500	25/8	—	—	—	—	—	76	43	33
Eszterg. v.	1	8000	20/8	2	—	2	2	—	40	17	23
Debrecz. v.	1	50000	16/8	—	—	—	—	—	180	64	116
Sopron v.	1	19943	26/8	14	—	14	—	—	190	104	72
N.-Szomb.v.	1	18000	29/8	—	—	—	—	—	337	156	181
Győr v.	1	10413	1/9	7	—	7	—	—	349	162	180
Szeged v.	1	70000	7/9	54	—	54	—	—	1284	402	828
Temesvár "	1	25000	8/9	—	—	—	—	—	104	40	64
Fehérvár v.	1	20940	8/9	—	—	—	—	—	187	86	101
Kassa v.	1	17000	8/9	—	—	—	—	—	86	36	50
Arad v.	1	29700	13/9	—	—	—	—	—	761	431	330
Ujvidék v.	1	15822	14/9	—	—	—	—	—	48	12	36
Bártfa v.	1	5019	15/9	3	5	8	6	2	297	214	83
Eperjes v.	1	10346	24/9	10	—	10	6	4	230	152	78
Zombor v.	1	23580	20/9	—	—	—	—	—	86	32	54
Sz.-György	1	3000	18/9	—	—	—	—	—	69	26	43
Selmecz v.	1	14600	18/9	—	—	—	—	—	40	26	14
Korpona v.	1	4000	20/9	—	—	—	—	—	16	10	6
Modor "	1	4900	21/9	—	—	—	—	—	72	39	33
Bazin város	1	4800	23/9	—	—	—	—	—	68	25	40
Pozsony v.	1	43863	26/9	143	—	143	—	—	429	198	88
Körmöcb.	1	5473	31/9	—	—	—	—	—	459	312	147

Megye vagy város	Helység	Lakosság száma	A betegség kitése napja	1867. jan. 2-ig beteg maradt	1867. jan. 9-ig száporított beteg	Összesen	Ebből		A járvány egész tartama alatt összesen mai napig		
							meggyógyult	meghalt	megbetegült	meggyógyult	meghalt
N.-Várad v.	1	23000	1/10	—	—	—	—	—	348	201	147
Késmárk v.	1	3500	2/10	—	—	—	—	—	46	23	23
Breznób. v.	1	4096	4/10	—	—	—	—	—	49	19	30
Bakabánya	1	4000	5/10	—	—	—	—	—	5	2	3
Ujbánya v.	1	4848	7/10	—	—	—	—	—	41	25	16
K. Szeben v.	1	3000	13/10	—	—	—	—	—	83	45	37
Szabadka v.	1	60000	29/9	5	—	5	—	—	270	93	172
K. Mártonv.	1	?	6/11	—	—	—	—	—	8	1	2
Kecskemét	1	41651	20/11	—	—	—	—	—	740	273	266
Beszterceb.	1	6390	?	—	—	—	—	—	194	9	108
Libeth. v.	1	1757	?	—	—	—	—	—	98	57	41
Összesen	2091	3897175		1204	351	1555	737	167	151150	818.9	65670

Jegyzet. Az 2091 helységben gyógykezelés alatt maradt 651 cholera² beteg. A járvány teljesen megszűnt 1204 helységben. Kelt Budán jan. 10-én, 1867. Közli *Grösz Lipót* tr.

A m. orvosi könyvkiadó társulat közgyűlése tárgyában.

A m. orvosi könyvkiadó társulat igazgató tanácsa f. hó 10-én tartott ülésében azt határozta, hogy a társulat közgyűlése a m. tud. akadémia ünnepélyes ülése utáni nap, azaz február hó 1-ő napján és pedig délutáni 5 órakor, a budapesti k. orvosegyet. helyiségében tartassék meg.

Tárgyai e közgyűlésnek: 1. Elnöki megnyitó beszéd. 2. A múlt évi közgyűlés által a pénztár és a számadások megvizsgálása végett kiküldött bizottmány jelentése. 3. Titkári jelentések az igazgató tanács és az alapítványi bizottmány múlt évi működéséről. 4. Az igazgató tanács tiszti karának és az ig. tanácsbeli tagok egy harmadának megújítása az alapszabályok 17. és 18. pontjai értelmében. 5. A pénzkezelés megvizsgálására 3 tagnak választása az összes tagok számából.

Midőn a társulat t. cz. tagjait ezen közgyűlésre — vonatkozva e tárgyban már előbb (OHL. múlt évi folyama, 50-ik sz.) közzétett felhívásunkra, — meghívni szerencsénk van, egyszersmind arra is figyelmeztetjük, hogy szavazataikat az alapszabályok 20. §. szerint szerkesztve a gyűlés napjáig még beküldhetik.

Pest, jan. 11-én 1867. *Markusovszky Lajos* társulati első titkár.

A kir. magyar természettudományi társulat folyó január hó 16-ik napján szerdán délután 5 órakor a magyar akadémia épületében közgyűlést tartand, melyre úgy a társulat t. cz. tagjai, mint a természettudományok kedvelői ezennel tisztelettel meghivatnak.

A közgyűlés tárgyai lesznek: 1. elnöki megnyitó beszéd, 2. titkári 3. pénztárnoki 4. könyvtárnoki jelentések. 5. A Bugát-féle állattani pályakérdés kitézése. 6. A Schuster-féle vegytani pályakérdés bírálatának felolvasása, jutalom kiadása, új pályakérdés kitézése. 7. Tagok választása. 8. A közlöny legújabb füzeté s az évi jelentés kiosztása.

Kátai Gábor tr. társulati első titkár.

Vegyesek.

Pest, jan. 11-én. A m. orvosi könyvkiadó társulat részére szerkesztőségünkhöz a 8 frtnyi díjat 1866 s illetőleg 1867-re jan. 4-ike óta a következő tagok beküldték: Varjassy Gyula, Elter József, Strosz Ernő, Berger Ferencz, Ungár Samu, Kőszeghy Mihály, Szathmáry István, Sujánszky Eustách, Farsang Pál, Adler Adolf, Szabó Mihály, Polák József, Bakos Miklós, Dobrányi Ignác, Szmolay Vilmos, Csasznok Pál, Michnay Lajos, Herczeg Gábor, Fok Ignác, Csorba Lajos, Hintz György, Wolf János, Bartha János, Boytha József, Gállfy Endre, Harmath Márton és Szuper Lajos urak; ezeken kívül Horváth János tr. küldött 1866 és 1867-ik évre 20 frtot; Balogh Kálmán tr. 10 frtot. Pataky Dániel orsz. főorvos 10 frt, Veszprémi Ferencz tr. 16 frt; végre Buzinkai Gyula tr. mint új tag szintén 16 frtot.

Figyelmeztetjük tisztelt olvasóinkat, hogy a társulat azon tagjai megnevezésének lapunkban, kik az évi díjakat szerkesztőségünkhöz küldik be, csak az a célja, megnyugtanni őket az iránt, hogy a pénz kezünkhez adatait és mi arról felelünk; hogy melyik évre szól a beküldött összeg, azt mi, ha ők meg nem írják, nem igen tudhatjuk, de az évről részünkről kitétele e célra nézve nem is szükséges, valamint eltévesztése nem baj; az utóbbit a pénztárnok ur helyre igazítja, s a társulat ig. tanácsa évi jelentéséhez a névjegyzék is csatoltatván, ott az évi díjak eddig történt befizetése pontosan ki lesz mutatva. E jelentés a közgyűlés után minden tagnak megküldetik.

— A *pesti egyetem tőke vagyona* kötelezvényekben 2,775,158 frt; földbirtoka 33,702 hold; évi tiszta jövedelem 189,339 frt; azonkívül ez egyetemi nyomda jövedelme 10,000 frt. (Pesti Napló).

— A *m. tudományos akadémia* f. hó 28-án fogja megtartani bold. elnöke Dessewffy Emil gróf emlékére a gyászmisét; 29-kén és 30-án lesznek a közgyűlések és 31-én az ünnepélyes közülés.

— Pest városa a világi iskolai felügyelők számát szaporította, köztük néhány ügyfelünk is van, kik reméljük az iskolák egészségi kelteit mindenekelőtt figyelmükre fogják méltatni.

— *Duka Tiv.* tr. az állatkert számára Indiában elefántot szerzett. (Reménylünk nem fehéret).

— *Mairinger Gábor* tr. Szulokon „a m. orvosi könyvkiadó társulat pénztára gyarapítására” 20 frtot küldött be hozzánk. Becses sorait tisz. ügyfelünk a következő szavakkal rekeszti be: „Könyvet küldetni nem óhajtok, mert nem tudnám hasznát venni, mivel életem határán állok. Ha az Isten éltet, jövőben is teljesítendem hazafiúi kötelességemet”

— Midőn a szives adományért a társulat nevében köszönetet mondánk, kívánjuk egyszersmind, hogy az Isten az adakozót még soká éltesse, s hogy szép példája minél több követőre találjon.

— A zemplénmegyei agg sebész *W. M.* számára adakoztak szerkesztőségünknél a köv. ügyfél urak: *Mairinger G.* tr. 2 frt; *Adler Adolf* 2 frt; *Késmárky Sam.* 1 frt; *Dobrányi Ignác* 2 frt; *Michnay Lajos* 2 frt; *Ágai tr.* 1 frt; *Hirschler I.* 2 frt; *Geszner Mihály* 2 frt. és *Batizfalvi Sámuel tr.* 5 frt; összesen a mult számban följegyzett (22 frt.) összeggel 41 frt. o. é.

† *Breslau*, a szülészet tanára *Zürichben* meghalálozott (*W. M. W.*)

— *Pettenkofer* tanár *Lipese városa* által meghivatott s tanácsa a város csatornázása iránt kikéretett. Ugyanakkor az ott szintén jelenlevő *Griesinger* és *Wanderlich* tanárokkal a *Cholera-Regulativ*-nak egy új kiadása iránt értekezett, mely értekezletben *Macpherson tr.* is részt vett, kinek művét „Cholera in its Home” lapunk mult évi folyamában ismertettük.

Hetiki mutató

a pestvárosi közkórházban 1867. jan. 4-kétől egész 1867. január 10-ig ápolt betegekről.

1867.	felvett		elbocsátott			meghalt			visszamaradt						
	beteg		gyógyult			beteg			beteg		szülönő	gyermek	elnekor	összeg	
	férfi	nő	összeg	férfi	nő	összeg	férfi	nő	összeg	férfi					nő
Jan. 4.	16	11	27	6	6	12	2	—	2	313	389	10	7	23	742
" 5.	14	11	25	10	9	19	2	1	3	317	390	10	6	22	745
" 6.	18	20	38	14	16	30	2	3	5	319	390	10	7	22	748
" 7.	14	13	27	9	10	16	1	1	1	323	392	10	7	22	754
" 8.	16	15	31	14	9	23	2	—	2	322	399	10	7	23	700
" 9.	19	13	32	11	14	25	—	—	—	29	396	10	6	23	764
" 10.	18	17	35	16	9	25	5	—	5	326	408	9	8	23	769

Létszám tetemesen növekedett; legtöbb a hurutos és lobos bántalmakban szenvedő, főleg szaporodik a gümők, hagymázások, eszosak száma. Himlős jelenleg z. Haott kevesebb, mint a mult héten.

Szerkesztői levelezés.

Röck János főorvos urnak: Sajtóhiba; a küldemény 10 frt. volt, s annyi van bejegyezve
Darányi János tr. urnak: Az „Egészségi Tanácsadó” bucsut vett a világtól; a tisztelendő ur a 2 frttal rendelkezhetik.
Szuper Lajos tr. urnak: Köszönjük a szives megemlékezést. A könyv, mint értesülünk, csakugyan *Báránra* küldetett el.

Előfizetési ár: helyben egész évre 9 frt., félévre 4 frt. 50 kr.; vidéken egész évre 10 frt., félévre 5 frt. A közlemények és fizetések bérmentesítendőek.
Hirdetésekért soronként 15 uj kr.

Megjelen minden vasárnap.
Megrendelhető minden cs. kir. posta-íratvánál, a szerkesztőségnél, újter 10 sz., és Kilián György könyvkereskedésében, váczi utca Drasche-fele házában.

ORVOSI HETILAP.

Honi s külföldi gyógyászat és kórbuvarlat közlönye.

Tizenegyedik évfolyam.

Felölős szerkesztő és tulajdonos Markuszovszky Lajos tr. Főmunkatárs Balogh Kálmán tanár.

Tartalom: Kaczánder Á tr. Észlelések az 1864—65-ben uralkodott vörheny-járványról. — Adler Adolf tr. Méhenkívüli terhesség, hastóm-lómetszés, ileus, gyógyítás. (Vége). — Könyvismertetés. Utnutatás a sebészi műszerek elemzésére és bíralatára. Irta Stockinger Tamás tanár. — Pathologie und Therapie der beweglichen Niere, Von Dr. E Rollet. Lapszemle. Kísérleti vizsgálatok a cholera felett. A bujakór a különféle éghajlatok alatt. Gége-sebész folytán támadt hegek által okozott hangtalanság, műtétel, gyógyulás. Gégemetszés idegen test miatt. A szív rákja. Apróbb szemelvények
Tárgza: Újví elmékedések III. — Pesti levél. — A m. k. természettudományi társulat pályakérdései. — Győri orvos-gyógyszerészegylet — H. dr. Wágner. Gyors készítési módja a mireccsav legjobb elenszerének. — A cholera — P l ó s z tr. Figyelmeztetés. — Vegyesek. — Pályáza

Észlelések az 1864—65. uralkodott vörheny-járványról.*)

KACZÁNDER ÁRON tről Miskolczon.

Valamennyi heveny kúteg közt egy sem tüntet oly sokoldalú természetet, oly rendellenességet lefolyásában, alakjában mint a vörheny; valamennyi közt a legveszélyesebb kórfolyamat, mert sok esetben tartalmának oly időszakában, a midőn az észlelő orvos s a környezet a legjobb reményben ringatják magokat a beteg jó állapota felett, egészen váratlanul életveszélyessé válik; oly alattomos lefolyású kóralak, mely, a nélkül, hogy a bőrön észrevehető jelenségeket küldölne, csak utóbajai teszik az észlelőt figyelmessé a lehető veszély jelenlétéről. Sok alakú természeténél fogva a tapasztalás tanúsítja, hogy szöveményeinek létrejötténél is különbözik minden más heveny kútegtől, mert ha ezek az egyén alkotásánál, életmódjánál, szerzett vagy öröklött hajlamánál fogva utóbajokat szülnek is, azok bizonyos szervekben helybelisítetnek, mit a vörhenynél nem tapasztalunk; mert ha a többek közt csak a kanyarót s hólyagos himlőt hasonlításul szemeljük ki, azon tapasztalási megfigyelést teszszük, hogy a kanyaró rendszeren a tüdő takhártyákon hagy sokszor gyógyíthatatlan bántalmakat maga után, a hólyagos himlő gnygócokat képez egyik vagy másik szervben, de a vörhenyben, legalább csekély egyéni nézetem szerint, a netalán eredhető szöveményeket meghatározni akarni a legszemesebb gyakorlatot is cserben hagyja. A vörhenyt mint járványt értelmezendők azt tapasztaljuk, hogy valamint más kúteges járványok, különbözik bel s külterjére nézve; vannak járványok, melyek legkedvezőbb lefolyásuak, s vannak olyanok, melyek az emberiségre nézve igen öldöklők. A járványok e veszélyességét a gyógymóddal összefüggésbe hozni, koránt sem észélyes, mert e viszontagság a járvány jellemében rejlik, melynek veszélyes voltát a járvány bizonyos korszakában semmiféle gyógyeljárás nem akadályozhatja. Már csak a mondott körülménynél fogva is érdemes a különböző korszakokban uralgó járványoknak jellegét, összehasonlítás mozzanatait gyűjteni, s azokra vonatkozó statisztikai adatokat feljegyezni. 1860. évben ősszel, s 1861. első felében tanuja voltunk egy jó indulatú s lefolyású vörheny járványnak, mely-

ben a halandóság igen csekély volt, roncsoló toroklob, vize-nyő, vagy általános vízkór csak igen egyes esetben észleltett, agykérlobot szinlelő tünetek egy esetben sem fordultak elő. Mi okozza a járványok ezen különböző veszélyességi arányát, azt meghatározni jelen ismereteink szinvonarán kép-telenek vagyunk.

Ha a vörheny egyes fejlődési szakait szemügyre veszszük, e járvány alkalmával sok változatosságot volt alkalmam megfigyelni a kór felvételi, kitörési, virágzási s lehámlási szakában. A kór felvételi idejét meghatározni igen ritkán sikerült, s csak egyes esetekben lehetett e járvány alatt némi valószínűséggel azt sejteni. — Átalában a heveny kútegekben számmal ez időszakot megejteni igen kétes valami, mert a legtöbb esetben az sem volt kipuhatható, valjon érintkezésbe volt-e az illető beteg, kinél a vörheny kifejlődését feltételeztem, vörhenyben szenvedő beteggel, s ha ezen találkozás valóban megtörtént is, mikor? a vörheny kezdete előtt? Megtörtént ugyan, a mint tapasztaltam, hogy az illető két vagy három héttel a kór megjelenése előtt csakugyan érintkezett egy vörhenyes beteggel, kérdem, lehet-e a megfertőzést azon időtől következtetni? A dolog lehetséges ugyan, de nem határozottan állítható.

Előfordultak vörheny esetek számos tagból álló csalá-doknál, melyekben két vagy három gyermek vörhenyben szenvedett, s a többi gyermekek, a nélkül hogy még a vörhenyen keresztül estek volna, menttek maradtak; volt tapasztalásom, hogy két gyermek volt a háznál, s csak az egyik volt vörhenyben, miből azt kell következtetnem, hogy a vörheny felvételére talán különös élettani mozzanatok szükségeltetnek, melyek a kóranagy felvételére való hajlamot feltételezik.

A kitörési időszak semmi kútegeben annyi rendellenessé- get nem mutat, mint a vörhenyben, s tapasztalásom szerint ebben, valamint többnyire az elmondandókban a tiszt. tag-társak velem egy értelemben lesznek, hogy az orvos alig árthat jobban állásának egy vörheny járvány alkalmával, mint az elhamarkodott, vagy elkésett jóslattal, mert semmi heveny kútegtől nem rettegnek a szülők annyira, mint a vörhenytől, miután számtalan szülő keserűn megízlelte e kórfolyam szomorú csa-pásait; azért is nem lehet eléggé tapintatosnak lennie az orvosnak, s nem lehet, hogy minden legkisebb eltérést

*) Előadatott a borsodi orvos-gyógysz. együletben 1866. dec. 3-án.

ne tanulmányozzuk. A kitörési időszak a vörhenyben nem mindenkor a kézi könyvekben megszabott rendet követi. Látam ez utolsó járványban oly eseteket, melyekben a kütég kifejlődését csak néhány órányi láz előzte meg, számos oly eseteket, melyekben csak 24 óráig tartó láz után jött a kütég napvilágra, de volt alkalmam bár csak kivételesen két esetben tapasztalni, a hol az egyik 7 éves leánykánál őt, a másik öt éves fiúnál hat napig kétséges volt, vajjon a vörheny fog-e fejlődni vagy nem? Mindkettőnél agykérlob minden jelei mutatkoztak alig észrevehető nehéz nyeléssel s a szerint is kezeltettek, míg nem a mondott napokon a vörheny-kütég megjelenésével a kórismét s gyógykezelést megváltoztattuk.

Általában egyéni tapasztalásom, hogy a vörhenyben a kitörési időszak rövidebb s hogy koránt sem követi azon kifejlődési rendet, minőt más heveny kütégeknél észleltem. Sok esetben először a törzsön, némelyeken az alszáron, a felkaron, s csak később mutatkozott a nyakon s arczon. Ez időszaknak rendes kórtünetei voltak: semmiféle más kórfolyamat kezdeténél nem tapasztalható nagy foku láz, hányás, s egyidejűleg a lázzal, a torok bántalmazása. Némely esetben a torok-bántalom a lázt megelőzte. Csak is a vörhenynél sajátos nagy foku láz semmi más kütegnél nem észlelhető útir gyorsaságával, volt jellegző tünete a kütég nélküli egyes vörheny eseteknek, melyekben csak a láz nagy foka s a torok bántalmazása, némileg e kivételes kóralakra figyelmeztettek, s a bekövetkezett lehámlás a sejtett kórismét igazolta. A rossz indulatu, s a legtöbb esetben halállal végződött vörheny esetekben ez időszakban a láz s az érverés még fokozottabb volt, úgy hogy 140 — 150-re is emelkedett, párosulva az idegrendszer megzavart működését jellegző tüneteivel u. m. nagy nyugtalanság, álmatlanság ránggöresök, gyakori hányás, az égető forró bőr nagy szárazsága, a torok bántalmazásnak egész nyelési tehetlenségig történt fokozódásával. Az illetén fellépő kóralaknál a kütég szabálytalanul tört ki, színe halaványabb volt, a kütég megjelenése a beteg állapotában semmi enyhülést nem hozott létre. A leirt tünetek észlelésénél jóslatom a legveszélyesebb kimenetelre utalt. Volt alkalmam egy esetenél azon szomorú tapasztalást feljegyezni, a hol a mondott kórjelek létrejötténél a négy éves fiúcska, a láz kezdetétől számítva alig 24 óra alatt, még a kütég megjelenése előtt elhalt. Jogositva valék ez esetben vörhenyt sejtteni ama tapasztalati adatoknál fogva, mert az imént említett korjelenségek sem egyszerű torok-bántalmat, sem más kezdődő lobos folyamatot nem kísérik.

Érdemes megjegyezni, hogy e járványban igen gyakori volt a roncsoló torok-lob, s ez esetekben már a kitörési időszakban a mondolák felületén egyes fehér foltok voltak megtekinthetők, melyek a kütég fejlődésével egyaránt terjedtek a garatra, szájüregre, az orrtakhártyára, s két esetben a gége. A roncsoló torok-lob megjelenése a kór veszélyességét nagy mérvben emelte. A mily arányban volt a roncsoló toroklobnak befolyása a kórfolyamat veszélyes lefolyására, ép oly mérvben volt a kütég mennyileges kitörése összefüggésben, ezen szövevény nélkül is, a kórállapot súlyosbitásával; mert minél nagyobb mérvben volt a kütég kifejlődve, annál súlyosabb volt a beteg állapota. A mily szabálytalan volt sok esetben a vörheny kitörése, ép olyan volt virágzási s lehámlási időszaka is. Oly enyhe volt némely esetekben, hogy alig egy napi láz tar-

tama után csak egyes foltokban jelentkezett a törzsön s nyakon a kütég, s 3 — 4 nap mulva minden káros következmény nélkül eltűnt, s az illető betegek, ha kártékony befolyásoktól őriztettek, minden utóbajtól is mentek maradtak, holott mások, a kütég legszabályosabb kifejlődése s a beteg legszigorubb ápolása daczára, a legnehezebb utóbajokban fetrengtek. A lehámlás is különböző változatosságot mutatott. Némely esetekben még a test egyes részei a legélénkebb pirosságot kültették, más részekben már a lehámlás virágában volt. Sok esetben csak pikkelyesen, másokban nagy lemezekben hámlott a bőr. E tekintetben az volt észlelésem, hogy minél elterjedtebb, összefolyóbb, élénkebb pirosságu volt a kütég, annál nagyobb mérvben történt a lehámlás.

Ha talán ismétlési hibába esném is, egyes fontos kórtünetekről, melyeket e járvány alkalmával észleltem, bővebben megemlékezni helyén látom, s azok közt első helyet foglalnak az idegrendszerben tapasztaltak.

Azon veszélyes, s többnyire halállal végződött kórese-tek, melyeknél az idegrendszer bántalmazása észleltetett, az ezt jellegző kórtünetek már a kórfolyamat kezdeténél léptek fel, s nem szüntek meg a kitörési időszak elmúltával, hanem fokozódtak. Kezdetben gyakori hányás, élénk félrebeszélés, álmatlanság, kórszuny, majdnem általános ránggöresök a betegség első vagy második napján jelentek meg, s bizonyos halált jóslók, ha a ránggöresök a már meglevő vízkórhoz esatlakoztak.

A másik nagy jelentőséggel bírt s veszélyt, sőt igen sok esetben már megpillantásánál a halálozás magvát magában rejtő kórtünet volt a rossz indulatu, roncsoló, némely esetben fenesedésig fokozódott toroklob. Nem akarok annak bonczi leírásába bocsátkozni, csak azt említem meg, hogy azonnal gyanítható volt, mihelyt a kitörési szak elmúltával a láz nem csökkent, s a torokbántalmat jelző kórtünetek nem enyhültek, mely gyanításunkat a torok megtekintése valószínűsítette. Valamint a rendes vörhenyes toroklob fokozati különbséget mutatott a takhártya pirosságára s duzzadságára nézve, úgy a roncsoló lob is különbözött bel s kül terjére nézve. Azon esetek, melyekben a mondolák s inyvitória határain túl nem terjeszkedett, kedvezően végződtek, de a hol a roncsoló lob az orrüregre, a garatra vagy, a mint két esetben észleltem, a gége is elterjedt, a legtöbb esetben halállal végződtek. Az ilyen esetek, már a kórfolyamat fejlődésénél, nagy levertséggel, rendkívüli nagy foku lázzal, kicsiny érütéssel, égető száraz bőrrel kitűnő agybeli tünetekkel kezdődtek; a kütég szabálytalanul, s a bőr csak egyes részein tört ki, a hugyban rendesen fehérnye dusan találtatott, szóval az egész kórkép a hagymázás jelleget tüntette elő, s a halál már 4 — 5 napra bekövetkezett. Valamennyi ily esetenél a nyakmirigyeket beszűrődve észleltem. A roncsoló lob dönthetlen kórbonczi kórisméje csak is a nyakmirigyek beszűrődése s a féléhnyének jelenléte a vizetben. Voltak egyes eseteim, melyekben a nyakmirigy lobja, a sejtiszövet üszkösödésig fokozódott. A többek közt Bódogh tagtárral volt alkalmam egy ily halállal végződött esetet egy 10 éves fiúnál megfigyelni, kinél a roncsoló toroklob az azt kísérő súlyos agybeli tünetekkel, félrebeszéléssel, kórszunynyal jelentkezett; a nyakmirigyek s a sejtiszövet üszkösödése oly terjedelmet vettek, hogy egyik fültő végétől amásikig a sejtiszövet annyira elroncsolódott, hogy egész czafatok küszöböltettek ki ezek kifolyásának nyitott

nyílásokból, a roncsolás okozott, alig csilapítható vérzés-től kísérve.

Végre a vörhenyvel szövetkező, vagy inkább a vörhenynek sajátos kórtünete a vízkór. Ez jelen járványban igen gyakori észlelés volt, s dacára a legszigorubb ápolásnak, harmadik vagy negyedik hétben hol kisebb, hol nagyobb fejlődött ki. Alakjára nézve majd részletes vizenyő, majd általános bőr-, majd hasüreg vízkór, s néhány esetben, a vesék bántalmazásánál, vérvizeléssel szövetkező.

Ha a jelenlegi járványban, de általában a vörhenyben oly gyakran észlelhető vízkórt taglaljuk, s azon körülményt megfontoljuk, hogy alig észrevehető kütég mellett, vagy ennek tökéletes hiányával, s a legszigorubb ápolásnál is kifejlődik oly esetekben, melyekben a megtörtént meghülésnek még árnyékáról sem gondolható, azon okszerű kórtani folyamatot vagyok hajlandó következtetni, hogy a vízkóri folyamat oka sajátképen már magában a vörheny kezdetében, az azt okozó vesebéli hurutos bántalomban keresendő volna, s azon esetekben, melyekben vízkór ki nem fejlődik, a vesebéli hurutos bántalom a küteges kórfolyamattal egyaránt elenyészik, ellen esetben a vesebaj tovább fejlődik, s a Bright-féle kór tüneteit hozza létre; mert másképen megfejtetlen volna azon kórtünet, hogy számos vörheny esetben a vizeletben kisebb-nagyobb mérvben a küteges folyam tartama alatt fehérsége vagy nyák fedezhető fel.

Mennyire csalékony a vörheny a jóslatra nézve, bebizonnyult két esetben. Egy négy éves fiúnál, kinél a vörheny fejlődése a legrendesebben történt, a mondolákra s inyvitórlára szorított roncsoló torokloddal összekötve, utólagos fültő mirigylobbal s Bright-féle vesekórral. Miután minden tünetek szerencsésen elmúltak, s vizenyőnek már semmi nyoma nem volt, a bőven elválasztott vizeletben fehérsége már több nap lefolyása alatt nem észleltetett, szóval magam s a környezet a legjobb reményben ringattunk, egy délután a gyermek fejfájásról panaszkodik, rángöresöt kaps nyolcz óra lefolyta alatt halál martaléka lett.

Egy másik eset, melyet Bódogh tr. tagtárssal, de szerencsés kimenettel észleltem, egy öt éves leánykát illet, kinél a vörheny a legrendesebben folyt le, s a hol a legkisebb ápolási hanyagsággal a környezetet vádolni nem lehetett. A betegség harmadik hetében, váratlanul, minden tudva levő alkalmi ok hozzájárulása nélkül, megfulást fenyegető nehéz lélekzés, gyakori száraz köhögés, nagy foku láz, rendetlen erős szivverés támadtak, mely tüneteket a bal mellüregben természetani jelek által kipuhatható terjedelmes izzadmány okozta.

Egy harmadik esetben, két és fél éves fiúnál a lehámlás első hetében a legföltékenyebb anyai felügyelet alatt, tüdőlob támadt s életének végét vetett.

Mindezekből csak azt akarom következtetni, hogy a vörheny egy sok alakú, alattomos, csalékony kórfolyamat. Az orvosnak a jóslatra nézve, a kórfolyamat tökéletes elenyészéséig kétkedő bizonytalanságban kell mozognia, mert szabálytalan lefolyásánál fogva, önvétke nélkül, oly váratlan változások léphetnek előtérbe, melyek a környezetet megdöbbenetik, őt magát a legfonákabb helyzetbe hozzák, s az elhamarkodott jóslat meghazudtolja s hírét, nevét kockáztatja.

A gyógyeljárásra nézve e járványban azon tapasztaláshoz jutottam, hogy a szabályos lefolyású esetekben a megszabott étrenden, s kivéven azon körülményt, ha a be-

lek tunyasága a lázt fokoztatta, gyöngé hashajtókon kívül más szerelésre szükség nem volt. Azon esetekben, melyekben a láz rendkívüli nagy foka száraz égető bőrrel, fejkábultsággal, nagy nyugtalansággal volt párosulva, az egész testnek 22—24° vizzeli mosása, sőt egyes esetekben hideg vizzeli leöntése igen jó szolgálatot tett. Természetes, hogy e gyógyeljárás a kütég elnyomatása miatti félelemtől ritka helyen engedtetett meg. A hideg vizzeli mosások a bőr szárazságát, égető forróságát, a beteg nyugtalanságát enyhítették, az érverés gyorsaságát kisebbítették, a nélkül hogy a kütég kifejlődése gátoltatott volna.

Azon többnyire halállal végződött esetekben, melyekben az agybeli bántalmazás legsúlyosabb alakjaival találkoztam, megvallom csak ritka esetben eredményezett bármelyik alkalmazott kezelés sikert, főképen azon szerencsére csak egyes esetekben, melyekben a kórfolyamat kezdetén villam rohamossággal léptek fel a vést jósló tünetek.

Megjegyezni el nem mulaszthatom, miszerint a szigorú lobellenes eljárást, t. i. a vérbocsátást a legszigorubbban kerültem, mert egyes esetekben, melyekben azt igénybe vettem, azon meggyőződést szereztem, hogy kártékony hatásuknál fogva a rossz kimenetelt csak sietteték; mert igénytelen nézetem szerint az agybeli tünetek ugyan lobos kórfolyamatot szinlelnek, de csak a fertőző ragály okozta idegrendszernek bántalmazását, s mintegy az általános szabálytalan lefolyású kórfolyamatnak egy kiegészítő kórtünet-csoportját jelzik. A rendes lefolyású vörhenyvel társult toroklobnál, ha nagy foku duzzadságot küöltek a mondolák, inyvitórla s a torokbemenet, igen megnehezített nyeléssel, a hideg borogatások, lobnál a hideg vizzeli borogatásokon kívül — bár ha igen eltérők az ez iránybani nézetek — ha a letakarított izzadmányos lemezek alatt a felület szürkés színű fekélyedést mutatott, sok esetben sükerrel alkalmaztam tömör pokolkó oldattal ecsetelést, vagy pokolkóvelit edzést; de hasztalan volt minden gyógyanyag használata azon esetekben, melyekben a roncsoló kórfolyamat már a garatra, az orrvezetékre volt elterjedve. A halálnak bizonyos előpostájaként volt tekinthető a roncsoló toroklob jelenlétének a roncsoló folyamatnak a gégeére történt elterjedését jellegző, száraz ugató köhögésnek hangoztatása. Még azon üdvös sükert, s utánzásra buzdító alkalmazását a tejnek Bright-féle vesekór néhány eseteiben, melyet a járvány lefolyta alatt tapasztaltam, megemlíteni el nem mulaszthatom.

Ide mellékelve, statistikai rovatokban összeállított összes vörheny eseteket s azok lefolyása alatt észlelt szöveményeket van szerencsém számmal kimutatásban közleni a fennmondottak megerősítésére, melyekből kitetszik mily sok alakú volt e leirt járvány.

Kezdődött a járvány 1863. november hóban s tartott hol kisebb hol nagyobb mérvben egész 1865. február hóig, tetőpontját érte el 1864. december hó második harmadában, e hó 26-tól kezdve esökkenni kezdett a vörheny-betegek száma. Összesen 79 vörheny-esetet észleltem.

Legnagyobb számmal volt	1 évtől	5 évig	=	36
	5 „	10 „	=	28
	10 „	15 „	=	11
		16 „	=	1

Húsz éven túl egy 40 éves asszony	=	1
Egy éven alól	=	2
		79

Nemre nézve nagyobb számmal a férfi nem.

Szövevények:

1. Roncsoló lob csak a mondolákra, invitorlákra szoritkozva, elhalt öt	18
2. Roncsoló lob a szájúregre, orrlíkakra is elterjedve, nagy fokú agyhártyalobbal párosulva, melyek közül meghalt hét egyén	9
3. Bright-féle vesekór, melyek közül három elhalt	5
4. Vízkór vesebántalom nélkül, elhalt közülök kettő	9
5. Mirígydaganatok, részint fültő-, részint a nyakmirigyek lobja, elhalt egy	11
6. Húgyvér (uraemia), elhalt	1
7. Mellhártya- s szivburoklob	1
8. Tüdőlob, elhalt	1
9. Izületi csúz	2
10. Béltakár	5

Méhenküüli terhesség, has-tömlőmetszés, ileus, gyógyulás.

Közü Adler ADOLF tr. Nagy-Károlyban.

(Vége)

Bal kezem kis-ujját a fent leirt csatornába bevezetvén, rajta a lapjára fektetett gombos görbe kusztorát jobboldalra betoltam s miután élével a hasfal felé fordítottam, 3 hüvelyk hosszú a tömlőt és a hasfalat áthatoló metszést tettem. A csekély visszéri vérzés csakhamar elállított. A sebszélek ékformájúak voltak, olyképen, hogy a tömlő test iránya felé vastagságban növekedtek, és itt 6 vonalnyi vastagságot értek el. A tömlő belső falzata ellentálló porcizkeménységet mutatott, és mellső részletén a kés által részben szétvágott szivacsos, átmedvezett, az ujjnyomás alatt szétmálló, feketés színű táplepényt (Placenta) ismerteté. Most a magzat kivételéhez fogtunk. Miután a legközelebb fekvő mellkas s a felső végtagok könnyű szétesésök miatt darabonként kivétettek, a mélyen hát- és lefelé fekvő, a tömlőben beágyazott és általa feszesen beövedzett fej, két a nagy likba bevezetett és horogképen behajtott ujj által a műsebbhez közelebb huzatott, a most elötölulő téglaszínű folyékony bűzös agyállomány befecskendés által eltávolított, a koponya a kéz által lehetőleg összenyomatott és ilyformán a fej két darabban kivétetett. A tömlőt kitisztítottuk, a sebet, tépet és ragtapaszcsikkokkal bekötöttük, rá hideg borogatást alkalmaztunk, és a betegnek olajfejetet borostyán meggyvízzel vegyítve adagoltunk. A magzatnak vizsgálata következőt mutatott: az arc és felső végtagok lágy részei szétmálló állapotban, az egyes részek alak megtartásával szemlélhetők. Az ujjakon köröm-képzés, a kemény agykér teljes épségben. Az egyes egymástól szétvált vékony, de egészen merev koponyacsontok összeállítottak és a fej átmérői megmértettek. A homloktól a nyakszirtesont emelkedéséig érő átmérő 3 1/2 hüvelyk, az egyik fültől a másikig 2, az álltól a fejtetőig 3 hüvelyk.

A műtét déli 12 órakor történt. Délután 2 órakor estig tartó rázó hideg lepte meg a beteget, utána forróság éjjélig, 104 érveréssel 1 perczen.

November 30. A láz valamivel alább hagyott, érverés 92. A sebszélek összeesettek, piszkos szürke színt küülnek. A tömlőből kifecskendés alkalmával az ezzel kisebb-nagyobb táplepényczafatok

ürülnek ki. Étvágy semmi, kiürülések rendesek. Rendelet: 10 szemeres kinaloldat kétszerre bevenni.

Decemb. 1. A láz engedett. A sebszélek frissebb színűek. A szennyes szürke lerakodmány résznyire leválik. A táplepény czafatok nagy mennyisége ürül ki.

Decemb. 2. A szennyes lerakodmány teljesen leválik, a sebrózsaszínű pirt küül. Táplepényi czafatok gyéribben és kisebb darabokban mutatkoznak a tömlőürülékben. Láz semmi. A beteg táplálékot kíván.

Dec. 3—7. A leválás bevégződik. A tömlőnek már most egészséges genyiből álló váladéka kevesebb, térfogata nem kisebb. Külvizsgálatnál sem lehet a tömlőnek kisebbedését észrevenni, a belövelt víz tisztán jó ki. Étvágy nagyobb.

Dec. 7—13. A genyedés mindinkább apad. A tömlő csak haránt átmérője szerint kisebbedik. A víz belövöldözésnél nagyobb ruganyosságot küül a szerint, hogy a befecskendés után a viz sugáralakban ömlik kifelé. A műsebb kisebb, rövidebb, de szélesebb, mivel szélei a tömlőtől töltésréképen behuzatnak. A tömlőbe bevezetett kutasz 5 hüvelyknyire betolható, de az ürbe kevesebb a tér az oldal mozgatásra. Átalános jólét és étvágy jó, kiürülések rendesek.

Decemb. 14. Éjjél után 1 órakor hirtelen beállottak: csuklás, görcsös fájdalmakkal, émelygéssel, mulékony ököl nagyságu görcsös keményedések a hasnak küülféle táján és hányás, melyek reggelig többször ismétlődtek. A beteg nap közt szinte mindent azonnal kihány, még a neki nyujtott szereket is, melyek reggel kedtedszénasavas szikélegnek borostyánmeggy vízzel való oldatából, később szunyal cseppekből állottak. Széke 12. este óta nem volt. A csórének hatása nem volt. Az érverés 94 egy másodperc alatt, nagy szomj, a mi ellen jéglabdacok nyujtatnak.

Dec. 15. A tegnapi hányás a fennjegyzett megelőző jelenségekkel éjente többször ismétlődik. A has kissé puffadt és érzékeny, küülönösen a gyomor táján. Csilapithatlan szomj. Reggel 1/6 szemer szunyal a gyomor táján bőr alá fecskendezve azonnal megszünteti a hányást az azt kíséző kellemetlen jelenségekkel. Naponta csak többször csuklás, a szomj kevesebb. Este a bőr alá fecskendés a reggeli adagban éjjélig tartó csendes álmat hoz. Szék kiürülés nincs.

Dec. 16. Reggeli 4 órakor újból egyszeri hányás, émelygés és göres, a hányással egy orsonya (ascaris lumbric) hányatott ki. Reggel himbojolajjal kevert csöre székelést nem eredményez. Nap közben nincs hányás jelen. Este többszöri csuklás, újból 1/6 szemer szunyal a bőr alá fecskendetik, mire a beteg egész éjjél jól alszik.

Dec. 17. Reggel 3 órakor újra bélgöres, csuklás, émelygés és egy itszényi erős bélsárszagu barna folyadék egyszerre való kihányása.*)

Reggel 1/6 szemer szunyal a bőr alá fecskendetik és egy itsze langyos víz a szivattyufecskendővel (klyso-pompe) a bélbe lövetik, a mi magában egy óra múlva kijő. Nincs székelés.

A végbél megvizsgálása az Oppolzer-féle körjelt — a visszerek vérteltsége és azoknak nagyobb tágsága, mely belső bélbezárlattól ered — nem mutatja.

Dec. 18. A beteg éjjél jól aludt és egész napon át jól érzi magát, a nyujtott husé jól esik neki. A reggel és este szivattyu általi langyos víz befecskendés székletételt nem idéz elő. Este kis fokú görcsös fájdalom, 1/10 rész szemer fecskendetik a bőr alá.

Dec. 19. A beteg kinézése nyájasabb és nyugodtabb, gyak-

*) A hányadék az első napon emésztetlen tápszerek és nagy mennyiségű ivott víz volt. Későbbi napokban csak víz, kevés más anyagok vegyülékével.

ran levest eszik, fájdalma nincs, nem hány, ritkán csuklik. Eljárás: reggel és este klyso-pompe, székletétel még nincs.

Dec. 20. Reggel kevés lágy emésztett székkiürülés következett. A beteg állapota és a gyógyeljárás mint tegnap.

Dec. 21—26. A beteg szembetűnőleg felüdül, étvágya jó, a kiürülések rendesek, a seb összehúzódik.

Dec. 27. Betegünket saját kívánságára elbocsátottuk, a mikor is a seb csak a vékony kutasz számára volt átjárható, keresztül még 5 hüvelyknyire betolható volt. A seb jókora töltésér alaku mélyedésben fekszik, a hová be-, le- és ki- a tömlő hossziránya felé behuzatott. Közvetlen a töltésér alaku behuzódás alatt harántfutó magas emelkedéssel ellátott bőrredő mutatkozik, melynek fekvő lejtőjén a megrövidült sebheg szemlélhető. A tapintásnál, mérsékelt nyomással a kéz a tömlőn keresztül haránt áthalad, utóbbit a köldök és a csipőcsont mellső felső tövise tája közt kifeszített, jó vastag hurka alaku képlet gyanánt érezi. Menésnél a beteg testének felső részét előre hajolva tartja, állítólag a feszülés miatt, melyet hasában érez.

Az utóbánás ideje alatt föllépett ileus oktanáról e lap közlebbi számaiban részletesebben szólандok.

KÖNYVISMERTETÉS.

Utmutatás a sebészi műszerek elemzésére s bírálatára. Irta Stockinger Tamás, a kórodai előkészítő sebészet tanára. Pest. Kiadja Heckenast Gusztáv. 1867. Nagy 8 rét. IV és 46 l. A és B, meg XXXIII kómetszetű táblával. Ára 3 frt o. é.

Az előttünk fekvő könyv két tekintetben érdemi megfigyel-műnkét: először mint kézikönyv a tanulók számára, másodsor mint útmutatás a sebészi műszerek elemzésére és bírálatára, s ez utóbbi tekintetben nem csak a tanulóknak szól, hanem a kiképezett orvosnak is.

A szerző úgy hiszszük mind a két irányban helyesen fogta fel és kielégítően oldotta meg feladatát.

A mai időben, midőn tudományunk nem áll többé merően a hagyományos tanok elsajátításában, nem csupán annak, mit mások előttünk mondtak és vallottak, ösmeretében és commentálásában, hanem maga kutatja az életet és annak törvényeit s a multat is e búvárlat szellemében tanulmányozza és kezeli bírálatilag, a sebészi műszertár eszközeinek pusztá előszámlálása és bemutatása is épen oly kevésbé volna időszerinti a tanár részéről, mint hasznos a növendékekre nézve.

Szerző úgy látszik munkája szerkesztésénél szintén e meggyőződésből indult ki, s épen az által, hogy a tudomány mai napi igényeinek megfelelően törekedett, elérte egyszersmind azt, hogy a munka a tanuló szükségéhez mérve van, s a gyakorló tudományos orvos előtt is érdeklél bír.

Megfelel pedig csekély véleményünk szerint a tudomány igényeinek a munkában a műszerek hatásának eróműtani fejtegetése, azoknak beosztása és bírálata, valamint a különösen tárgyalt és leábrázolt műszerek megválasztása. Az első pontok meg fogják nyerni tetszését különösen az oly tudományos sebésznek, ki számot szeret magának adni minden működéséről; az utolsó — a tárgyalt műszerek megválasztása, osztályozása, leírása — fontos különösen a tanulóra nézve, kinek emlékezete elavult fölösleges dolgokkal és nevekkal nem terheltetik, de ki az itt adott példán a szabatos szemlést és leírást megtanulhatja s az itt szerzett ösmeretek alapján tanulmányait e tárgyra nézve önállóan tovább folytathatja.

Az ily önálló tanulmányt lehetségessé tenni, arra nézve a növendéket előkészíteni, ez úgy hiszszük minden iskolai kézikönyvnek, kivált az egyetemi tanításnál egyik főfeladata, s tökéletessége nem abban áll, hogy dogmatica mindazt magában foglalja, mi valamely tárgyról tudva van, vagy mit arról bizonyos életpályán tudni szükséges, de hogy rendezett, szabatos alapot szolgáltatson a további tanulásra és hogy az irányt szabja ki, melyen sikerrel haladni lehet és kell.

Ezen elvnek a műszertanban is van helye, s mai nap azt annál inkább kell követnünk, mert a physikai vizsgálatok szaporod-

dása, valamint a kórok ugyszólván physiologikus mivolta és lefolyása ösmeretének tökélesbitése folytán, a vizsgálatra és gyógykezelésre szolgáló műszerek száma is egyre szaporodik és tökéletesedik.

A munka részei: I. Ollók. II. Szikék. III. Kusztorák. IV. Gereyek. V. Kések. VI. Fürészek. VII. Tük. VIII. Szűrőcsapok. IX. Fogók. X. Csipeszek. XI. Lapocok. XII. Kutasok. XIII. Csapok. XIV. Fecskendők. XV. Érnymaszok. Az ábrák az eszközöket természetes vagy felényi nagyságban mutatják, s élethűeknek mondhatók. Az ábrázolt műszerek száma 245. — A nyelv szabatos és tiszta.

A szerző köszönetet mond Nékám Sándor egy. tanárnak, ki a matematikai adatok gyűjtésében segítette, azután pedig Iszlay J. és Weber G. orvostan-hallgatóknak, kik a rajzok készítésével leginkább foglalkoztak.

A csinos kiállítású munka árát (3 frt), tekintve a számos ábrákat és olvasó közönségünk korlátolt számát, eléggé jutányosnak kell tartanunk.

Pathologie und Therapie der beweglichen Niere von Dr. Emil Rollet, Docent für Brust- und Unterleibskrankheiten an der Wiener Hochschule und erster Assistent an der Klinik des Professors Oppolzer in Wien. Erlangen, Enke 1866. 46. l.

A vesének említett rendellenessége, mely előbb csupán bonczani curiosum gyanánt tekintetett, újabb időben oly számos esetben lőn az észlelés tárgyává, s nem ritkán oly sajátságos, súlyos és veszélyes tünetekkel párosulhat, hogy ezen kórállapot pontos leírása és ismertetése nem csak tudományos érdeklél bír, hanem a gyakorlatban is igen hasznossá válhatik. A szerző, kinek bő alkalmá volt a mozgatható vese kórképét megfigyelni Oppolzer kóródáján, hol az 5500 beteg közül eddigelé 22 esetben megállapított, a kérdéses baj kór- és gyógytanát igen érdekes és tanulmányos monographiában állította össze, mely a tárgyat tökéletesen kimeríti s azonfelül idevágó kóresetek leírásával is illusztrálva van,

A mozgatható, vándorló vesét meg kell különböztetni annak állandó helyzetváltoztatásától. Az előbbi állapot, melyet szerző kiválólag tárgyal, vagy veleszült lehet, midőn az altestben rendszeren más rendellenességek is vannak jelen, vagy szerzett. A szerzett mozgó vese többnyire jobb oldalon és leginkább a nönemnél (Oppolzer 22 esete közül 18 esik nőkre), továbbá csak a 18-ik életév után fordul elő. A vese, mint tudjuk, igen laza és zsírdús kötszövetbe beágyazva fekszik a hashártya mögött. Ha a zsírtokcsa zsírja felszivódik s a fölötte elvonuló hashártya feszessége enged, a vese igen könnyen eltolódhatik a laza sejtiszövetben. Azért is leggyakrabban támad a fennforgó állapot igen petyhüdt és vékony hastakaróknál elsóványodott egyéneknél s a veséket körülvevő zsír felemésztésénél. Ily körülmények kivált vérszegény nőknél vannak jelen, kiknél számos szülés vagy elvetélés következtében a hastakarók és hashártya elpetyhüdése és elvékonyodása jött létre, miért is könnyen érthető azoknak nagyobb hajlama a leirt állapothoz. Azonkívül külön alkalmi okok, mint az ágyéktáj zúzódása, testi erőltetés stb. is szerepelhetnek annak előidézésénél.

A kórjeltant illetőleg — elvonva attól, hogy a mozgó vese némely betegeknél, kik arra véletlenül ráakadnak, valamely gyógyíthatatlan baj, rák s efféle iránti gyanút és félelmet gerjeszt — nem lehet tagadni, hogy a kérdéses állapot néha jelentékeny helybeli zavarokat, sőt veszélyes tüneteményeket is képes előidézni. Ilyenek p. heves zsábás fájdalmak, székszorulás, hányás, idegen test vagy szokatlan teher, szuró fájdalmak érzete a hasban stb., sőt vannak esetek, midőn a vese beszorulása (Einklemmung) is létrejő, minek következtében azután súlyos tünetek, mint vizeletrekedés, vesevízkór és vesekehelylob támadhatnak.

A mozgó vese könnyen felismerhető baj: az altest vizsgálatánál a bordák szabad széle alatt vagy a csipőcsonttáján tojásdad, vese alakú, tömör, síma, tapintatnál fájdalmas, könnyen eltolható dagot érzünk, melynek mellső lapja s kifelé irányzott széle domború, belső széle homorú, s melynek nagysága a vesének megfelel. Ezen daganat többnyire az ágyéktájig, s onnan ismét előbbi helyére visszahozható; az ágyéktájig, honnan kiindult, tapintásnál kevésbé ellentállónak s kissé bemélyedtnék találtatik.

A lefolyás az esetekhez képest különböző; a könnyebb esetek

alig okoznak a betegeknek nehézségeket, a súlyosabbak idült, évekig tartó időnként hevenyebb paroxysmusokban fellepő bántalom képét mutatják. Néha súlyos heveny baj alakjában lép fel a bántalom, mely vakbéllobbal, epehólyaglobbal, ileussal stb. fölcserélhető és a gyakorlatban föl is cseréltetik. A halálos kimenet igen ritka — azonban már Rayer is említ egy esetet, melyben a halál hashártya- és béllob folytán beállott.

A gyógykezelésnél tévedünk, ha azt hisszük, hogy a gyógytudomány a kérdéses bajnál mit sem tehet. Az oki javulat mindazon mozzanatokat szemügyre fogja venni, melyek a bajra hajlandó egyéneknek azt előidézhetik. Ennélfogva petyhüdt vérszegény nőknél el fogunk tiltani minden erősebb rázkódtató testmozgást, tánczot, lovaglást, nehéz emelést stb., kivált ha a vesének helyből mozgatása talán már részben beállott. — A kórjavulatnak eleget fogunk tenni, ha a vesét rendes helyébe visszahelyezni és fixirozni, ha pedig annak visszahelyezése teljesen nem lehetséges, azt helyzetében nyugodtan megtartani megkíséreljük. A visszahelyezés szabad előesésnél vízszintes nyugott hátfekvésnél, vagy pedig gyöngéd — az ágyéktáj felé irányzott ujjali nyomásnál könnyen sikerül. A visszahelyezett vesét erőművi eszközökkel kell helyben tartani, mely célból különféle kötések, ruganyos övek, sérvkötők stb. alkalmazhatók. Önkényt értetik, hogy e mellett a szervezetet is zsongító szerek, vaskészítmények, tápláló étrend, hideg fürdők által erősítendő lesz.

L A P S Z E M L E.

(—h—n) Kísérleti vizsgálatok a cholera felett.

Ch. Legros és E. Goujon kutyákkal tettek kísérletet, s a fertőző anyagot a visszerekbe, gégesipba, bőr alá és a gyomorba fecskendezték be. Befecskendezésre pedig használtak bélürülékeket, melyek majd hevenyek voltak, majd régiek, majd átszürettek, majd nem, továbbá vérsavót a legkülönbözőbb kórszakban levő betegek-től, végül folyadékot, mely a cholerasak termei levegőjében foglalt vizgőzők összesűrítése által nyeretett. Kísérleteikből pedig a következő folyományokat vonták ki.

A savónak vagy az ürülékeknek beoltása jellemző tüneteket nem von maga után, ha azonban azok a visszerekbe vagy a gégesipba fecskendeztetnek, akkor a cholerajelenségek fellépnek. Ugyanez történ, ha ama folyadékok a gyomorba kebelezetnek, csak hogy ekkor sokkal nagyobb mennyiség szükségeltetik. Ha a befecskendezett anyag régi és már bomlásba átment, akkor rohasztó fertőzés (infection putride) szokott bekövetkezni. A vérbe belövelett rohadó anyagok a belek által ürítettnek ki, mi hasmenéssel jár, de cholera-hau nem fejlődik ki. A cholerasak termeiben levő levegő összesűrítése által nyert folyadékból a visszerekbe, vagy a gégesipba löveltetvén, ez által az indiai cholera előidéztek. Ezen következtetés nagy jelentőségű, de felettébb kár, hogy ezen tárgyban a szerzők kevésbé bizonyítók; ugyanis midőn ezen kutatások 1865-ben megkezdettek, a járvány már vége felé járt, s maguk a nevezett buvárok következőleg szólnak: „Az összegyűjtött folyadékból több kutya gégesipjába fecskendeztünk, s a cholera-tünetekhez hasonló jeleket észleltünk. Vizsgálatainkhoz ezen évben fogtunk, s a járvány kevésbé súlyos volta daczára, az összesűrített folyadéknak a visszerekbe vagy a gégesipba való befecskendezése után cholerajelenségek merültek fel, így hányás, csekély hideg, néhány nyálkásszék, az állatok közül azonban egy sem halt meg.“

A vizsgálok igen helyesen jegyik meg, hogy utóbbi kísérleteik az észlelt tünetek elégtelensége következtében ismétlendők. Guttmann és Raginsky Németországban ahhoz hasonló kísérleteket csináltak, de az eredmény nem volt mindig azonos (Centralblatt, 44 sz, 1866.)

Ezen vizsgálatok eredetiségét azonban abban kell keresnünk, hogy a szerzők annak kimutatásán törekedtek: vajjon a cholerajelenségeket nem lehetne-e oly folyadékok által előidézni, melyek a cholerasak ürülékeihez bizonyos mértékben hasonlítanak, s Baudrimont tapasztalatait alapul véve a visszerekbe, gégesipba és gyomorba gabona erjesztőt (diastasis) fecskendeztek, midőn valóban a choleraéval megegyező tünetek fejlődtek ki.

Mindezeknél fogva a cholera erjedési betegség lenne, s szervi anyagok felvétele következtében származnék, melyek a levegőben foglaltatván, ezzel együtt belehelletnek. Az erjesztőnek a vérben

való jelenlétéből minden tünet megfejtető. A szórványos cholera akként származnék, hogy a gabonaerjesztőből bizonyos mennyiség az ételek vagy italokkal a szervezetbe kebelezetnek. Hogy a cholera meggyógyítsuk, az erjesztő kiürítésén, vagy annak közönbösítésén kell igyekeznünk. Úgy látszik, hogy a borlanguk nagy mérvben való adagolása és a hashajtók használása ekkor a czélnek még leginkább megfelelt. (Journal de l'anatomie et de la physiologie. 1866. 6-ik sz.)

(—h—n) A bujakór a különböző éghajlatok alatt.

Gustave Lagneau igen terjedelmes munkát készített, melynek folyományai:

„Az egy egyénnél nagyobb számmal megjelenő bujakóri fekélyedések némely országokban, így az észak-amerikai angol gyarmatokban, gyakoriabbak, míg Algirban, az arabok és kabylok között azok ritkábban fordulnak elő.“

„Az általános bujakór Algir bennszülötteinél felettébb gyakori, míg Amerika, Afrika és Ceylon angol gyarmatai néger katonáinál ritkább. Emitt az egy egyénnél kifejlődő nagy számú bujafekélyek daczára az általános fertőzés kevésbé gyakori, vagy legalább ennek kevésbé jelentős következményei vannak.“

„A bujakór hideg éghajlat alatt kevésbé gyorsan fejlődik ki, mint melegebb országokban, így Christianiában lassabban mint Franciaországban, itt pedig ismét lassabban mint a forróvi vidékeken.“

„A bujafekélyeket mirigydagánatok sokkal gyorsabban és gyakrabban követik Chinában, Uj Caledoniában, Polynésiában és Mexikóban mint az észak-amerikai és délvidéki angolgyarmatokban, tehát a meleg országokban inkább, mint az aránylag hidegebb éghajlatok alatt.“

„A kankó az észak-amerikai egyesült államokban igen közönséges, míg Chinában ritkább, Algir és Levante bennszülöttei között pedig csak azoknál mutatkozik, kik európaiakkal viszonyban állottak.“

„A hereleob az észak-amerikai egyesült államokban és Chinában gyakori, noha az utóbbi országban a kankó ritkább.“

„A bujakóri bántalmak és a kankó, vidékek és népek szerint, majd úgy viszonylanak egymáshoz, mint 3 : 1, majd pedig megfordítva = 1 : 2.“

„A bujakóri bántalmak hideg éghajlat alatt kevésbé gyorsan gyógyulnak, mint a meleg országokban. Így Christianiában lassabban mint Franciaországban, itt pedig lassabban mint Algirban és a forróvi tájakon.“

„Ha ugyanazon országban két nép van együtt, a bujakór a között, mely előbb kevésbé bántalmaztatott, erősebben lép fel.“

„Azon egyéneknek, kik a bujakórt valamely országban megkapták, az a meleg vidékeken általában véve javulni, míg a hidegebb tájakon súlyosbodni fog.“

„Noha a bujakór a legtöbb országban és legtöbb népnél szét van terjedve, Thorstensen, Schleisner, Hjaltelin és Jacolot szerint Islandban, majdnem a sarköv alatt, nem igen akar meghonosulni; Livingstone szerint pedig déli Afrika belsejében magától meggyógyul.“

„Különböző országokban a bujakóri bántalmak gyakorisága az óvó rendszabályok és a gyógyítási mód elégtelenségével egyenes viszonyban áll. Míg a Nagy-Britanniában (hol az óvó rendszabályok majdnem semmik) tartózkodó katonák minden 1000-éből évente 318 lesz bujakóros, Franciaországban, hol óvó rendszabályok vannak ugyan, de nem alkalmaztatnak szigorúan, 113-an betegesznek meg, Belgiumban pedig csak 90-en, minthogy itt az óvó eljárás mindenhol egyenlően végre is hajtatik.“ (Académie de médecine. Séance du déc. 1866.)

(—h—n) Kórtani és kísérleti észleletek a cholera felett.

A cholera az északamerikai egyesült államokat sem kimélte meg, s a Cincinnatiában levő Mercy-féle kórházból Bartholow közli, hogy ott augusztus 16-tól september 1-jéig 54 cholerasat kezeltek, kik közül 25-en meghaltak, minélfogva a halálozás 53,7%. 16 olyan beteg közül, kik az összeesési kórszakban hoztattak, csak egyetlen egy menekült meg.

Ezen munka továbbá több érdekes kísérlet eredményét foglalja magában, így Bartholow bal kezét, mely a rajta levő sebből

böven vérzett, a cholera hullá testéből különböző folyadékokba tartotta, a nélkül hogy ebből valami káros jelenség következett volna. Továbbá a szerző kutyánál igen különböző kísérleteket tett. Legelőször a rizslészerű ürületekből nagy mennyiséget a bőr alá és a végbélbe fecskendett, mire helyben lob támadt, de ez tovább nem terjedett, hanem gyógyulással végződött. Más alkalommal a rizslészerű ürületekből a bőr alá, végbélbe és ezen kívül a gyomorba igen nagy mennyiség löveltetett; de a kutya még akkor sem látszott szenvedni. Harmadik ízben a megszáritott ürületek vízzel összekevertetvén, a keverék részben a czomb bőre alá, részben pedig a gyomorba fecskendeztetett, mire egy óra mulva hideg, vizes székürülés történt, de egyéb tünet nem mutatta magát. Ezután az állaton gégemetszés vitetett véghez, s a rizslészerű ürületekből a gégesipba, orrüregbe és a gyomorba fecskendeztettek, a cholera jelenségei azonban ekkor sem fejlődtek ki.

A közölt kísérletekből kitűn, hogy a rizslészerű bélürülések és a test egyéb folyadécai hevenyében nem ártalmasak. Bartholow később ugyanazon kutyán bomlásban levő choleraanyagokkal csinált számos kísérletet, de ezek egyikénél se volt hányás vagy hasmenés.

Felettebb kár, hogy a szerző kísérletei több kutyára nem terjedtek ki. (Cincinnati Lancet and Observer. 1846, december).

(—h—n) A gége megsebzése, — heges hártya a hangszálagok alatt, — hangtalanság, — műtétel, — tökéletes gyógyulás.

Moura az académie des sciences legközelebbi ülési egyikében a következő esetet közölte:

17 éves fiatal ember 1865-iki october 26-án az alaphangporcezi (cricothyroid) táj szögletén megszuratot, minek következtében az alap-hangporcezi (cricothyroid) és az oldalsó alap-illesztőporcezi (cricoarytenoid) izom sokat szenvedett. A sebszék egymáshoz közelítettvén, a gyógyulás igen gyorsan véghezment, a hang azonban nem akart visszatérni, s egészen elveszettnek látszott. Moura 1866-ki január 26-án a gégét tükröz segítségével megvizsgálván, a következőket találta: 1) a gégében semmi káros folyamat sincs; 2) a hangszálagok nem feszülhettek és így egymáshoz nem közeledhettek; 3) a hangrés alatt heges hártya látszott, mely az uszonyosak lábujjait egyesítő hártyaéhoz sokat hasonlított, úgy nézvéen ki, mint a növekvő hold, midőn igen hegyes szarvai vannak. Domboru alapja az alapporc (cricoid) mellső homoruságához volt odanőve, s a hangszálagok mellső eresztékétől, ez alatt körülbelül nyolcz—tiz millimetryre feküdt. A gégesip körülete mintegy harmad résznyivel össze volt szűkítve, miért a tüdőkből kihajtott levegő a hangszálagoknak csak két hátsó harmadát érthette, ez pedig kellő rezgés előidézésére nem volt elegendő. Richard mártius nyolczadikán gégesip metszést csinált s a heges hártját eltávolította. A seb begyógyult, s april 2-án a hang vissza kezdett térni. Tükröz általi újabb vizsgálatkor azon hely, hová a heg oda volt nőve, tisztán látszott. A fiatal ember hangja lassu bár és látványozott, de érthetően társalognak és előbbi foglalkozását elláthatja. (Comptes rendus. LXIII. köt. 822 l.)

(—h—n) Juhesontnak nyelés közben a gégébe való jutása. — gégemetszés, — a csont eltávolítása, — gyógyulás.

J. S. Cumming, Limehouse-ból, 1866-iki septememberben juhcsontot nyelt le, mely a gégébe jutott, s az ebben három napig időzött, midőn a beteg 29-kén Morell Mackenzie tudor elé került. Ez a gégét tükrözrel megvizsgálván, a csontot haránt fekvésben találta, mely egyik végével az egyik-, míg a másikkal a másik oldali Morgagni-féle öbölbe ért. Fogó segítségével azt egészen eltávolítani nem lehetett, minthogy nagyobb darabja visszamaradt. A nehéz lézés és nyelés szerfelett fenyegető lévén, a beteget a torokbajosak kórházába vitték, hol Evans gégemetszést csinált, a csont azonban helyébe oly erősen rögzítettet, hogy se a metszett seben, se a szájon keresztül vezetett eszközökkel boldogulni nem lehetett. Sir William Fergusson, Mason és más ügyfelek jelen voltak, kik hasonlóké nem tudtak boldogulni. Mackenzie merev huzalból eszközt rögtönzött, azt derék szöglet alatt meghajtván, a szöglet feletti, majdnem két ujjnyi része volt, mely hátra felé irányult. Ezen horgot a gégébe a csont alá és mögé tolt, s ebből jókora darabot sikerült eltávolítania, mi pedig visszamaradt, az másnap, tehát a csontnak gégébe való jutása után két hét mulva távolított el. A cső

két nap eltelté után kivéttetett, mire a seb egy hét alatt meggyógyult. A beteg hangja, mely a csont lenyeletése után elveszett, lassankint visszatért, s az egészség semmi tekintetben sincs zavarva. (The Pathological Society, Dec. 8. 1866).

(—h—n) A szív rákja.

A 46 éves asszonyt a „Guy's Hospital“-be 1866-iki october 3-án vették fel, s Moxon tudor róla a következőt beszéli:

Mindjárt a gégesip oldalán daganat foglalt helyet, mely már tíz éves volt; a beteget azonban a legközelebb múlt júliusig nem zavarta, midőn igen gyors növésnek indult. Felvételekor némi nehézlégzés és nehéznyelésről panaszkodott; az utóbbi mind rosszabb és rosszabb lett. A beteg october 23-án meghalt. A szivre vonatkozólag annak fekvése táján fájdalomról panaszkodott, s ha azt kopogtatták, nála fenyegető halálérzése támadt. Bonczoláskor közép mértékben táplálnak, a tüdőt pedig vérszegénynek találták, miből következtetni lehetett, hogy halálát se fuladás, se éhezés nem okozta, hanem valószínűleg a szív hűdése idézte azt elő. A szivburok felületének négyötödét rák foglalja el. A jobboldali pitvar és gyomor falában ráknövedékek voltak, melyek az üregekbe gömbölyded testekként beértek. A nyaktáji növedék velőszzerű rák volt, mely meglágyult és barnára szineződött; a paizsmirigyben pedig rostos ráknövedék foglalt helyet. (The Pathological Society 1866, november 17).

(M) Uj porlasztó készülék szénsavval.

Le Play a szénsav élet- és gyógytani hatásából azt következteti, hogy ezen légszesz, midőn levegővel keverten a takhartyákkal érintkezésbe jő, előbb az edényeket (?) hozza izgatásba, s azután az egyenesen érintett idegekre vagy idegközpontokra gyakorolt befolyás által csilapító hatást fejt ki. Ez alapon ajánlja ő a szénsavat a hōrgők hurutos bántalmánál (mindennemű torlódási állapotok vérzésrei hajlam és tüdővérzés kivételével), melyeknél zsongítólag hat, valamint a tüdő mindenféle görcsös és neuralgicus bántalmánál. — Szerzőnek készülékével (leírása nincs adva) bárminemű ásványvizet vagy mesterséges gyógyszeroldatot alkalmazhatni. A szétporlasztás szénsav által eszközöltetik, s ez oly mennyiségben fejlődik ki, hogy gyógyhatását kifejteni képes. Egyszersmind azonban annyi levegő jut hozzá a belégzés közben, hogy semmi veszélytől nem tarthatni. (Gaz. méd. 1366, 39. sz. C. Bl. 54.) — Közlő Simpson tanártól Edinburghban hallotta, hogy ő asthma-féle állapotoknál úgy mint görcsös köhögéssel az egyszerűen kifejtett szénsav belehelését jó sikerrel megkísérelte.

(—h—n) A bárzsing szorja, — gyomormetszés, — halál.

61 éves férfi már hat hónap óta nehéz nyelésben szenvedvén, Sydney Jones gyomormetszést csinált, a beteg azonban a műtétel utáni 12-ik napon tüdőlob következtében kimúlt. Bonczoláskor a bárzsing falában hámrakot találtak, mely annak üregét összeszűkítette. Hasonló képződmény volt a bal oldali vesében is. Mindakét tüdő alatt és hátul meg volt májasodva. A gyomorseb szélei a has falaival bensően egyesültek, a hashártyából pedig csak a seb körülötti részek voltak lobosan bántalmazva.

Holmes úgy vélekedett, hogy a jelen esetbeli rák nem volt rossz jellemű, hanem inkább előjövetei helyénél fogva erőművilag volt ártalmas. A gyomormetszést rendkívül sikertelen műtételnek tartja, miért czélszerűbb, ha a bárzsing metszésénél maradunk, midőn cső segítségével a betegek eléggé jól táplálhatók.

Jones Murchison kérdésére megjegyezte, hogy a gyomor és a hasfal összenövésztésére a műtétel előtt mi előkészület sem történt. (The Pathological Society. 1866, nov. 20.)

(—h—n) A gümök beolthatósága.

Villemin a gümök beolthatóságára vonatkozó kísérleteit folytatván, annyi bizonyosként mutatkozik, hogy azon házi nyulaknál, melyekbe a szürke gümök anyagát beoltotta, többször gümönövedékek fejlődtek ki, még pedig ezen beoltási kísérletek a tehenektől való gümökkel könnyebben sikerülnek mint az emberbőliekkel; továbbá az ekként kifejlődött növedékek más állatokat csakúgy fertőzhetnek, mint ezt a bujakóri méreg teheti. (G. h. de M et de Ch. 48. és 49. sz.)

Uj évi elmékedések.

III.

X. Ha voltaképen nem Codex, mire szükségünk van, mi legyen tehát az? — ezen kérdéssel fejeztem be utolsó elmékedésemet. — Kérem ne tessék azt elménczikedésnek venni, ha most azzal válaszolok, hogy a mire szükségünk van az, minek jelenben leginkább hijával vagyunk. Ez pedig nem más, mint a karszellelem, az úgynevezett esprit de corps, melyet szinte minden miveltestületben jobban találunk kifejlődvé, mint épen a mi hivatásunkban.

A tisztelt olvasó át fogja látni, hogy tárczairó alig alig járhat el becsületesebben — megengedem hogy ildomosabban —, mintha a feltett kérdésre minden himezés-hámozás nélkül kereken mondja ki a feleletet, a helyett, hogy a logikai bevezetés meg syntheticus taglalás fogásaival legalább is a czikk végeig in suspenso tartaná az olvasót. Ez most egész tisztán láthatja hanyadán van, s mellőzheti mindazt, s mi még következik, mert hogy ily igazságot fölfedezzünk — ezt ő Hamlet barátjával bátran mondhatja — arra valóban szellemek megjelenésére szükség nem volt. Én tehát szemben azon veszélyvel, hogy ezentul talán egyedül leszek kénytelen folytatni az utat, míg is közelebről meg akarom tekinteni és földeríteni ezen esprit de corps hiányát.

A szót a francziák találták fel, de a dolgot minden nemzetbeli okos emberek feladatuknak tartották létesíteni, oly emberek, kik valamely közös czél végett egyesültek, s e czélt minden tőlök kitelhető becsületos uton elérni törekedtek. A kérdés tehát csak a körül forog, hogy a közös czél alatt mit akarunk érteni. Egy némelyik például talán azt hiszi, hogy az orvosoknak közös czéljuk nincs is, s nem foghatja meg, mi közösség legyen abban, ha ő valamely betegnek angináját gyógyítja, midőn szomszédja egy másik polgártársnak enteralgijával a művészet szabályai szerint foglalkozik, s mindegyikük egyszerűen kötelességét teljesíti. Ily emberek természetesen czikkem nem szól; ezekkel értekezni annyit tenne, mint a borsót falra hányni; ők egyszerűen a mesterember álláspontját foglalják el, tőle csak a tudós czim által különbözvén, s legjobb esetben is legfőlebb annyira képesek fölemelkedni, hogy közös testületi s úgy szólván czéhérdekeket ösmernek el s ezek mellett aztán valami keveset tenni is hajlandók. Én tehát az ilyféle emberektől tökéletesen eltekintek s csak azokhoz fordulok, kik a nemes hivatás teljesítésében, — habár annak megválasztására a kenyérkereset szolgáltatott is alkalmat — többet képesek látni, mint tisztán kenyérkeresetet, s kikben azon meggyőződés él, hogy mindazok, kik az orvosi tudománynak szentelték életüket, egyszersmind egy magasabb közös czél felé törekednek s általa egyesítettnek, mely czél legközelebb a tudomány tökéletességében és a szakemberek azon való törekvéseiben nyilvánul, hogy e tudomány a társadalom által hova-tovább annál inkább elősmertessék és nekik hasznára váljék.

Azt hallom, hogy épen a kenyérkereset hivatásunknak azon gyöngye oldala, melyben az emlékezetet haladó idő óta sinlik s mely jóra való közszellemnek kifejlődését közöttünk akadályozza. Tagadni nem lehet, hogy ezen körülmény sok bajnak lehet a forrása, s hogy némely tekintetben jobb dolgunk volna, ha az orvosok mind néhány ezer forintnyi életjáradékkal születnének vagy azzal elláttatnának, de minden bajt még sem lehet innen leszámaztatni, különösen az esprit de corps tekintetében. Még kérdés, valjon oly

eszményi államban, melyben az orvosok valami papi rendet képezve, segélyöket Istenségük nevében ingyen juttatnák mindenkinek, nem csiráznék-e ki és nem hajtana-e felszintoly buján azon kajánság (kenyéririgységnek itt már nem lehetne nevezni), mely a valódi világban — állítólag — annyira kárunkra van. Nem; a kenyéririgység nem az egyedüli ok, bár kedvező körülmények között igen is lehet hatalmas tényező valamely rend ügyféli viszonyainak tökéletes megmérgezésére, kivált ott, hol egyeseknek sikeres haladása amúgy is könnyen öltheti színét azon példabeszédnek: „*ôte toi, que je m'y mette*“, az az takarodj, én hadd üljek helyedre.

A kenyéririgység mondom nem egyedüli oka az orvosok között hiányzó magasb közszellemnek, mert az csak aljas lelkek sajátja, s melyik miveltestületben vihetnék ily emberek az elhátározó szerepet? Az irigység nem az egyedüli ok, különben miért ne idézne elő más körökben is hasonló utálatos eredményeket, miért pusztitana kiválóan az orvosok között, s miért illenek mi reánk inkább mint másokra a *figulus figulum odit*? Ha nem veszünk is tekintetbe más rendeket, kivált azokat, melyeket a tudós szakmához nem számíthatni, tehát azt sem, melyben az esprit de corps-t szinte megtestesülve látjuk, s csak is azon élethivatásoknál maradunk, melyek az egyetemi kimivelésben részesültek, nemde feltűnő, hogy mi orvosok egymáshoz viszonyainkra nézve az ügyvédekhez képest oly nagy hátrányban vagyunk? Pedig ki állíthatja, hogy körünkben kevesebb a jellemes ember, kisebb a lelkiismeretesség a hivatás teljesítésében, hogy általános miveltségünk csekélyebb vagy hogy törekvéseink nem oly jótékonyak és emberségesek mint az ügyvédekéi?

Csekély véleményem szerint a baj forrása mélyebben rejlik; tudományunk fejlődése történelmében kell keresnünk annak okát, hogy az orvosi facultás miért válik ki annyira hátrányosan a testvérek közül. Nem lehetne-e ezen okot abban találnunk, hogy az orvosi rend sokkal előbb fejlődött ki, mint sem csak kezdete is meglett volna az orvosi tudománynak, hogy ez utóbbi — mondhatni évezredek át — nem tarthatott egyenlőlépést az élet szükségével s tanítványai számának szükségképi szaporodásával, s hogy befolyása e tanítványok nagy tömegére egész a mi korunkig vajmi csekély volt. Hiszen van mai nap is elég ember közöttünk, kik a tudományt valami különvalónak tekintik, szükségesnek csak annyiban, a mennyiben egy bizonyos adagja az oklevél megnyerése végett megkivátnatik, de a kik annak belső összefüggését a gyógybánás mindennapi munkájával épen nem fogják fel.

Minden ember orvos; a betegek úgy is amúgy is meggyógyulnak vagy elhalnak; hogy pedig a közönség nagy tömege a tudományosság bizonyítékáival sokat szintén nem gondol, arról Baunscheidt és Madame Graff, a bold. rudnói pap s minden ország- és időbeli auto-doctorok eléggé tanuskodnak. Mire való tehát a tudomány?! — Hivatásunknak mondhatni az az átka, hogy meztelen és tehetetlenül született meg mint maga az ember s vele együtt, s hogy kevés kivétellel évezredek át nyomorban és szegénységben törte életét; e nyomornak sulya alatt még mai nap is sinlünk, ez azon teher, mely vállainkra nehezül s rendünk és ügyünk fölemelkedését letartóztatja. Mint az oly népfajoknak, melyek évszázadokon át a neveltség, a guny és megvetés tárgyai voltak, lassanként el kell csenevészniök s erőben és méltóságban veszniök, ugyanoly sorsban részesülnek némely rendek és némely élethivatások. A felvilágosodott kor és a hasznos munka becsének legalább részbeni elősmertése daczára az orvosi hivatás nem vihatta még ki azon helyet, mely őt méltán megilleti, s szinte jelenben is meglátszik

rajta, hogy a világot uraló Rómában rabszolgák voltak tudományunk kezelői s hogy a középkori kereszténységnek sem volt külön véleménye felőle, sőt rosszabb volt a pogányokénál. *Quo semel est imbuta recens, servabit odorem testa diu.*

Azóta, tudniillik mióta a tudomány újabb művelése korunkban kezdetét vette s a természettudományok is, előbb az utolsók testvéreik közt, eleinte alig észrevehetőleg, utóbb mindent átható bő tényezettel indultak a gyarapodásnak, az orvosi tudomány igaz lassan-lassan szintén nő, finom s egyszersmind erős szövetté alakulván, mely a meztelen testet díszesen felruházhatja s biztosan megvédeheti, de mellette a rend még hatalmasabban nőtt s durva colossalis tagjai sokkal nagyobbak, sem hogy a ruhába mind elférnének, azért helylyel-közzel szét is repesztik azt s veszett nagy lyukakat, meztelen koncokat tárnak a világ elé.

Mit tegyünk? A testet nem lehet kisebbre csinálnunk, hanem a ruhát lehet tökéletességre vinnünk; a tudomány mely minden, gonosztól felszabadít, nem fogja megtagadni segélyét rendünktől sem, melyre a múlt és jelen idő annyi megaláztatást halmozott, nem fogja megtagadni különösen azért, mert a természettudomány fejlődése oly fényes jövőt ígér, milyenre más tudós szakmák sok tekintetben korántsem számíthatnak.

Minél magasabban áll tudományunk, annál nagyobb becsületünk; minél nagyobb a becsület, annál méltóbb az öntudat — *esprit de corps*-nak akkor már nem nevezhetem —; annál általánosabb, derültebb és hatalmasabb rendünk keblében, a magas közös czéloknak egyesítő és nemesítő tudata, mi a legbiztosabb kezesség úgy a tökély felé való erélyes törekvés, mint e tökélynek megfelelő társadalmi méltó állásra nézve.

Pest, január hóban 1867.

1. A nevelés általános elvéül az orvos kétségkívül a testnek és léleknek csak összehangzó kiképezését tűzheti ki. Úgy szintén az ész és szív combinált kimivelését fogja sürgetni, mint a tisztán emberi műveltség czélját. Zsenge gyermekkorban pedig, midőn a szakmai készülődés még nem vette kezdetét, valószínűen a szív művelődésére fekteti a főszólyt, s ez alapon a vallásos érzelmek ébresztését és ápolását is tartja helyén valónak.

Tudjuk, hogy ez utóbbi pontokra nézve a vélemények nem egészen megegyezők, s hogy vannak, kik a vallás eszméjének kimivelését a későbbi kornak hiszik fenntartandónak. Mi mind a mellett véleményünk mellett maradunk, s úgy vagyunk meggyőződve, hogy a zsenge kor igen is fogékony vallásos érzelmek iránt, s hogy azoknak kora ápolása nem csak a szív nemesítés egyik eszköze, hanem maradandó s később nehezen pótolható nyeresemény is az egész életre nézve.

E nézetben megerősítettünk úgy saját tapasztalatunk által gyermekeknél, mint a történelem által. A vallási eszmék az első közét tartoznak, mikkel a művelést képviselő népeknél találkozunk, s természetes is, hogy a világnak és műveinek csodálása és a mindenség örök összefüggésének sejtjelme fogékony keblekben megelőzze a csodált tárgyak és az összefüggés törvényeinek ösmeretét.

De midőn a vallásos érzelmek kora ápolását helyén valónak és czélszerűnek tartjuk, távol vagyunk attól, hogy minden módot is jóvá hagyjunk, melylyel azoknak szolgálhatni vélnek. A czél és ügy érdekében is rosszalunk kellene az oly eljárást, mely ferdeségénél fogva ellenkezőjét szülhetné annak, a mit tervezünk; mint orvosoknak pedig határozottan tiltakoznunk kell minden olyan, némelyek által netalán szükségesnek vélt gyakorlat ellen, mely egyenesen az egészség veszélyeztetésével és kárával jár.

Azonban mellőzvé a lélektani mozzanatokat, melyeknél fogva ferdeségnek kellene például nyilatkoztatnunk az oly eljárást, ha valaki a gyermek keblébe merően dogmatikus tanítás s a szertartások mechanikai teljesítése által akarná beoltni a vallásos érzelmet, mint őrei az egészségnek csak azon körülményre figyelmeztetjük ez alkalommal a tanárokat és iskolafelügyelőket, hogy a tél idején mint halljuk órák hosszan is tartó időzés a templomban a fiatal gyermekek egészségét, sőt életét

is veszélyeztetni képes, a nélkül hogy, csekély véleményünk szerint legálább, a czélnek megfelelné.

Alig képzelhető, hogy kivált oly időjárásnál, mint a milyenben e télen részesítettünk s midőn a hülési kórok nagy fokban és kiterjedésben uralkodnak, a gyermek a templom hideg nedves levegőjében és kövezetén, fedetlen fővel, nyugodt magatartással s rendesen éhgyomorral — mert a fiatal gyomor gyorsan emészt — egészségének veszélyeztetése nélkül oly soká, mint ez állítólag történik, időzhessen. A gyermek legforróbb áhitata sem képes a testet oly soká az erőfeszítés és meleg azon fokán fenntartani, mely arra nézve szükségeltetné, hogy a kóros hatálynak sikerrel ellent álljon, valamint a legjobb ruházat sem védheti meg fejét és tüdejét azon hideg nedves lég behatásától, mely a veszélyes kört reá hozhatja.

Hogy pedig ez valóban így történik, arról akárhányszor volt alkalmunk meggyőződni, s épen a tapasztalat alapján szólalunk fel, szólalunk fel kötelességünk szerint annál inkább, mert nem minden szülő képes orvosi bizonyítvány alapján fölmenteni gyermekét ily időjárásnál a templomba járástól, bármily szüksége legyen is gyöngéd egészségének ily kiméletre, s mert meg vagyunk győződve, hogy a paedagogia mai tökélyénél a szülők és az illető szakemberek a mai műveltség gazdag tárában, kivált pedig a családi élet vallásos szellemében és az iskolai tanítás, gyakorlat és nevelés eszközei közt, elég más módot találандnak arra, hogy gyermekeik vagy növendékeik keblében a jó és igaz iránti tisztelettel együtt a vallásos érzelmeket is felköthessék és ápolhassák.

A kir. magyar természettudományi társulat pályakérdései 1867-re.

1) A Schuster-féle alapítványból.

„Határoztassék meg néhány jelesebb magyarországi dohányfajnak nedvesség, nicotin, és hamu tartalma, összehasonlítva egyéb dohányok elemzésének eredményeivel. Az elemzésnél követett eljárás tüzetesen irassék le.“ A jutalom 130 frt. o. é.

Az elemzéshez szükséges kiválóbb hazai dohány fajtákról magok az elemzők fognak gondoskodni, azonban a társulat is megteendő az illető felsőbb helyeken a kellő lépéseket, hogy az ország különböző vidékein lakó buzgó tagjai szívessége folytán, az egyes dohányfajok valódiságának minél kétségtelenebb biztossága tekintetéből az elemzéshez szükséges dohány-mennyiséghez bűntetés nélkül juthasson.

2) A Bugát-féle alapítványból.

„Határoztassanak meg a magyarhoni trachyt kőzetekben előforduló földpátok.“ A jutalom 100 frt. o. é. A feltételek, melyek mind a kettőre egyiránt kötelezők, következők:

1. A kitüzendő pályakérdésre csak épen a társulatnak bármi rendbeli tagjai felelhetnek, tehát társulat kívüliek nem.

2. A pályaművek csak magyar nyelven irathatván, a bírálatban különös tekintettel kell lenni a mű tudományosságán kívül a nyelvre is, mind az egész stílus, mind az egyes műszavakra nézve is.

3. A jutalmazott pályamű, ha kisebb, a társulat közlönyében is megjelenhetik, ez esetben a pályajutalmon kívül még közlönyi tiszteletdíjjal is jutalmaztatik; ha pedig nagyobb, a pályázó tulajdona marad, s mint a kir. magyar természettudományi társulat által koszoruzott munkát külön maga is ki-, vagy eladhatja.

4. A pályaműveknek folyó 1867-dik évi octob. hó utolsó napjáig kellend a társulat titkári hivatalához beküldetniök, a szokott modalitások szerint, azaz idegen kézzel írva, jelmondattal jegyzett, a szerző nevét rejtő lepecsételt levél kíséretében.

5. A beérkezett pályaművek felől a bírálók véleményei a téli közgyűlésen olvastatnak fel; a jutalmat nyert műnek a díj azonnal kiadatik, a nem díjazottak levelei pedig — a pályaművek magok a társulat levéltárában visszatartatván — elégtetnek.

Kelt Pesten a kir. magyar természettudományi társulat 1867-ik évi jan. 16-án tartott közgyűléséből.

Sztoczek József,
elnök.

Kátai Gábor
titkár.

A győri s győrvidéki orvos-gyógyszerész egyesület.

A győri s győrvidéki orvos-gyógyszerész egyesület m. é. december 31-én tartotta meg közgyűlését, melyben Kramolin J. tr. felolvasta titkári jelentését *) az egyesület 1866-ik évi működéséről; továbbá Welsch tr. mint az eleve kiküldött vizsgáló bizottság elnöke, benyuj-

totta jelentését az egyleti pénz- s könyvtár állásáról, a számadás végvonalon helybehagyatván, a számadó fölmentetett; ezután Stein tr. egyleti elnök saját és tisztársai nevében beadta alapszabályszerű lemondását, megköszönvén az egyletnek eddigi bizalmát s szives támogatását, mire Sikor tr. az egylet nevében köszönte meg a visszalépő tisztikarnak eddigi kifejtett erélyes tevékenységét, indítványozván, hogy ezen elismerés nyilvánítása a jegyzőkönyvbe is felvétesék, mely indítvány egyhangulag elfogadtatott; s így alapszabályaink értelmében új tisztikar volt választandó; elnökök K r a m o l i n j tr. lón megválasztva, ki hálás szavakban köszönte meg az egyletnek ezen megtiszteltetést, de egytall sajnálatát jelenté ki, hogy az elnöki székét el nem foglalhatja, minthogy ezen év leforgása alatt hosszabb tartamu utazást szándékozik tenni, s így felelősséget vállalnia nem szabad; ennek folytán elnökök L u m n i t z e r K., alelnökök Sikor J., első titkárnak K a r i k a A., másod titkárnak S c h l e s i n g e r I. orvos-tudorok, egyleti ügyvédnek pedig N é m e t h y E. jogtudor lettek megválasztva; végre a pénz- s könyvtár további kezelésére ismét S z a b ó F. gyógyszerész lett fölkérve. A legközelebbi rendes gyűlés napjaul f. é. január 5. tüzetvén ki, Stein tr. felszólította a jelenlévőket, miszerint W. M. zemplénmegyel orvostársunkat, ki 51 éves orvosi gyakorlata után inségre jutott, segélyezni el ne mulasztják; az egylet köszönettel fogadta e figyelmeztetést, s pénztárából 10 frtot utalványozott, melyeket az egyes tagok közt gyűjtött adományokkal együtt van szerencsém ezennel átküldeni.

Kelt Győrött Január 1-én 1867.

Kr.—

Gyors készítési módja a mirecssav legjobb ellenszerének t. i. a Ferrum oxydatum hydricum in aqua-nak.

Majdnem minden évben találkozunk az orvosi és gyógyszerészi lapokban egy egy javaslatlall, hogyan lehetne a Ferrum oxydatum hydricum in aqua-t gyorsabban előállítani, mint az a gyógyszerkönyvekbe adott vények szerint történik. Ugy látszik, hogy ezen javaslatok következményei azon tapasztalatoknak, miszerint mirecssav mérgezéseknél az ellenszer alkalmazása, annak hosszadalmas készítménye folytán, többnyire későn történik.

Ezek folytán én is kötelességemnek tartom fentebb említett ellenszer készítésére egy oly alapkészítményt ajánlani, mely évekig eltartható, és egyszerű keverés által a fentnevezett készítményre átalakítható, annál inkább tartom ezt kötelességemnek, miután a gyógyszerész kénytelen évenként a Ferrum oxydatum hydricum in aqua-t elkészíteni, a régít előnteni a nélkül, hogy e készítményt expedíálhatná, mert előforduló esetben két óra hosszágig tartó manipulációk által frissen készítheti azt, mely idő alatt a mérgezett már meg is halt vagy oly későn jön az ellenszer alkalmazására, hogy megmentésről már szó sem lehet.

Ily alapkészítményt ajánlhatok a Ferrum oxydatum dialysatum liquidum-ban, mely a vaséleg olvadó modificatiójának vizbeni oldata. Olvadó modificatiójának kell ezt tekintenünk azért, mert akár alkálit, akár savat öntünk hozzá, a vaséleg az oldatból kiválik. Ha nem volna ez oldatban a vaséleg más modificatióban, akkor sav hozzáadása mellett egy része a vasnak a savval egyesülne (ez ugyan történik), másik része azonban oldatban tovább is megmaradna; azt tapasztaljuk azonban, hogy ezen másik része a vasélegnek kiválik, mi oda mutat, hogy a vaséleg tulajdonságai e savhozadás által megváltoznak, vagyis, hogy a vaséleg most más modificatióban van jelen, mint azelőtt volt.

Gyógyszerkönyvünk vénye szerint egy oly készítményt nyerünk, melynek 6 unciájában 96 szemer vaséleg van suspendálva. Habár a vaséleg lecsapásánál igen könnyű, már annak kimosásánál tömöttebb lesz, még tömöttebb lesz azonban és haszonvehetlenné válik, ha az pár hónapig áll. Nem volna-e tehát czélszerűbb a gyógyszerárakban oly alapkészítményt készletben tartani, mely minden perczen ellenszeri átalakítható és mely ellenszer aztán a vaséleget könnyebb állapotban tartalmazza, mint a gyógyszerkönyv utmutatása szerint előállított készítmény, mint egy olyat, mely csak a czéliből készül, hogy az év végén előntessék.

A vény, mely szerint a Ferrum oxydatum hydricum in aqua oly gyorsan elkészíthető a következő:

Rp. Ferri oxydati dialysati liquidi unc. quatuor
adde sub continua agitatione mixturam ex
Ammon. pur. liq. dr. sem.

Aq. destil. simpl. unc. j. dr. VII. β.

Az ily módon előállított készítmény 96 szemer vaséleget tart suspendálva, tehát ugyanannyit, mint a gyógyszerkönyvünk után előállított készítmény.

Ifj. Wágner Dániel tr.

Kimutatása

az országban uralgó cholera állásának 1867. évi jan. 9-től január hó 16-ig terjedő időszakban.

Megye vagy város	Helység	Lakosság száma	A betegség kiütése napja	1867. jan. 9-ig beteg maradt	1867. jan. 16-ig száporított beteg	Összesen	Ebből		A járvány egész tartama alatt összesen mai napig		
							meggyógyult	meghalt	megbetegült	meggyógyult	meghalt
Pozsonym.	224	201900	28/7	—	—	—	—	—	15765	7430	8335
Nyitram.	316	321918	28/7	—	—	—	—	—	24682	12417	12265
Pest "	94	192540	10/8	27	—	27	—	—	8144	4719	3398
Trencsén m.	55	105001	16/8	213	—	213	—	—	14581	7623	6745
Mosony "	29	43448	20/8	—	—	—	—	—	1749	880	869
Komáromm.	82	110457	21/8	—	—	—	—	—	8361	4328	4033
Eszterg. m.	45	51796	21/8	—	—	—	—	—	2801	1527	1274
Veszprémm.	46	88181	20/8	—	—	—	—	—	3136	186	1276
Tolna "	41	106237	25/8	—	—	—	—	—	4822	2945	1877
Nógrád "	45	40990	25/8	—	—	—	—	—	1485	845	640
Fehér "	61	111443	28/8	—	—	—	—	—	7468	5031	2437
Heves "	26	76109	30/8	7	31	38	20	14	616	336	276
Bács "	24	102810	31/8	—	—	—	—	—	3300	1921	1379
Csanád "	21	82903	1/9	—	—	—	—	—	4182	2207	1975
Torontálm.	90	184300	3/9	3	22	25	5	6	5600	3121	2465
Gömör "	56	50523	3/9	12	—	12	—	—	1880	1020	848
Békés "	17	156057	3/9	—	—	—	—	—	1285	801	484
Temes "	69	100883	7/9	—	—	—	—	—	2463	1456	1007
Borsod "	3	11680	7/9	72	—	72	—	—	810	495	243
Liptó "	53	36520	8/9	8	44	52	41	8	1365	846	516
Arad "	56	123000	8/9	17	40	57	39	18	2889	1722	1167
Sáros "	47	24719	8/9	14	—	14	10	4	1401	702	699
Bars "	80	54992	8/9	—	—	—	—	—	3882	2139	1743
Vas "	12	12044	8/9	—	—	—	—	—	197	118	79
Honth "	76	52209	11/9	—	—	—	—	—	1203	726	477
Zala "	3	6350	12/9	—	—	—	—	—	17	6	11
Bihar "	34	46554	13/9	—	—	—	—	—	817	472	330
Baranya "	19	29659	13/9	—	—	—	—	—	206	120	86
Zólyom "	45	31767	18/9	—	—	—	—	—	680	415	265
Győr "	27	27751	19/9	—	—	—	—	—	1222	682	540
Szepes "	55	30718	19/9	9	23	32	9	11	1781	1139	630
Torna "	16	7659	21/9	—	—	—	—	—	134	85	49
Márm. m.	3	7379	22/9	12	—	12	—	—	173	77	84
Turóc "	39	29293	23/9	—	—	—	—	—	271	149	122
Csongr. m.	9	89486	23/9	—	—	—	—	—	1146	602	544
Zemplén "	11	14119	24/9	—	—	—	—	—	328	190	138
Sopron "	12	14291	24/9	—	—	—	—	—	995	641	354
Beregh "	3	?	24/9	—	—	—	—	—	11	6	5
Abauj "	45	30976	26/9	14	—	14	—	—	932	527	391
Szabolcs "	27	61193	29/9	—	—	—	—	—	478	259	219
Arva "	6	6017	30/9	—	—	—	—	—	105	69	42
Szathmárm.	5	3081	4/10	—	—	—	—	—	47	29	18
Zaránd m.	1	167	7/10	—	—	—	—	—	12	7	5
Krassó "	15	21937	13/10	—	—	—	—	—	395	314	81
Ungh m.	1	?	25/10	—	—	—	—	—	22	11	11
Jász-K. ker	10	99648	27/8	5	—	5	—	5	2068	1323	745
N.-Kikinda	4	37010	10/9	11	—	11	—	—	755	413	331
XVI szep. v.	9	8600	17/9	4	—	4	—	—	233	142	87
Hajdu vrs	1	1200	2/10	—	—	—	—	—	184	41	143
Szakolecza v.	1	6800	26/7	—	—	—	—	—	870	473	397
Komárom v.	1	11000	3/8	—	—	—	—	—	695	410	285
Trencsén v.	1	3033	13/8	—	—	—	—	—	92	28	64
Buda v.	1	42000	13/8	—	—	—	—	—	1273	653	620
Pest v.	1	136566	19/8	—	—	—	—	—	4075	2084	1991
Zólyom v.	1	1500	25/8	—	—	—	—	—	76	43	33
Eszterg. v.	1	8000	23/8	—	—	—	—	—	40	17	23
Debrecz v.	1	50000	16/8	—	—	—	—	—	180	64	116
Sopron v.	1	19943	26/8	14	—	14	—	—	90	104	72
N.-Szomb. v.	1	10413	29/8	—	—	—	—	—	330	156	181
Győr v.	1	18000	7/9	7	—	7	—	—	349	162	180
Szeged v.	1	70000	7/9	54	—	54	—	—	1284	402	828
Temesvár "	1	25000	8/9	—	—	—	—	—	104	40	64
Fehérvár v.	1	20910	8/9	—	—	—	—	—	187	86	101
Kassa v.	1	17000	8/9	—	—	—	—	—	86	36	50
Arad v.	1	29700	13/9	—	—	—	—	—	761	431	330
Ujvidék v.	1	15322	14/9	—	—	—	—	—	48	12	36
Bártfa v.	1	5019	15/9	—	—	—	—	—	297	214	83
Sz.-György	1	3000	18/9	—	—	—	—	—	69	26	43
Selmecz v.	1	14600	18/9	—	—	—	—	—	40	26	14
Korpona v.	1	4000	20/9	—	—	—	—	—	16	10	6
Modor "	1	4900	21/9	—	—	—	—	—	72	39	33
Bazin város	1	4800	22/9	—	—	—	—	—	68	28	40
Eperjes v.	1	10346	24/9	—	—	—	—	—	230	152	78
Zombor v.	1	23580	25/9	—	—	—	—	—	86	32	54
Pozsony v.	1	43863	26/9	143	—	143	—	—	429	198	88
Körmöcb.	1	5473	31/9	—	—	—	—	—	459	312	147

Megye vagy város	Helység	Lakosság száma	A betegség kitése napja	1867. jan. 9-ig beteg maradt	1867. jan. 16-ig száporított beteg	Összesen	Ebből		A járvány egész tartama alatt összesen mai napi		
							meggyógyult	meghalt	megbetegült	meggyógyult	meghalt
N.-Várad v.	1	2300	1/10	—	—	—	—	—	348	201	14
Késmárk v.	1	3500	2/10	—	—	—	—	—	46	23	23
Breznób. v.	1	4096	4/10	—	—	—	—	—	49	19	30
Bakabánya	1	4000	5/10	—	—	—	—	—	5	2	3
Ujbánya v.	1	4143	7/10	—	—	—	—	—	41	25	16
K. Szeben v.	1	3000	13/10	—	—	—	—	—	89	45	37
Szbadka v.	1	6000	29/9	5	—	5	—	—	270	93	172
K. Mártonv.	1	?	5/11	—	—	—	—	—	3	1	2
Kecskemét	1	4165	20/11	—	—	—	—	—	740	274	466
Beszterceb.	1	6390	?	—	—	—	—	—	194	9	103
Libetb. v.	1	1707	?	—	—	—	—	—	98	57	41
Összesen	2091	3897175		651	160	811	124	66	151310	81953	68736

Jegyzet. Az 2091 helységben gyógykezelés alatt maradt 621 cholera beteg. A járvány teljesen megszűnt 2042 helységben.

Kelt Budán jan. 17-én, 1867.

Közli Grósz Lipót tr.

Figyelmeztetés.

Van szerencsém tisztelt magyar ügytársaimnak jelenteni, hogy „A cholera-ról“ szóló munkám a sajtót elhagyta s minden pesti és vidéki könyvkereskedésben 3 o. é. frtért kapható. Abban először is a cholera 49 év ótai világiárványozását igyekeztem szabatosan vázolni, a hazának több izbeni meglepéseire különös figyelmet fordítván. Ezen történelmi előadás tanúságait azután 29 pontban foglaltam mint köz tényeket, tulajdonképen törvényeket állítván fel, melyek szerint a cholera egyes helyekre terjedett s ott uralgott s elenyészett világvándorlatában. Leírtam azután a cholera betegségi tüneteit, bonczleletét, miközben folyamatait tüzetesebben igyekeztem megkülönböztetni, mint eddig történt, megmagyarázván a tünetek jelentőségét, összefüggését, egymásbéli fejlődését stb., s előadván azon különfeleleteket, melyeket a kor, nem, testalkat, a meglepettnek különbeni egészségi állapota a kór lefutásában előidézi.

Eredeti keletkezését értelmezvén, először is általános nézetemet adtam elő a népkórok támadása felől, s kivált érdekesnek véltem e tekintetben a cholera-val más világ-vészeket összehasonlítani. Mi által a cholera-folyam kórtani sajátságos természetét is sikerült meglehetősen kideríteni. Tovaterjedésének magyarázatánál az ellentétben látszó tények alaposabb kiegyenlítésére a divatozó feltételek helyett más, az eddigiektől sokban eltérő nézetekből voltam kénytelen kiindulni, s úgy vélem, hogy új eszmémet a valószínűség nagy fokára birtam fejteni.

Az egyéni és népies előzert ügyében pedig az eddigi szabályok és egészség-rendőri intézkedésekhez saját javalataimat igttattam, nevezetesen az államoknak egy nem épen kivihetetlen tervet ajánlottam, mely által népeiket az öldöklő veszélytől elég biztosan megóvhatják.

Vége az okszerű és alakzat, tulajdonképen jellem szerinti gyógyjavalatokat a régi görög iskola elvei szerint igyekeztem megalapítani, miben úgy mások, mint saját — kinek 35 év óta nyolcz hely-járványt volt alkalma mint gyakorló orvosnak átélni — tapasztalásom képesített.

Keesgetet a remény, hogy tanulmányom közzététe a szakértők méltánylatával találkozand. — Pesten, dec. 14-én 1866.

Dr. Plósz Lajos.

Vegyesek.

Pest, jan. 18-án. — A betegedés Budapesten, nyilván az időjárás folytán nagy fokot ért el. Az ugynevezett hülési bajok, hurut, esúz, lobok a leggyakoribb betegségek; az időjárás az idült bajok lefolyására is rossz hatással van. — A pesti vízvezetés ügye, mint halljuk, némely finansialis leszámítások következtében, melyek az agio változása miatt szükségeseknek látszanak, ismét felakadt. — Budán a külvárosokban a legjobbnak tapasztalt triesti minták szerint illemhelyiségeket szándékoznak felállítani. Ugyanott az élelmi szerek súly szerint való árultatását tervezik. — Az itteni déli idő meghatározása végett, melyre nézve a Sz. Gellért hegyi jeladás megszüntetése óta semmi intézkedés a fővárosokban nem történt, a budai polgárság elhatározta, hogy az a reáliskolánál egyszer egy héten jelöltessék; az idő megvívását Kondor

tr., egyetemi m. tanító és reálskolai tanár volt szives magára vállalni; a jelzés módja úgy látszik még nincs tisztába hozva. (Edinburgban ágyút sütnék el déli 12 órakor, midőn minden ember órájához nyúl s azt igazítja). Pesten, mint olvassuk, a lipótvárosi templom órája, melyre Lechner óras ur felügyel, használható szabályórának.

— A m. orvosi könyvkiadó társulat részére szerkesztőségünk-nél fizettek: 1867-re Kramolinj István, Poper József, Jelacics Károly, Kovács Antal urak és a győri orvos-gyógyszerész egyesület 8 frtot; 1866 és 1867-re Engel József gyógyszer ur 16 frtot; 1866-ra: Dékán Soma, Fray József, Bárány Antal, Rutner István és Halasy urak 8 frtot; végre Maizner J. tnr. 8., Rombauer tr. 8., és Domokos S. úr 16 frtot.

— A könyvkiadó társulat pénztárnokánál fizettek újban 1867-re Aradi János, Tanfi (Deutsch) F., Roth Alb., Herzfeld S., Hudecz F., Andrányi Zs., Szarka J. és Darányi J. urak, mind Aradiak.

— A zemlénmegyei agg sebész W. M. számára adakoztak szerkesztőségünk-nél Jelacics Károly (Dárda) 2 frt, Wilhelm Henrik (Pest) 1 frt, Maizner tnr. (Kolozsvar) 1 frt., Ocsváry Ede orvos-sebész (N. Mihály) 2 frt., továbbá a győri orvos-gyógyszerész egyesület mint kebelében rendezett gyűjtés eredményét, 28 frtot; nevezetesen: maga az egyesület 10, Kautz J. gyógyszerész 5 Kramolinj István tr. 2, Wimmer L., Friedmann S., Vörös J., Stein L. tr., Lumnitz K. tr., Karika A. tr., Schlesinger J. tr. és Lázár L. tr. orvos, valamint Szabó F., Eisdorfer és Anvander R. gyógyszerész urak egyenkint 1 frtot o. é. — Az egész szerkesztőségünk-höz eddig beküldött összeg 41 + 3 t = 75 frt. o. é.

— Ezen összegben kívül, a gyűjtő urak szives értesítése szerint az elagott orvos fölségelésére 198 frt. küldetett be; mind ezen kegyes adományokért a gyűjtők forró hálát mondanak a szegény kartárs és ügyefogyott családja nevében.

— Porges tr. értesít, hogy Teréz-városbeli gyermekgyógyintézetében mult év folytán 4031 beteg gyermeknek rendeltetett. Részesült azonkívül orvosi tanácsban 568 felnőtt egyén is s 278 gyermek oltatott be; 3789 szegény beteg számára a szükséges gyógy- meg köt-szerek az intézet költségén szolgáltatott ki.

— Siklósy Gyula tr. Arlt tanár volt m. segéde és a másod orvos a bécsi közkórházban, mint értesülünk, az eddig árva Szt. Rókus közkórházbeli szemkórosztályt át vette.

— Pollák József tr. Léván az orvos-növendéki segélyegylet számára 4 frtot küldött be.

— A Wiener Med. Wochenschrift szerkesztője Wittelschöfer tr. a legközelebb közzétett sajtó-amnesztia által fölmentetett azon bebörtönzöttestől, melynek f. hó 14-én kelle kezdődnie.

— Hebra tanári működésének 25-ik évi forduló napja, janu. 10-ke, osztályán ünnepélyesen tartatott meg.

— Skoda tanár az oktatásügyi tanácsból kilépett, helyébe Arlt tnr. neveztetett ki.

* A prágai egyetem orvosi karánál némely cseh tanszékek felállítása tervezetik.

— E. R. Pfaff szerint a dohányt meg lehet szabadítani a nicotintól, ha azt alkohollal és aetherrel vegyített vízben áztatjuk. Az áztatás ideje a nicotin tartalmától függ. A dohány ezen eljárás mellett nem veszti állítólag zamátját s épen oly jól ég mint előbb. Ugyan az állítja, hogy a török és magyar dohányban nincs nicotin, hanem gyakran mákony, mit vízzel ki lehet mosni.

Hetiki mutató

a pestvárosi közkórházban 1867. jan. 11-ké től egész 1867. január 17-ig ápolt betegekről.

1867.	felvett			elbocsátott			meghalt			visszamaradt					
	beteg		összeg	gyógyult		összeg	beteg		összeg	beteg		szülőne	gyermek	elme-kór	összeg
	férfi	nő		férfi	nő		férfi	nő		férfi	nő				
Jan. 11.	17	13	30	11	16	27	2	—	2	319	409	13	7	22	770
" 12.	16	13	29	16	8	24	1	1	2	318	413	13	7	22	773
" 13.	11	18	29	8	15	23	3	—	3	317	417	13	7	20	776
" 14.	9	16	25	13	5	18	2	1	3	312	428	13	8	20	780
" 15.	24	15	39	13	18	31	2	1	3	315	428	11	11	20	785
" 16.	17	15	32	24	22	46	1	3	4	307	419	11	12	18	767
" 17.	12	13	25	8	6	14	1	—	1	303	426	11	12	18	770

Létszám elérte maximumát; legtöbb a hurutos és lobos bántalmakban szenvedő, főleg szaporodik a gümösek, hagymázások, csuszok száma. Himlős jelenleg 19. Halott kevesebb, mint a mult héten.

Pályázat.

A hunyadmegyei főorvosi állomás, melylyel 500 frt. évi fizetés és a szabályszerű illetékek vannak egybekötve, megüresedvén, arra ezennel pályázat nyitattik. A folyamodni kívánók a szükséges okmányokkal felszerelt kérvényeiket 1867-diki mártius 15-ig tek. Hunyadmegye hatóságánál nyujtsák be. Kolozsvárott 1867-diki január 9-én.

Az országos főorvosi hivatalból.

BLANCARD
VASIBLANY-LABDACSAI

a párisi orvosi akademia, s a sz. pétervári orvosi collegium által jóváhagyatva, Franciaország, Belgium, Irhon, Törökország stb. kórházaiban általánosan behoztattak.

A new-yorki 1853-ki és a párisi 1855-ki világhiállításnál dícséretes megemlést nyertek.

Az ezen készítmény által nyert kitüntetések, s különösen azon körülmény, hogy a **Blancard-féle vasiblanly - labdacso**k a legtöbb pharmacopoeába *officialis* szer gyanánt felvétettek, mint az a legújabb 1866. évi codexbe is történt, világosan mutatják, hogy **Blancard vasiblanly-labdacsai** kiváló helyt foglalnak el a pharmacodynamikában.

Egyetívén a vas és iblanly gyógyhatását, ezen labdacso különösen alkalmazhatók minden oly bajnál, mely görvélykór vagy más vérsenyv által föltételeztetik; továbbá mirigydagoknál, hideg tályogoknál, csontszúnál stb.; az alkati bujasenyv, a sápkór, a fehér-folyás, a vérhiány, s egy egész sora az említettek folytán elsoványodással párosuló betegségeknek eme labdacsokkal legcélszerűbben gyógykezelteknek.

Vége ezen labdacsookban találja a gyakorló orvos a leg-hathatós szert, ha az egész szervezet életerejét fokozni és a lymphaticus, elgyengült, elsatnyult testalkatot zsongítani akarja.

NB. A tisztátalan vasiblanly nem biztos, sőt kártékony szer lévén, ügyelni kell arra, hogy a **valóságos Blancard-féle vasiblanly-labdacsok** szolgáltatassanak ki, melyeknek kitünő mivolta épen a készítmény tisztaságán alapszik; azért is nagyobb biztosság okáért minden dobozon *ezüst pecsétünk és következő aláírásunk* található:

BLANCARD,

gyógyszerész, Paris, 40, Rue Bonaparte.

Kapható a magyarországi főraktárban: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszer-tárban, Király utca 7-ik sz. s általa Pest-Budán minden gyógyszer-tárban. (1-?)

LABÉLONYE

DIGITALIS SZÖRPJE

(*Syrop digitale*).

E kitünő gyógyszer a vértorlódást s vérkeringést szabályozza, s bármi által okozott szivdobogást csilapít s végre megszüntet. Ugy szintén a kezdődő vizibetegséget, szigorú életmód mellett, rövid idő alatt gyökeresen kigyógyítja.

NB. Hogy az orvos uraknak alkalmuk legyen meggyőződni ezen szer kitünő hatásáról, az a kísérletekhez megkívántató mennyiségben rendelkezésükre áll.

Kapható a magyarországi főraktárban: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszer-tárban, Király-utca 7. sz. a. és **Scholz J.** városi gyógyszer-tárban; B u d á n : az udvari gyógyszer-tárban; és azon kívül Magyarország legtöbb gyógyszer-tárban. (1-?)

DEROCQUE

NORVÉGIAI CSUKAMAJOLAJA

1864-ben ezüst éremmel kitüntetve.

Ezen kitünő, légmentesen zárt üvegekben árult, tökéletesen szagtalan, ízteleu, teheres-sárga csukamajolaj, mely a híres **Henry, Ossian** párisi tanár vegyvizsgálata szerint 1000 részben 0,153 rész iblanlyt tartalmaz, kapható Pesten: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszer-tárban, Király-utca 7. sz. a. s általa minden magyarországi gyógyszerésznél. (1-?)

Ára egy üvegnek 1 frt 50 kr.

Figyelmeztetés.

P o p p J. G., bécsi fogorvos úr 11 év óta készit egy **lélt** (Essenz), mely **„Anatherin-szájvíz“** (Anatherin-Mundwasser) neve alatt kereskedésbe jött és oly szélesen elterjedt és előnyösen ismerette lett, hogy hírnevét jogosan európainak mondhatni. Ezen lélt üdítőleg és gyógyítólag hat minden fog- és szájbetegség ellen, zsongítja a száj légyrészeit, különösen a foghúst, hathatósan hat a szájürben levő zsebrék, fekélyek és a rossz szájbűz ellen, sőt szúvasodás és súly (Scorbus) ellen is fényes sikerrel használtatik; továbbá mérsékli a fogfájás minden nemét s általában véve folytonos használat mellett a száj minden részét épségben, erőben s egészségben képes fenntartani. Természetes, hogy ezen mindenütt tapasztalt hatásánál fogva az **„Anatherin-szájvíz“** általános elismerésben részesült, nemcsak magas személyek, hanem tudományos tekintélyek részéről is, miért is az utóbbiak közül egy jelentékeny szakember ítéletét ide igtatjuk.

„Örömmel bizonyítom, hogy ön „Anatherin-szájvizét“ vegyileg megvizsgáltam és azt nemcsak minden káros anyagtól mentnek, hanem úgy mint Oppolzer tnr úr, igen ajánlatra méltónak találtam.

Bécs

Dr. Heller J. Fl.

a cs. k. kórtani vegyészeti intézet főnöke, es. k. ország. törvényszéki vegyész stb.

Ezen „Anatherin-szájvizen“ kívül annak feltalálója **„Anatherin-fogpépet“** (Anatherin-Zahnpasta) is készit, mely kefe segítségével a fogak tisztítására használtatik, és miután alkatrészei az előbb nevezett kitünő szájvizével megegyeznek, kiváltképen a fogak és száj tiszta ép állapotban fenntartására alkalmas. Ezen **„Anatherin-fogpép“** is sok oldalról elismerésnek örvend és **Kletzinsky V.** tanár, es. k. orsz. törvényszéki vegyész következőleg nyilatkozik arról:

Dr. P o p p J. G., bécsi gyakorló fogorvos **„Anatherin-fogpépe“** semminemű az egészségre kártékony alkatrészeket nem tartalmaz. Aromaticus és illó olajokból kizemelt alkatrészei üdítőleg s elevenítőleg hatnak a száj légyrészeire, s illatjuk kellemessé teszi a pépet. Azonkívül a fog- és nyelvcsalék minden parasiticus állati s növényi szervezeit előltni s további kifejlődésüket meggátolni képes; az ásványi alkatrészek tisztítják a fogakat, a nélkül hogy a fogzománcz megámtatnék; a pépnek szerves alkatrészei végre vegyileg tisztítják a taphártyákat s a fogzománczot, a nélkül hogy erre károsan befolyának: zsongítólag hatnak a szájür nyákhártyájára és sejtzövetére.

Bécs.

Dr. Kletzinsky V. s. k.

Az „Anatherin-szájvíz“ valamint az **„Anatherin-fogpép“** kaphatók Pesten: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszer-tárban, Király-utca 7. sz., továbbá Molnár, Sztupa és Scholz gyógyszerészeknél, Unschuld, Lueff, Vértess, Thallmayer uraknál; B u d á n : az udvari gyógyszer-tárban és Ráth Péter gyógyszerésznél, a Tabán külvárosban. (1-*)

Cs. kir. kizáról. szab.

Fog-szivarkák,
fog-bántalmak ellen

feltalálva **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész által
Pest, Király-utca 7. sz.

Egy egész doboz ára **1 frt**, fél doboz ára **50 kr.**

Kapható minden jelesb gyógyszer-tárban.

A legjelesb orvosok újabb és legújabb fülkészei nyomán a gyógyszerek helybelített alkalmazása mindinkább nagyobb fontosságot nyert, és kivált a gáz- és gőzalak mint legkitünőbb és legbiztosb alkalmazási mód lön elfogadva. Ezen elvitázhatlan tapasztalati tényre támaszkodva sikerült az alúlrtnak igen czélszerű módszert föltalálni, melylyel közvetlenül a beteg fogidegre hatni lehet. Ezen új találmány jelessége fölül meg lévén győződve, alúlrtn ajánlja azt az orvos uraknak a gyakorlatban fölvételre, és pedig annál nagyobb megnyugvással, minthogy ezen eljárás kitünő hatása és kényelmes alkalmazási mója folytán már is általános hírlimeést és a legszélesb körökben elterjedést nyert, melyben csak minden tekintetben biztos és egyszerű módszer részesülni szokott. Egy rendszer, mely oly általánosan alkalmazható alakban minden fogfájást — azon esetek kivételével, melyekben az tályogtól származik — megszüntet és ezen bajt féltelmetességétől megszabadítja, föltétlenül találkozni fog az orvos urak helyesléssel; miért is a föltaláló reményli, hogy nagy részvételre és általános használatra tarthat számot. (1-*)

Előfizetési ár: helyben egész évre 9 frt., félévre 4 frt. 50 kr.; vidéken egész évre 10 frt., félévre 5 frt. A közlemények és fizetések bérmentesítendők.
Hirdetésekért soronként 15 uj kr.

Megjelen minden vasárnap.
Megrendelhető minden cs. kir. postai hivatalnál, a szerkesztőségnél, újter 10. sz., és Kilitán G. örvy könyvkereskedésében vaczi utca Drasche-féle házában.

ORVOSI HETILAP.

Honi s külföldi gyógyászat és kórbuvarlat közlönye.

Tizenegyedik évfolyam.

Felelős szerkesztő és tulajdonos Markusovszky Lajos tr. Főmunkatárs Balogh Kálmán tanár.

Tartalom: Balogh Kálmán tanár: A bujakóri növedékek a nyirk- és vérmirigyekben. (Vége). — Genersich A. tudor: Kórbonczati közlemények. I. — Lapszemle. Miképen kell a térdizület lösebeinél eljárni, Amerikai tapasztalatok. — Agynövedék (cerebroma) egy esete. — A tüdőúter tágulata, vérköpés, halál. — Selkötözési szer.
Tárca: A magyar k. természettudományi társulat évi közgyűlése. — Budapesti k. orvosegyet. r. ülése. — Vegyesek.

Tanulmányok a bujakórtan köréből.

BALOGH KÁLMÁN ny. r. tanártól Kolozsvárott.

I. A bujakóri növedékek.*)

A) A nyirkrendszer és a vérmirigyek.

(Vége)

20. 1866-ik év március havában Nagy-Enyed tájékáról való, a negyvenes években levő szikár testalkatú asszony jött hozzám, a végett, hogy „májdaganatán segítsek.“ A hasat megvizsgálván a jobboldali bordaszéleken alul körülbelül három harántujnyi szélességben kisebb nagyobb, kemény dudorokat tapintottam át, s ezeknek megfelelőleg a kopogtatási hang tompa volt, mely a has fehér vonalán túl valamennyire a baloldalra is kiterjedett. A májtájon tompaság érzése volt jelen, s erős nyomásra a beteg fájdalomról panaszkodott. A lép térfogata úgy fel-, mint befelé tetemesen meg volt nagyobbodva, mint ezt a tompa kopogtatási hang kiterjedéséből fel lehetett venni. A hasüreg kevés folyadékot foglalt magában, mit azonban csak különböző helyzetekben való felettébb szorgos kopogtatás után jelezhettem. A húgy halavány, savi hatású volt, s fehérszínét nem tartalmazott, A végtagok rendes térfogatu és összetartásuak voltak; a jobboldali lágyéktájon pedig mély, erősen behuzódó heg látszott, mely helyen az asszony állítása szerint öt év előtt diónyi daganat volt, s ez nem igen fájt ugyan, de mint hosszu tartam után lassankint kisebbedett, helyébe az ott levő összezsugorodó kemény heg lépett. Ezen időben fehér folyásban szenvedett, de ivarszerveit annak megállapítása végett, valjon bujakóri fekélyektől származó hegek nincsenek-e jelen, megvizsgálni nem engedte. Továbbá panaszkodott, hogy körülbelül négy és fél év előtt elrekedt, s valóban a mandolákon a lágy szájpardon, a garat nyákhártyáján, nemkülönben a gégefedőn és a nyelv gyökerén fehéres kinézésű összezsugorodó hegedéseket találtam, s noha a hangszálagok nem szenvedtek, a hang némileg fátyolozott volt. A jobboldali falcsonttájon majdnem galambtojásnyi kemény dudor foglalt helyet, s a beteg heves fejfájásban, mely sokszor hetekig tartott, többször szenvedett. Bőre fakón nézett ki, de kiütések nyoma, vagy maradványa azon nem látszott. A vérkeringés és a légvételek szabályszerűen mentek véghez. Az étvágy csekély volt, de a bélürülések rendesen történtek, színük azonban a szokottnál halaványabbnak mondatott.

*) L. lapunk múlt évi folyama 34, 35, 36, 38, 50, 51 és ez évi folyama 1-ső és 2-ik számait.

Májrák és májbeli bujanövedék jelzése között kellett választanom. Annyi bizonyosnak látszott, hogy a beteg bujakórtban szenvedett, s valószínűnek mutatkozott, hogy még most is szenved; de az sem volt lehetetlen, hogy bujakóros egyénél májrák fejlődött legyen ki; ilyenkor azonban, midőn az új növedék annyira megnagyobbodott, az általános szenvedés sokkal mélyebb szokott lenni. A betegnek hatvan adag kenőcsöt rendeltem, melyek mindegyikében az erősebb higanyirból nyolcz szemer volt. A beteget kellő utasításokkal haza bocsátottam, mert Kolozsvárott nem maradhatott. Novemberben ismét meglátogatott, hogy „szivességemet megköszönje.“ A máj a bordaszéleken valamennyire még túlért ugyan, de a betegnek többé mi kellemetlenséget sem okozott. A lép megkisebbedett, a hasüregből pedig a savó eltűnt. A koponyadudor helyét sekély mélyedés foglalta el, s a fejfájások végkép kimaradtak. A bőr színe tisztább lett. Minthogy a máj rendes térfogatát még el nem érte, a betegnek iblant kemnyeporral irtam, hogy ezt egy ideig használja. Azóta nem láttam.

21. 1865-diki januárban, halál után 29 óra múlva, középkorú férfit bonczoltam, kinél a kétsücsű szívbillentyű elégtelensége következtében tüdővízenyő fejlődött, mi halált vont maga után. A makkon, a garat nyákhártyájában, a nyelv gyökén és a baloldali lágyéktájon behuzódó hegek voltak, míg a koponyacsontokon több mélyedést találtam, különösen pedig baloldalon a nyakszirtesont pikkelye másfél centiméternyi átmérőjű, kerekded helyen át volt likadva, lassankint megvékonyodó, fehéres, igen kemény, tömött szövetű széllel. A bőr felette sértetlenül, hegesedés legcsekélyebb nyoma nélkül vonult rajta keresztül, míg a külső agyburok a neki megfelelő helyen tetemesen meg volt vastagodva. A jobboldali sipcsont hártájából körülbelül mogyorónyi bujanövedék dudorodott elő, míg a lépben több-kisebb bujakóri képződmény foglalt helyet. A máj jobboldali lebenyének alsó-külső részletében majdnem tyúktojásnyi dudor ért aláfelé, mely magában a galambtojásnál jóval nagyobb bujanövedéket foglalt, ettől pedig számos rövidebb-hosszabb csík vonult tova, melyek a környező szövetet kisebb-nagyobb mértékben nyomták. Ezen bujanövedék, valamint a belőle kihaladó csíkok sárgás fehérek, szivós összetartásuak és tömött szövetűek voltak. Rostos porczszerű közti anyagban kicsiny, részint gömbölyded, részint petealakú, zsírszerű átváltozásban levő sejtek csoportjai voltak ágyalva. A környezetben a máj kötszöveve túlképződésnek indult, minek megfelelőleg feszes összetartású lett, vörösbarnán nézett ki, s míg szöveve egyrészlől a bujanövedékekbe,

másrésről az épen maradt részletbe átment. A túlképződő kötszövet sejtei hosszúkás, vékonyak, nyulványosak voltak és oszlódás útján szaporodtak, a közti anyag pedig rostokká könnyen széthasadozott, s kötegek kuszáltan idestova irányultak. Fel- és befelé diónyi képződmény foglalt helyet, mely nyulványai által az előbbi növedék csíkjaival összeszővődött. Két milliméternyi vastag, fehéres, szívós burka volt, mely egyedül kötszövetből állott, míg belsejében sárgás, részben sűrű folyó, részben félig szilárd anyag foglalt helyet, mely zsírcseppek, zsírszerűen átváltozott és szétesésben levő sejtek, részint pedig egyszerű szövetmorzsálcokból állott. Mint a burok egyrésztől a máj kötszövetével finom szálcák által összeszővődött, úgy másrésztől belső felületéről finom zsírcseppekben rostkötegek húzódtak a bennéken keresztül. A felületen, a függesztő szálagtól jobbra és balra több csillagszerű heges behuzódás volt, honét vékony fehéres kötegek indultak mindenfelé, s a bujanövedékek hatalmas csíkjaival is egybefüggöttek. Ezen kötegek szövete az egyik bujanövedék körül túlképződő kötszövettel és a másik burkával megegyezett. Hol a májsejteket a bujanövedékek, ezek csíkjaival, nemkülönb a hegszövet nyomása érte, azokban finom zsírcseppek bőven jelentek meg, melyek elégséggel párhuzamosan kisebbekké lettek, szóval összesorvadtak; a távolabb esők pedig részint túlfelődtek, részint oszlódás és sarjadzás útján túlképződtek, miből a világos-barna máj csekély nagyobbodását meg lehetett érteni. Az epehólyagban kevés, barna színű, sűrű folyadék foglaltatott.

A májbéli bujanövedékek végül szinte zsírszerű átváltozásba mennek át, s noha sokszor megtörtén, hogy tökéletes elégsük után helyükbe összezsugorodó hegszövet lép; de más alkalommal, még mielőtt olyszerű átváltozásuk bekövetkezne, s így elégsük lehető volna, a göcsök körül igen tömött hegszövet jön létre, minek kezdetét a nagyobb, bevégződését pedig a kisebb bujanövedékek körül láttuk. Azon kötszövet a zsírszerű átváltozást nem hátráltatja ugyan, de igen is gátolja a zsírcseppek elégsét és eltűnését, minthogy a vérszegény, vagy épen vértelen bujanövedékek felettébb nedvszegény szövetréteg által vétetnek körül, minélfogva azok belsejében zsírszerűen átváltozott részekből álló lágy vagy épen sűrű-folyó anyag halmozódik fel.

A gyógyulás abból áll, hogy a zsírszerűen átváltozott göcsök és csíkok elégs útján végtére eltűnnek, midőn helyükbe kötszövet lép. Igen természetes, hogy midőn a göcsöket nedvszegény, vastag és tömött hegszövet körülfogta, gyógyulást nem reménylhetünk, miért azok évek hosszú során át a májban visszamaradhatnak, károsak pedig erőművi behatásuk által lehetnek, mely tekintetben jelentőségük fekvésüktől nagy mértékben függ. Így sokkal csekélyebb térfogatú képződmény sokkal komolyabb tünetekkel jár, midőn az epevezeték magát, vagy egyik nagyobb ágát, vagy valamely nagyobb edényágat nyom, tartozzék bár ez a nagy zsigerér (vena portarum), vagy valamelyik májvisszérhez; ellenben jóval nagyobb növedék, kevésbé súlyos jelenségekkel nyilvánul, midőn általa csak májsejtek és kisebb edénykének nyomtatnak. A bujanövedékek és csíkjaik nagyobb száma, ha az ezek által okozott nyomás és vonatás számosabb epevezeteki ágcsákra és véredénykékre kiterjed, oly eredményeket vonhat maga után, mint midőn valamely törzs, vagy valamely nagyobb ág nyomtatik, illetőleg vonatik.

Ezen esetben se hasüregbéli savógyülem, se sárgaság nem volt jelen, minthogy se nagyobb vér- vagy epeedények, se a kisebbek közül eléggé számosan nem nyomattak.

22. 1866-iki január 31-dikén alacsony termetű közép koru férfit bonczoltunk, kinél bal oldali tüdőlob volt a vörös májasodás szakában, a jobb oldali tüdőben pedig vizenyőt találtunk. A szív

valamennyire nagyobb volt. A háromesücsu billentyű egyentelen felületű lebenyei rendes terjedelműek látszottak ugyan, de egyszersmind tetemesen megvastagodtak és szívósabb összetartásuknak tapintattak. A szinte rögzös felületű két esücsu billentyű, hasonlóképp megvastagodott és szívósabb összetartású lett, de egyszersmind valamennyi össze is zsugorodott. A megvastagodott főéri billentyűk összetartása az említett billentyűkével megegyezett. Az említett billentyűk sárgásan néztek ki és mindegyikükben részint gömbölyded, részint petealaku sejtek csoportjai észleltettek, azok belsejében több kevesebb zsírcseppel, míg a közöttük levő szövet porcszerűen nézett ki, s csak itt-ott hasadozott meg. A tüdőüteri billentyűk nem szenvedtek.

A hasüregben tiszta savó foglalt helyet, a máj térfogata pedig sokkal kisebb lévén, az a borda szélekig nem ért. Felületén keresztül-kasul számos igen mély barázda haladt, melyek fenekét tömött, szívós szövetből álló vastag és sárga csíkok képezték, melyektől kiindulva a máj gyurmájában hatalmas kötegek vonultak idestova, ezektől pedig vékonyabbak mentek mindenfelé, minélfogva a máj egész állománya rendetlen alaku nagyobb lebenyekre volt szétszotva, melyek ismét kisebb lebenyekből állottak. A csíkok, nemkülönb a vastagabb és vékonyabb kötegek szerkezete a bujanövedékek, úgyszint a fentebb leirt billentyűk szövetének megfelelt. A májsejtek megkisebbedtek, belsejükben finom zsírcseppekkel. A lép két akkora lehetett, a vesék pedig egyszerűen vérdusak, míg a gyomor és a belek egészségesek voltak.

Fitymaszor volt jelen, a fitymafék táján hegesedéssel. Hegék találtattak a torok nyákhártyájában, különösen pedig a bőrben, hol közülök némelyek 1 centiméternyi átmérőnek megfelelő körületek voltak, közepükön kevéssé behuzódtak.

23. 1864-iki novemberben aggkoru férfit bonczoltunk, kinél heveny tüdőlob és vizenyő volt. A hasüreg savóval volt tele. A megkisebbedett máj rendetlenül szerteirányuló barázdák által több lebenyre osztatott. A barázdák fenekén levő, nemkülönb az onnét a gyurmába hatoló kötegek részben sárgásak, részben fehéresek voltak. Az előbbieket zsírszerű átváltozásban levő bujanövedékek, míg az utóbbiak valóságos hegszövetnek feleltek meg, mely amazok helyére lépett. A vörös májlebenykeket (acini) sárgás, porcszerű szövet fogta körül, melynek szerkezete a bujanövedékekének megfelelt. A májsejtek összesorvadtak. A lépben és vesékben több kisebb-nagyobb bujanövedéket találtunk, míg a gyomor és a belek egészségeseknek látszottak. A makkmögötti barázdában fehéres tömött kötszövet foglalt helyet.

Mint az erősen kifejlődött csikalaku bujanövedékek, vagy az ezek helyébe lépő összezsugorodó hegszövet nyomása illetőleg vonatása folytán a májsejtek mind jobban elsovadnak, a máj mindinkább kisebbedik és ugyanolyan tünetek léphetnek fel, melyeket a közönséges májsugornál (cirrhosis) észlelünk, t. i. a hasüregben sok savó halmozódik fel, mi a rekeszizom működését és így a légvételeket kisebb-nagyobb mértékben gátolja; továbbá a hasfalvisszerek kitágulhatnak, mi onnét van, hogy a nagy zsigeréri vér, májbéli elágazásainak összeszőkítettése folytán, ezen a szerven kevésbé folyhatván keresztül a felhási, a belső emlő és részben a felületesen fekvő visszerek felé veszi útját, mi azon összenyílások által lehetséges. melyeket a görgeteg szálagban, azután a rekesz alsó és a gyomortáji hasfal belső felületén eredő ágai létesítenek, az ezekből tovamenő közlekedési vonalak a has egyenes izmának hüvelyében haladván; a lép megdagadása nem szokott rendszeren bekövetkezni, de mégis gyakrabban meg van nagyobbodva, s hasonlóképp a nagy zsigeréri vér áramlásának a májban történő gátoltatásából származik; a gyomor és beleknek a nagy zsigeréri törzshöz tartozó

edényeiben a vér szinte felhalmozódhatik, mi azonban nem egyenletesen, hanem a hajszáledények szétesztódása, az izomzat működése és más különböző tényezők befolyása szerint egyik helyen nagyobb mértékben fordul elő mint a másikon, s esetleg vérzések, visszértágulatok, vagy a kitágult edények nyomásából folyólag kievődések jöhetnek létre, valamint az is megeshetik, hogy a nyákhártyának rosszabbá vált táplálása azt a közönséges ingerek, tápanyagok, tápszerek, váladékok, hőmérséki ingadozások irányában kevésbé ellenállóvá teszi, s ekként hurut keletkezhetik. Midőn egyszermind gyomorhuruttal van dolgunk, annak kizárását, valjon idült borlangmérgezés nincs-e jelen, s a májbeli változatok nem ebből következnek-e, bajosabb meghatározni, főképp pedig akkor, midőn a bujanövedékek már elégték, s helyüket hegszövet foglalta el. Ilyenkor figyelniünk kell, valjon az agy, izomzat, különösen a szív, továbbá a vesék nincsenek-e zsírszerűen átváltozva, mi idült borlangmérgezésnél nem igen szokott kimaradni; továbbá nincsenek-e a szervezetben bujakór nyomai; nemkülönben szorgosan tudakoznunk kell, valjon az egyén nem élt-e mértéktelül pálinkával, vagy más ehhez hasonló erősebb szesz italal; figyeljünk végül arra is, valjon gége-, hörg-, vagy húgyhólyaghurut, mely bántalmak az iszákosoknál gyakoriak, nincsenek-e jelen. De az sem lehetetlen, hogy az illető egy időben iszákos és bujakóros volt, s úgy az egyik mint a másik hatány a máj kötszövetére lobosan izgatólag hathat, mi egyrésztől bujanövedék és ebből folyólag hegszövet, a másik pedig közvetlenül hegszövet képződését vonhatja maga után. Látható, hogy oly bonyodalmak merülhetnek fel, melyek a tiszta látást szerfelett megnehezítik, sőt azt esetleg talán lehetetlenné is tehetik. A végeredmény egyébkint körülbelül egyre megy, mert midőn tömött szívós szövet nyomása és vonása folytán a nagy zsigerér, illetőleg a májvisszér ágai nagyobb kiterjedésben összeszükítettnek, míg a májsejtek általánosan sorvadásnak indultak, a betegen bujakór esetében oly kevésbé segíthetünk, mint azt idült borlangmérgezés jelenlétekor meg nem gyógyíthatjuk. Ilyen alkalmakkor legfeljebb azt tarthatjuk becsléssel, hogy jelzési éleslátásunkat kifejtjük.

1866-iki december havában tetemesen megnagyobbodott és kemény összetartású, szürkés-vörös színű májból darabkát kaptam, melyben a májsejtek kemnyéd átváltozásban voltak, míg a lebenyek (acini) körül a kötszövet majd egyszerűen tulképződött, majd egyszermind ott bujanövedéki szerkezet mutatkozott. Az egyén utolsó baja az egyik alszárán kifejlődött orbáncz volt, egyébkint pedig már régóta a szív visszéri billentyűinek elégtelenségében szenvedett, erős szesz italokat egész életében nagy kedvteléssel bőven ivott, s csak az ár, hogy bonczolásánál a bujakóri terményekre és maradványokra nem figyeltek, az egyén pályája azonban olyan volt, melyen azon megbetegedésre gyakran lehetett alkalma. Azon körülmény, hogy a májsejtek, vagy edények kemnyéd átváltozása mellett egyszermind a májban bujanövedékek is előforduljanak, többször észleltetett.

Körbonczolási közlemények.

Előadta, a készítmények előmutatása mellett, a budapesti k. orvosegylet f. hó 5-én tartott r. ülésében

GENERSICH A. tudor, körbonczolási tanárségéd. *)

I.

Körülbelül 50 éves nő szive és függérive. 1866 évi nov. 7-ikétől nov. 19-ikéig Wagner tanár kórodáján ápolgatott, oda Gebhardt főorvos osztályáról tétetvén át, és nov. 24-én meghalt.

*) A körbonczolási leleteket, melyekről Genersich tr. az együletben szólt, oly érdekesekek és részben ritkáknak találjuk, hogy azoknak

A beteg beszélő tehetségében kórlátóztott lévén, a kórelőzmények ismeretlenek maradtak; különben pedig gyenge testalkatú, elsoványodott volt, gyakran köhögött. A jobb mellkas mellső felén tompulat találtatott hörgi légzéssel és a tompult helyen néha dobos hang is észleltetett. A 2" területű szivtompulat átment a máj tompulatába. A szivverés mintegy tenyérnyi felületen érezhető volt a bimbóvonaltól a szivgödörre és felhas-tájjra terjedvén, a mellkasfal azonban a szivverésnél láthatólag nem emelkedett. A szivesucsnak megfelelőleg, a bimbó szegyvonalon az 5—6-ik borda közt, a szivhangok csak gyöngén voltak hallhatók. A jobb gyomor hangjai tompák valának. A szegycsont markolatán a függériv-táján az összehúzódásnak és elernyedésnek megfelelőleg erős fuvó zörejek hallatszottak, melyek onnan a szivtájra és a mellestől jobb oldalára is elterjedtek. A fej-ér első hangját a sziv összehúzódásával egyidejű zörejt foglalta el, a második hang pedig hiányzott, a tüdőüti második hangja nem volt ékelt. A jobb felső végtag mozgása erőtlen, bizonytalan vala. Az orsóüti verése gyenge, alig tapintható, ellenben a lábhati üti verése peczelő hangos volt, perczenkint 70—86 közt ingadozott. A hőmérsék 29.4° R.

Az első és második függér-hang zörejes volta miatt, a tüdőüti 2-dik hang ékeltsége nélkül, a függéri nyilásnál lévő kóros állapotot kellett fölvenni. Ez szükületnek tetszett, mert a két orsóüti érverése feltűnő gyenge, alig érezhető volt. Minthogy azonban további vizsgálatnál kitűnt, hogy a lábhati üti verése peczelő, hangos, a függériv a torkolati árokban érezhető, tehát hosszabb, kitágult és a fej-ér első hangja zörejes volt, a 2-ik hiányzott, a szükületet kizárni és elégtelenséget kellett kórismerni. A szivnek megfelelőleg nagyobb tompulat nem volt ugyan található, de fel lehetett venni, hogy a nagyobbodott sziv a tüdő által fedetik. Az orsóüti gyenge fonalszerű verése miatt vérkeringési akadályt kellett fölvenni, oly akadályt, mely nem az aortában, hanem mindkét kulcsesont alatti üti térben akadályozza a vér folyamát; azért valószínűséggel kásadagos elfajulás kórhatározgatott, mely miatt a függér és fej-ér első hangja zörejes, s ha a folyamat mindkét oldali kulcsesont alatti üti térben erősen ki van fejlődve, annyira akadályozza a vérkeringést, hogy az orsó üti térben csak gyenge érverés érezhető. A jobb felső végtag némi hűdéses állapotát magyarázni lehetett ugyan a hiányos tápláltságából, de minthogy mindkét oldali orsóüti fonalszerű érverést mutatott és bal oldalt hűdés nem volt jelen, azonkívül hangtalanság is észleltetett, inkább valami gutagóca az agyban lehetett gondolni, mely szivbajban szenvedőknél nem ritka. E mellett a lázhiány és a hűdés alakja is szólott, hogy t. i. két egymástól elkülönített idegkörben hűdés volt jelen.

A jobb mellkas mellső felületén talált tompulatnak s hörgi légzésnek megfelelőleg tömött anyaggal beszűrődött tüdőrésztet kellett felvenni. Minthogy a láz nélküli egyénnél a tompult téren néha dobos hang találtatott, azért ha barlangos légzés nem is volt jelen, mégis a tömlényt (infarctus) kizárni és idült tüdőlob h tágulattal és tüdőgümő közt kellett választani. Hörgtágulatot csak akkor lehet jogosan kórismerni, ha a köpedék savós bűzös; de ez itt sűrű, nyálkás, zöldes-sárga volt, sőt a beteg halála előtt fejtszerűvé vált. Azért tüdőgümő, barlanggal vétetett fel, mindamellett hogy láz nem volt jelen, hogy a csucokban sem tompult hang, sem hörgi vagy barlangos légzés nem találtatott, s hogy végre szivbajosoknál a tüdőgümő ritkábban fordul elő.

A bonczolatnál 1865. évi november 25-én következők észleltettek: *A függér kásás elfajulása a névtelen, bal fej- és bal kulcs-*

bővebb leírását is, mint a mely lapunk 3-ik sz.-ban foglaltatik, örömmest adjuk, annál inkább, mivel előadó ur a készítmények bemutatásánál a kórlefolásra vonatkozó adatokat is közölt. Sz.

csont alatti ütér szűkülésével, a függér félholdképzű billentyűk elégtelenségével és a bal gyomor kisebb fokú tágulatával. Mogyorónyi gutagóc a bal csikolt testben. Tüdőgümő, különösen jobb oldalt barlanggal; — csekély lábvizdag.

A szív közép nagyságú, aránylag valamivel hosszabb, izomzata halvány, törékeny, kivált befelé. A bal gyomor üre valamivel tágabb. Az ürekben kevés rostonya és véralvadék. A függér billentyűi hosz- és szélességben megrövidültek, vastagabbak, egyenetlen rütykösek, tömöttek. A függér felhágó része hosszabb (a függér eredetétől az ív domborodásáig 6"), kivált felfelé sokkal tágabb (eredésénél 3 1/2" körületű, közepében 4 1/2" körül, míg a tüdő-ütér eredeténél 3" körül.), falai vastagabbak. Belfala egyenetlen rütykös, rajta köles, egész tenyér-kiterjedésű, lapos, egyenetlen, hol tömöttebb és fehéres, hol porhanyós és halvány sárgás fölemelkedések, melyek nagyobbára símák ugyan s behártyával bevontak, néhol azonban, kivált a nagyobbak köles, egész borsónyi rendetlen alakú és érdes foltokkai birnak, hol közelebb megtekintéskor, a behártyán sekély rozsdá-barna vagy sárgás turószerű anyaggal takart egyenetlen alapú folytonossági hiányok találhatnak. A felemelkedéseknek megfelelőleg a megvastagodott behártya a közép hártától kéreg alakban lehántható. A lapos felemelkedések körülvesszik a függérívől és a melli függérből eredő ütérágak nyílásait, mi által ezek annyira szűkültek, hogy a névtelen bal fej és bal kulcs-csont alatti ütérbe alig egy-egy gyufa bevezethető.

Feltűnő, hogy a szív közép nagyságú maradt és a bal gyomor csak kissé tágult, ámbár a függéri félholdképzű billentyűk elégtelensége volt jelen. Ezen tünet magyarázatát abban találja, hogy a felső részekbe haladó vér csekély mennyiségű volt s azért az egyenesen visszaeső véroszlop jelentéktelen erővel bírt; az ütérrendszer ruganyossága a kásadagos elfajulás miatt csökkent és az egyén vérszegény volt.

LAPSZEMLE.

(—h—n) Miképen kell a térdizület átfuró löseibeinél eljárni?

Chisholm Julian I. tr. a délkarolinai orvosi tanintézet tanára és a déli szövetség volt tábori sebésze mindenelőtt azon tényt fejezi ki, hogy a térdizület átfuró lösebei a szokásban levő kezelési módszerek mellett annyira kedvezőtlen kimenetelűek, miszerint a tábori sebészek a követendő eljárásra nézve a legnagyobb zavarban vannak. Az európai tábori tapasztalat értelmében az olyan sebek majd magukra hagyatnak, majd az izület kifürészeltetik, majd pedig a felett a czomb lemetsetik. A sebesültek hasonlíthatlanul nagyobb száma meghal, annak bizonyosságául, hogy a térdizület átható lösebe a csatátér legveszedelmesebb sértései közé tartozik. Utóbbi öt év alatt az egyesült államokban igen kiterjedt tapasztalatokat lehetett szerezni, melyek az európai hadseregnél szerzett azon eredményt megerősítik, hogy az életet még leginkább az által lehet megmenteni, ha azonnal, midőn a térdizület átfuró lösebei még hevenyek, czombcsontítás történ. Legközelebbi éveken szokásba hozták, hogy midőn az izületi végék összezuzattak, vagy bár miképen megsértettek, a csontítás kifürészelés (resection) által helyettesíttessék. Ezen divatnak úgy a szövetségesek mint a szövetségettek táborában a legkiterjedtebben hódoltak, s annak sok életet áldoztak fel. A végtagoknak már minden izülete és hosszú csontja kifürészeltetett, még pedig a váll- és a könyökizületnél gyakran a legjobb szerencsével, a csöves közép részek, nemkülönben a csipő- és térdizületnél szonban a legvégzetesebb kimenetellel:

A szövetségesek (federal) 1864 július tábori jelentéséből.

A czombkoncz csöves közép részének elsöleges kifürészélése 84% halálozás.
A térdizület elsöleges kifürészélése 90% „

A szövetségettek (confederate) 1864 februáriusi tábori jelentéséből.

A térdizület elsöleges kimetszése 75% haláloz. a)
Mely esetekben pedig a térdizület átfuró lösebei gyógyításánál a czombcsontításhoz folyamodtak, a következő eredmény mutatkozott:

A szövetségesek 1864 júliusi jelentése után.

A czombkoncz alsó harmadában történt csontítás 243 eset 112 halálozás = 46% b)
A szövetségettek 1864 februáriusi jelentése szerint.

A czombkoncz alsó harmadában véghezvitt csontítás 269 eset 126 halálozás = 46% c)

A czomb alsó harmadában véghezvitt azon csontítások eredménye a térdizület sértéseinél annyira kielégítőnek mondható, hogy midőn a csont össze van törve, a többi szövetek pedig szétszaggatvák, azon műtétel mindenfelett ajánlható; vannak azonban olyan esetek, melyekben a sértés jelentéktelennek látszik, vagy legalább a csontok annyira meg nem sértvék, hogy a sebész a betegnek a csontítástól irtóztatást legyőzhesse. Ily körülmények között a szövetségettek sebészeinek a tag megtartására irányzott törekvése kielégítő eredménnyel járt, s kérdés, valjon hasonló esetekben a térdizület löseibeinél a megtartó sebészi eljárást nem kellene-e kiterjedtebben foganatosítani, mint ez ekkorig történt.

A következő tábla a szövetségettek tábori jelentéseiből van összeállítva:

Az esetek száma.	Gyógyulás.	Halál.	A halálozáson végződő esetekben az időtartam			A meggyógyult esetekben az időtartam			
			közép száma	leg-hosszabb szaka	leg-rövidebb szaka	közép száma	leg-hosszabb szaka	leg-rövidebb szaka	
			napokban			napokban			
A térdizületi átfuró lösebek műtétel nélkül kezelve c)	103	50	53 d)	40	163	15	166	285	96

Valószínű, hogy az azon táblában kimutatott sikeres eredmény legfőbb esetben az sértés jelentéktelenebb voltának tulajdonítható, mely az izület belsejében aligha veszélyesebb bonyodal-makkal állott összeköttetésben. Ha a sikeres kimenetelű esetek gyógyulási időtartamát tekintjük, 166 napra menő közép- és a 96 napot kitevő legkisebb szám még a legkevésbé veszedelmes eset komoly jelleméről is tanuskodik; minthogy az izületi savóshártyának makacs és fenyegető genyedő lobját mutatja. Az izületek közélében való egyszerű hussebek közönségesen két-három hét alatt meggyógyulnak. Úgy látszik, hogy a megtartó sebészet számára leginkább azon térdizületi sértések valók, melyeknél a golyó keresztül hatott ugyan, de a csontokat észrevehetőleg össze nem roncsoolta. A szövetségettek táborának számbeli kimutatásai szerint olyankor ne csontítsunk, de ki se fűrészeljünk semmit is. A sikeres kezelésre nézve szükséges, hogy a beteg lehetőleg nyugodt állapotban, jól szellőzött helyen, szobában vagy sátor alatt tartassék; az idegrendszernek netán még meglevő izgatottságát pedig mákonynak szakadatlan adagolása által kell elnyomni. A test általános állapotára folytonosan ügyeljünk, a kiürítéseket mozdítsuk elő, mit zsongító, a vérkeringést rendező szerek által érhetünk el; különösen pedig a véredények zsongítására és a gyuladás mérséklésére kell figyelniünk. Ezen czélok elérésére a mákony mellett a vasat leginkább ajánlhatjuk. A tagnak nyugalomban való tartására a csipőtől a sarkig hátul alkalmazott léczet leginkább ajánlhatni, míg a sértett térd elpárolgó hülő folyadékkal borogattassék, mi végből legalkalmasabb a hideg víz, minthogy legegyszerűbb és legjobb; azonban oly anyagokkal egybeköthető, melyek gyorsabban párolognak el, s általában véve a hőmérséklet csökkentik.

- a) A százalék nagyobb lenne, ha a végzetes kimenetelű esetek mindegyike megemlítettett volna
- b) Ezen jelentésbe csak olyan esetek vétettek fel melyeket a záridőig jobbra vagy balra bevégzetteknek lehetett tekinteni. A kórházban függőben levő esetek nagy száma oda fel nem vétetett.
- c) A szövetségettek sebészei több esetet jelentettek be, de azok értéke a kitett időpontig nem vizsgáltatott meg. Ott csak olyan esetek említettek meg, melyek kimenetele 1864 februárig határozott alakot öltött.
- d) A halálozási százalék 52.

Mihelyt daganat, vörösség és a felületes szövetekben érzett fájdalom az izület savós hártájának lobjára mutat, azt rögtön eléggé nagy kiterjedésben fel kell metszeni, hogy a geny szabadon kifolyhasson, nemkülönben, hogy a csonttörések és a netán jelenlevő idegen testek eltávolíthatók legyenek. Az izület felmetszése sebészileg vakmerőnek látszik, de épen ezen eljárásból lehet a legtöbbet remélni. A genyedés egész tartama alatt legjobb lobellenes szereknek, a tápláló étkezés és a borlangos italok találtattak.

Mely esetekben a tag vérben bővelkedett és a genyedésre általános nagy hajlam mutatkozott, mi mindenkor kellemetlen rossz volt, némely esetekben a legmeglepőbb eredmény a czombütér lekötése által éretett el, mi a fölösleges vérmennyiséget rögtön megcsökkentette. Azon eljárást a szövetkezettek táboraiban Campbell sebész hozta gyakorlatba, ki azt biztos és hathatós lobellenes eljárásnak tekinti. A megelőző lobos folyamat következtében az edények jobban kifejlődvén, ez a tag elhalását gátolja; míg más részről a foganatba vett lekötés a bő genyedést megállítja s általa a tag térfogata annyira csökken, hogy annak alakja lényegesen megváltozik.

Ha a térdizületbe hatolt golyó az izvégeket annyira összeroncsoolta volna, hogy a műtétel nélküli gyógyulás felett kétkedni lehet, úgy a szövetségesek mint a szövetkezettek táborában szerzett tapasztalatok a térdizület elsősleges kifürészelését kárhoztatják. Minden ily esetben a beteg életének megmaradása inkább remélhető, ha a czomb alsó harmadában esonkittatik, mit a térdizület kifürészelésének határozottan elébe tehetni.

A térdizület elsősleges kifürészelése annyira pusztító műtétel, hogy a tábori sebészek gyakorlatából egészen ki kellene köszöböltetnie. (Medical Times and Gazette. 1866, dec. 29).

(-h-n) Agynövedék (cérebrome médulaire) egy esete.

G. Hayem mindenelőtt ősmerteti, mit Foerster és Virchow a velői idegnövedék (névrome médulaire) neve alatt leirtak, midőn egyszersmind kiemeli, hogy az általa észlelt esetben a daganat a szomszédságtól élesen el volt határolva, jelentékeny nagyságot ért el, s egyedül oly alakelemekből állott, melyek csak az idegrendszer központján szoktak előjönni. Részünkről pedig mondhatjuk, hogy az agynövedéket oly részletesen, mint ezt Hayem értekezésében teszi, senki le nem írta.

A betegnél lassan, de folytonosan hűdés fejlődött ki, mi mellett az öntudat megmaradt, s homloktáji belső fejfájás volt jelen. Többször hányt. Az agybeli működések olyszerűen változtak meg, hogy inkább az agy nyomtatása, mint annak szövete elfajulására lehetett gondolni. A beteg soha félre nem beszélt, beszélés közben pedig zavarba nem jött, hanem felfogása kevésbé megnehezedett. Álmélkodóan nézett ki, s feleleteit lassúság jelezte. Agybeli daganat jelenléte felett nem lehetett ugyan kételkedni, de annak helyét bajos volt meghatározni; mindamellett némely tünetek arra látszóttak utalni, hogy a növedék valahol a jobb oldali félteke hosszulatá-

ban fekszik. A bántalom lefolyása minden lassúsága mellett elég gyors, emellett pedig szakadatlan, félbe hagyás nélküli volt, midőn a keletkezés után két hónap mulva egyszerre a tünetek oly fokra hágtak, hogy a halál csakhamar bekövetkezett. A daganat természetete az életben meghatározható nem volt.

Bonezoláskor az agy jobb oldali féltekéjében narancs nagyságu daganat foglalt helyet, mely élesen határolt lévén, a környezetből könnyen ki lehetett fejteni, s benne tyuktojásnyi nagyobb és egy kisebb üreget találtak. A növedék külsőleg az agy szövetéhez igen hasonlított. Egészen a fehér szövetben feküdt, s az oldalsó üregeken kívül esett. Finom edényes hártya környezte, melynek felületén tekeredések, ezek között barázdákkal, látszóttak. Színe az agyénak megfelelt, a benne levő üregek pedig a gyomrocsokhhoz hasonlítottak. Görcsöileg vizsgálva fiatal, képződésben levő alakelemekből állott, melyek a központi rendszeréhez hasonlítottak és minden rend nélkül voltak elhelyezve, de akként, hogy a csőalakuk középtájon, míg a sejtek inkább a környön találtattak, Hayem úgy tekinti mint valóságos agynövedéket, mely a jobb oldali féltekébe volt zárva. (Société de biologie et Gazette médicale. 48 sz.)

(-h-n) A tüdőüti táglata, — vérköpés, — halál.

Heath tudor készítményt mutatott elő, mely 1840-ben rögtön fellépő vérköpés folytán kimult egyéntől való, ki Fearn betege volt. A bal oldali tüdő felső lebenyében nagy genyüreg (vomica) volt, melyben diónyi nagyságu üti táglat foglalt helyet, ez rés alaku repedéssel nyilván meg. A tüdőüti varjutollnyi vastagságu ága táglult ki.

Cotton tr. a medical Times & Gazette jelen évi folyamában két ilyen esetet említett meg.

Peacock tudornak hasonló készítmény van birtokában.

Wilson Fox tudor megemlítette, hogy az olyan eset felettébb ritka, s Rokitanskynak is csak egy olyan készítménye van, mely magán gyűjteményében található, s néki mint nagy ritkaságot mutatta meg. (The Pathological Society. Dec 8. 1866).

(M) Sebköti szer.

Foucher tr. öt hónap óta minden műtött betegnél egy vegyitékét a borlangnak, a zsirédnek és a halvansavas hamanyak használa a sebek kötizésére. A siker igen jó volt. Megújítottot egyszer-kétszer 24 óra alatt. Előnye a szeszes kötiés felett, mit Nélaton használ, hogy nem annyira fájdalmas, csak gyöngé bizsergést okozván, s hogy nem szárad oly gyorsan. Különösen jónak találtott oly sebeknél, melyeknek sarjadzása puha volt, s melyek, mint tudva van, könnyen diphthericus-féle szürke izzadmánnyal fedetnek be. A vény, mely szerint e köti szer készül, következő:

Rp. Alcoholis grammata 400;

Glycerin grammata 625;

Kali chlorici grammata 40.

T Á R C Z A.

K. magy. természettudományi társulat közgyűlése.

A kir. magyar természettudományi társulat f. jan. hó 16-án tartá évi közgyűlést, melyet a társulat elnöke Sz t o c z e k J ó z s e f következő beszéddel nyitott meg:

„Tisztelt közgyűlés! — Midőn tisztí kötelességünknél fogva, a legközelebb lefolyt év második szakára vonatkozólag, társulatunk működéséről, annak szellemi és anyagi állapotjáról jelentést teendők, a tisztelt közgyűlés színe előtt ezennel megjelenünk, élénkben érezzük mint egyébkör, a felelőség azon súlyát, melyet vállainkra vettünk, midőn a tisztelt tagtársak bizalmának engedve tisztí állásunkat elfoglaltuk. Azon benső meggyőződés azonban, hogy társulatunk érdekei felett éber figyelemmel örködve semmit sem mulasztottunk el, mi üdvös céljaink valóstítására szükségesnek mutatkozott, örvendetesnek tünteti fel előttünk ezen alkalmat, melyben a t. közgyűlést szívünkből üdvözölve, társulatunk ügyeinek állásáról jelentést tenni szerencsénk van.

A titkári könyv- és pénztárnoki előterjesztés részletesen fogja kimutatni szellemi munkálkodásunk folyamatát és eredm-

nyét, rendezett könyvtárunk gyarapodását, és anyagi erőnk forrásának állapotját.

Ezen jelentésekre irányozva tehát a t. közgyűlés figyelmét, részünkről csak arra szoritkozunk, hogy röviden formulázott kifejezést adjunk azon véleményünknék, melyet mi e társulat jelenkori működésének sikeréről magunknak képeztünk.

Hogy ezt tehesük, nem mulasztottuk el, mielőtt székünket ez alkalomra elfoglalnók, — társulatunk működésének egyes mozzanatait és az annak érdekében tett intézkedéseket emlékezetünkbe visszahívni, és azok értékét a rendelkezésünkre álló tényezők erejéhez viszonyítva mérlegbe vetni.

Igy elmélkedve, összehasonlítva, és mérlegelve erős meggyőződéssé szilárdult bennünk azon vélemény: hogy a társulat, egy szomorú emlékezetű multnak esapásaiból felüdülve, valamint szellemi úgy anyagi erőben örvendetes gyarapodásnak indul, és habár lassan, de biztos léptekkel haladva, felmutat annyi sikert, a menynyi az adott mostoha körülmények között, töle méltányosan követelhető.

Hogy az imént említett körülményeket — melyekről tüzetelesen szólni nem mutatkozik időszerűnek — hallgatással egészen ne mellőzzem, elég megemlítenem,

hogy hazánkban igen csekély azok száma, kik a természettudományokat komoly törekvéssel művelik, és kitartó buzgósággal ápolják; de még csekélyebb azoké, kik az általuk választott szakban a tudomány elemein tülemelkedve, a miveltebb nemzetek tudományosságának mértékét megütik és önálló *magasabb irányú* búvárlatok tételére képesítve vannak. Midőn ezt közbevetőleg felhozzuk, távol van tőlünk a szándék, egyik vagy másik irányban vádat emelni; csak tényt akartunk felemlíteni, mely szomorú ugyan, de sokféle nehézséggel küzdő helyzetünk *szükségképi* kifolyása.

Az imént érintett bajhoz járul még egy másik, amannál nem kevésbé súlyos, társulatunk ügyére nem kevésbé káros befolyású: a nemzet nagy zömében, mely reáltudományok alapján képezett iparos osztály nélkül szűkülökdi, mely természettudományi ismeretekkel felruházott mezőgazdákban nagy hiányt szenved, — a nemzet zömében mondjuk, társulatunk ügye nem talál azon méltatásra, részvételre és pártfogolásra, melyből hatásos erőt meríteni, társulatunk működésének alapját megszilárdítani, közműveltségi és nemzetgazdasági érdekeinek előmozdítására való befolyását országos mérvben fokozni lehetne.

Innét van, hogy munkás tagjaink csekély számával párhuzamosan jár az anyagi támogatás és segélyezés parányisága.

És ha, daczára ezen mostoha körülményeknek, mégis tapasztaljuk, hogy vidéki tagjaink, filléreiket feláldozva a társulat ügyének, azt részvétellel és tetteges segélyezéssel támogatják, — ha tapasztaljuk, hogy fővárosi tagtársaink — kiszabott kötelezettség nélkül — szaküléseinket számosan látogatván, szerény működésünket figyelemre méltatják; ha tapasztaljuk, hogy munkás tagjainak kis csoportja érdekes és tanulságos értekezések tartásában versenyre kelve, szakülési tárgy tekintetében hiányt felmerülni nem engednek; — ha ezeken kívül tekintetbe vesszük, hogy kitűzött pályakérdéseink rendszeren eredményt vonva maguk után, majd kielégítő, majd jeles dolgozatokat hoznak napfényre; végre ha tekintetbe vesszük, hogy kised pénzárunk rendezett állapota megengedi, miszerint kiadványaink, érdekes és tanulságos tartalom mellett, nagyobb mennyiségben jelenjenek meg, mint valaha ezelőtt, — különösen pedig megengedi, hogy régi óhajításunkhoz képest — gyakrabbi érintkezést eszközöljünk tagtársainkkal és a közönséggel — közleményeinket rövid időszakokban füzetenként bocsássuk nyilvánosságra; — ha ugyanis mindezeket szem előtt tartjuk, tartózkodás nélkül ismételtjük fentebbi állításunkat, melynél fogva társulatunk működésének eredményét, az *adott körülményekhez* képest, kielégítőnek és megnyugtatónak mondjuk.

Midőn azonban ezt határozottan kifejezni kötelességünknek tartjuk, csonka igazságot mondanánk, ha elhallgatnók, hogy a társulat által felmutatott eredmény, *hazánk szükségével és érdekeivel, a jelen kornak sürgető igényeivel* helyes viszonyban épenséggel nincsen.

Igen is t. társulat! a lobogó, mely célunkat jelezve, ott a magasban lengedez, figyelmeztetésül szolgál nekünk, hogy az álláspont, melyet elfoglalunk, még távol a céltól! — figyelmeztetésül szolgál, hogy erőnket újból megfeszítve, lankadatlan törekvéssel, *sietve* nyomuljunk a kitűzött cél felé! *sietve*, — mert az idő már igen előre haladt, — mert a fuvalom, mely zászlónkat lobogtatja, a haza szellemének intő fuvalma!

Engedjük tehát, hogy a lelkesedés buzdító ihlete szállja meg keblünket, és a közlekedésből új erőt merítve lankadatlan kitarással és törekvéssel közeledjünk a magasabb cél felé.

Azonban a lelkesedés egy maga, kellő anyagi támogatás nélkül elégtelen, azért tehát tisztársaim véleményével összhangzólag egy indítvánnyal, azon indítvánnyal fejezem be jelentésemet: *miszerint közgyűlésileg határozatnák el, hogy társulatunk javára országos segélyezés kieszközölése végett, az országgyűléshez alázatos kérelem intéztessék.*

Az általános tetszéssel fogadott beszédet záró indítványt a közgyűlés teljes beleegyezéssel magáévá tévé, annak eszközölésével a választmányt bizván meg.

Erre következett a titkári jelentés a társulat 1866-ik évi működéséről, mely is így szól:

„Azon események vázlatát lesz szerencsém ezennel a t. közgyűlés elé terjeszteni, melyek a mai nappal lefolyandó társulati évünk időszakában, 1866-ban, a kir. magyar természettudományi társulat körében felmerültek.

Múlt 1866-ik évi január 3-án tartott közgyűlésünk óta, mint a mely 1866-ra eső működésünk kezdetét nyitotta meg, társulatunk 16 szakgyűlést, 7 választmányi ülést, egy közgyűlést és számos bizottmányi tanácskozományt tartott.

a) A szakgyűlések jan. 17-én, február 7-én és 21-én, martius 7-én és 21-én, ápril 18-án, május 2-án és 16-án, június 6-án és 20-án, július 4-én, november 7-én és 21-én, dec. 5-kén és 19-én s folyó jan. 2-án tartattak.

Ezen szaküléseken időszaki rendben értekeztek:

Nendtvich Károly a noszlopi kőszén vegyebontásáról; — Ugyanó a pázmándi mészke vegyelemzéséről; — Than Károly néhány bemutatott előadási kísérletről; — Szily Kálmán a melegség mechanikai egyenértékének pontos kiszámításáról; — Kruspér István több szakgyűlésen optikai tanulmányairól; — Hirschler Ignác a szemtükörrel észlelhető némely vérkeringési tünetnyekről; — Csiky József az egyetemi vegytani intézetben véghezvitt elemzések eredményéről; — Sztoczek József dr. Akin kísérleteit ismertetőleg a világló és sötét sugárzásról; — Böke Gyula a hallásról (a fülnék ép és kóros állapotában); — Kriesch János a méheken élő állatokról; — Lázár Kálmán gróf a madarak vándorlásának okairól; — Kodolányi Antal az okszerű növénytermelés elméletéről; — Kriesch János dr. Pfeiffer Gyulának az érzéfényű csükhöly (nitidula aeneus) természetrajzához tartozó adatairól; — Szily Kálmán dr. Akin értekezését ismertetőleg a calcescentiáról; — Hunyadi Jenő egy harmadrendű felületről; — Kruspér István Stampfer lejtmerő műszerén tett javító módosításáról; — Say Mór a nyiregyházi sóstó vizének vegyelemzéséről; — Bernáth József Pest trachyt kövezetének alkali tartalmáról; — Láng Gusztáv a nyálmirigyekben előforduló elválasztási idegek végződéséről; — Bach József a szénsavas magnesiumnak szénsavas vizbeni oldatairól; — Kodolányi Antal a gyökerek s levelek által felvett tápanyagoknak a növényi sejtekben átsajátításáról és átalakulásáról; — Bernáth József a silikátok kovasava meghatározásánál követett eljárásáról; — Ugyanó a rézchlorid szeszlámpáról; a budai oldal Duna vizének ammoniak tartalmáról; és a lakmusz kényelmes eltartási módjáról; — Kodolányi Antal a tharandi erdészeti és gazdasági akadémia vegyműhelyében véghezvitt némely elemzésekről; — Molnár János a cholera-járvány alatt a pesti kútvizek tartalmára vonatkozólag rendezett vegyelemzéseinek eredményeiről; — Krenner József a büzeny-ammonium jegezek alakjáról; — Szily Kálmán a nov. 13—14-ke közti éjszakán Kölnben és Londonban szemlélt csillagraj-futásról; — Hasenfeld Manó az ásványvizek különböző hőmérsék viszonyainak eredményéről; — Schindler Emil a levegő gépekről; — Kriesch János a kárpáti marmoták kipusztításáról; — Császár Károly Berchtold nyomán a természetes mértékrendszerről; — Kondor Gusztáv az égi testek szinkép elemzéseinek újabb eredményeiről; — Bernáth József a budai Árpád keserű forrás elemzéséről; — Schindler Emil folytatólag a levegő gépekről; — Szabó József Duka Tivadar levelét olvasá fel a nov. 13—14-ke közti éjszakán az indiai Oceánon szemlélt csillagraj futásról. — Eddig a szakgyűlések, melyekhez koronkint titkári apróbb közlések járultak.

b) Választmányi ülések jan. 10-én, mart. 21-én, május 2-án, június 20-án, július 4-én, nov. 21-én és f. jan. hó 11-én tartattak.

Tárgyalásaiknak az időszakonkint fel-fel merülő folyó intézkedéseken kívül nevezetes részét képezték szokásos évi jelentéseink, a közlöny V-ik kötetének, mely az év derekán, és a közlöny VI-ik kötete első füzetének, mely épen most jelent meg, kiadásai körébe vágó rendelkezések; továbbá a múlt évi febr. és martius hónapokban tartott népszerű természettudományi estélyek létesítésére, rendezésére, majd befejeztetésük után az azokból bevett jövedelem számba vételére és tőkésítésére tett intézkedések, melyeknek bővebb vázolását itt annyival inkább mellőzhetőknek vélem, miután azt múlt évi július 18-án tartott közgyűlésünkben tett jelentésben kimerítően előterjeszteni szerencsém volt.

A pénztári számadások szokásos megvizsgálása a lefolyt idő alatt két ízben képezé tárgyát a választmány teendőinek, az arról készített kimutatások elseje nyári közgyűlésünkön már előterjesztetett, a második félévre tartozó pedig most léssen előterjesztendő. Nem hagyhatom itt említés nélkül, hogy buzgó pénztárnokunk, kinek társulatunknál viselt ezen tiszte magával társulatunk életével csaknem egyidős, köze-

lebről társulatunknak eddigi 25 éves életében történt jövedelmeit s kiadásait táblázatos kimutatásban összeállítá, mi különösen az első 2—3 évre nézve, mely időről reánk maradt levéltári irataink nem ritkán a kezdetlegesség bélyegét viselik magukon, nem épen könnyű munka volt.

A választmány közelebbi működéséből nem lehet említés nélkül hagynom azokat, melyek a kihirdetett pályamunkák bírálása körül követett eljárásra vonatkoznak. A társulat által az év elején kihirdetett Schuster-féle vegytani pályakérdésre ugyanis két pályamunka érkezett, még pedig a bírálók véleménye szerint magában véve mindkettő értékes, becses munkát.

Az első számú pályamunka, melynek jelígeje „aranyárgán ringatózik rónaságán, a kalászkok Oceanja“, leszámítva a buzára vonatkozó idegen elemzések kimutatását, melyet szerző pályaművében csakis idő rövidsége miatt nem sorolhatott fel, de a melyet munkájában megígért, nemcsak hogy tökéletesen eleget tett a pályakérdés kívánalmainak, sőt annál még többet is tett, midőn a buza csirázási idejére vonatkozó kísérleteit is beiktatá abba. Ezen egyező dicséretet aratott munkálatot határozá tehát a választmány a kitűzött 130 frttal még ezen közgyűlés folytán megkoszoruzandónak.

A második számú pályamunkát pedig — a nélkül azonban, hogy jelíge levele felbontatnék — ha szerzője beleegyezend, örömmel fogja lenyomatni közlönyében.

A Bugát-féle állattani pályakérdésre beérkezett egyetlen pályamunkát is jutalmazandónak itélé a választmány, azon feltétellel azonban, hogy annak a bírálók egyező ítélete nyomán kijelölt némi hiányai, mielőtt a munka sajtó alá kerülne, szerzője által kipótoltsanak. (Ezen pályamunkák bírálatait, az alapító határozott akarata szerint később még e gyűlés folytán lesz szerencsém felolvasni).

c) A bizottmányi, ugyszinte olykor-olykor választmányi tanácsokmányok tárgyát képező jubileum ügye a múlt nyáron előbb a burkus háború, majd az egész országot pusztító cholera miatt, mely utóbbi egyszersmind annak is egyedüli oka volt, hogy nyári szünidőnk a rendesenül egy hónappal hosszabbra nyúlt — mostanról elmaradván, mai napon még függőben van.

A mint egyrésről örömmel jelenthetem, hogy társulatunk tagjainak száma a múlt év folytán tartott két közgyűlésen 57 rendes és 5 levelező taggal szaporodott, úgyszinte szép összegre megy azok száma, kik jelen közgyűlésünkre taggá választás végett ajánlottak: úgy másrésről fájdalommal kell jelentenem, hogy halottjaink is vannak.

Tiszteleti tagjaink számából Schlechtendal hallei egyetemi növénytanár, ki könyvtárunkat az általa szerkesztett „Linnaea“ folyóirat több évi folyamával gazdagítá; — Pártoló tagjaink közül: Galanthai herczeg Eszterházy Pál, ki pártoló tagjaink sorába 1846-ban választott; ugyszinte Nagy-Kéri Scitovszky János, esztergomi biboros érsek, ki társulatunknak 1845 - 8-ban 3 éven át buzgó és áldozatkész elnöke s 500 frttal alapító tagja volt, kinek elhunytá felett gyászoló részvétünk az esztergomi főkáptalannak kifejezni, elnökségünk azonnal megtevé a kellő lépéseket; — Levelező tagjaink között: Kratzmann Emil, marienbadi fűrdőorvos és Kotschy Tivadar, muzeumi növényteni segédőr Bécsben, — Rendes tagjaink között: Megyeri Besze Ferencz tanácsos Budán, Báró Fechtig Károly Pesten, Garay Sámuel gyógyszerész Pakson, Groszmann Ignác tanár Pesten, Kiss Károly m. akad. tag Pesten, Suhajda Sándor kegyesrendi tanár Pesten, Szmolka Lajos gyógyszerész Pesten, Tóth János ref. esperes Farkasdon és Deszáthy István eszéki gyógyszerész s a verőczemeyei gyógyszerész-testület elnöke, kinek kitűnő szakképeztségétől vidékének természetrajzi tekintetben feldolgozását, melyre az adatokat évek óta nagy szorgalommal gyűjtögeté, méltán várhatók. Béke az elköltözötték emlékezetén!

Társulatunk iránti érdeklődés kellemes jele gyanánt említhetem meg úgy hiszem azon körülményt, miszerint könyvtárunkat tagtársaink ez év folytán is számosan gazdagították részint saját munkáikkal, részint más természettudományi művekkel, kik közül elég legyen itt Kada Endre tagtársunkat kiemelnem, ki könyvtárunkat számos és igen becses művekkel ajándékozta meg, és dr. Mayer Antalt, ki társulatunknak a hévízi nympa szép példányait küldé.

Végzetre és pedig a szó legteljesebb értelmében nagyon szerencsés vagyok jelenthetni, hogy társulati levéltárunk innen-onnan 2 teljes év óta tartó rendezése e napokban véget ért. A száz meg száz datum nélküli akták kelti napjai az egykorú iratok és körülmények sokszoros összevetése mellett, hogy ne mondjam kisütögetve, az idő viszontagságai által egymástól szanaszéllyel szóródott darabok kellő helyükre állítva, teljes és értékes lényegükben, alig egy pár év kivételével, nemcsak egé-

szen feldolgozva, de legnagyobb részben ki is nyomatva készen állanak, és így levéltárunk ma már olyan állapotban van, a milyenben kezdetről fogva, a milyenben mindenkor kellett volna lennie.“

Az első titkár a pénztárnok jelentését olvasá fel a pénztár állásáról, melyből kitűnt, hogy a rendelkezésre álló összeg 1041 frt 11 kr-ra rug. Ugyanő a könyvtárnok jelentését olvasá fel, mely tudatja, hogy a könyvtár 1866 végén 573 munkát foglalt magában 1563 kötetben, és hogy jelenleg társulatunk 43 tudományos egylettel és intézettel áll csere viszonyban.

Erre a másod titkár a Bugát-féle állattani pályamunkára beérkezett egyetlen pályamunka bírálatait olvasá fel. A bírálók a munkát némely hiányok utólagos pótlása mellett jutalmazandónak itélék; mire az elnök a jelíge levelet felbontván, abból Kriesch János műegyetemi tanár neve tünt ki mint szerzőé.

Most az első titkár a Schuster-féle vegytani pályakérdések bírálatait olvasá fel. Ezen kérdésre, mely a magyarországi jelesebb buzafajok vegyelemzését tűzé ki, két pályamunka érkezett, az egyik ezen jelígevel: „aranyárgán, ringatózik rónaságán, a kalászkok oceanja. Petőfy.“ A másik ezen jelígevel „Éljen a haza.“ A bírálók, noha mindenikről kedvezőleg nyilatkoztak, egyértelműleg az előbbit itélék jutalmazandónak, mely társát úgy az elemzett buzák háromszor annyira menő száma, mint a rendkívül szabatos dolgozás, és a buzákkal tett csirázási kísérletek rendezése és felsorolása által, melyet a pályakérdés nem is kívánt, jóval felülmulja. Felbontatván a jelíge levelet, abból dr. S a y M ó r i e z vegytanár neve tünt ki, mint szerzőé, kit a közgyűlés éljenekkel üdvözölt. — A másik pályamunkára nézve abban állapodott meg a közgyűlés, miszerint az, mely egyik bírálója ítélete szerint szintén méltó volna a kitűzött jutalomra, hogy ha a másikkal nem állana szemben, szintén lenyomatandó lészen a társulat közlönyében, hogy ha szerzője abba bele egyezik, miért is jelíge levelekje nem égettetett meg, hogy szerzője, ki beleegyezése esetére magát a társulat első titkárnál egy hónap elforgása alatt jelentendő lészen, az által kétségtelenül igazoltathassék.

Ekkor a folyó évre szóló pályakérdések tüzetek ki, melyek is következők:

1. A Schuster-féle alapítványból: „Határozatassék meg néhány jelesebb magyarországi dohány-fajnak nedvesség-, nicotin- és hamutartalma, összehasonlítva egyéb dohányok elemzésének eredményeivel. Az elemzésnél követett eljárás tüzetesen irassék le.“ A jutalom 130 frt. o. é.

2. A Bugát-féle alapítványból: „Határozatassanak meg a magyarhoni trachyt kőzetekben előforduló földpátok.“ A jutalom 100 frt. o. é. A további feltételek lapunk mult heti számában már közölve voltak.

Most a legközelebbi közgyűlés jegyzőkönyve olvastaték fel, mely hitelesítettett.

Tagválasztásra kerülén a sor, rendes tagokká választattak: Riess Károly, Száva Gerő, Ágoston Károly, Molnár Mihály, Lechner László, Török Gyula, Spáayik Tamás, Válcay Imre, Papp Elek, Stephany Lajos, Sebestyén Sándor, Augustics Imre, Kelemen Kajetán, Kovács Vazul, Rombay Zsigmond, Chmelányi József, Krausz József, Bánóczy Ferencz, Várady Móricz, Zámbo János, Imecs Jakab, Vochler Alajos, Zsendovics József, Entresz Ágoston, Steiner Victor, Schleining Alajos, Schröder Károly, Kálazdy Móricz, Bánhegyi István, Palánszky Samu, Wojna János Károly, Ujfalusy József, Lechner Gyula, Horti Ignác, Vásárhelyi Géza, ifj. Emich Gusztáv, ifj. Rózsa Lajos, Békefy Károly, Rerrich Ferencz, Zsoldos Imre, Szmolay Vilmos. — Levelező tagokul: Duka Tivadar, Middeldorpf Albrecht Tivadar, Purkinje János, Brehm Alfréd.

Végezetre a legközelebb megjelent évi jelentés és a közlöny VI-ik kötetének 1-ső füzeté osztatott ki.

Dr. *Kátay Gábor*
társ. első titkár.

Budapesti kir. orvosegylet.

A budapesti kir. orvosegylet jan. hó 19-én tartott rendes ülésében elnök jelenti, hogy T u r c k tr. köszönetét fejezven ki az egyletnek taggá választatása felett, az egylet könyvtára számára gégebajokról irt munkáját küldé meg.

Ezt követőleg Pest város hatóságának a tisztí főorvoshoz érkezett s az orvosegylettel közöletetni rendelt határozata olvastatott fel, melynek értelmében a gyógyszererek árszabályára vonatkozó s a gyógyszerészek részéről ujabban is tapasztalt visszaélések meggátlása érdekében, az e részbeni felügyelet a tisztí főorvosnak s közvetve az egész orvosi közönségnek köteleességévé tétetik.

Ugyan e tárgyra vonatkozólag felolvastatt a pesti gyógyszerészegylet megkeresése, melylyel az egyletet az ez ügyben a városi hatóság-hoz beadandó kérvényének erkölcsi támogatására szólítja fel. — Elnök indítványára mindkét irat tudomásul vétetett.

Kovács Seb. Endre tr. a bal oldali sípcsont terjedelmes elhalásának egy kórházi osztályán műtett és gyógyult esetét mutatja be. A 21 éves egyén bal sípcsontján ezeltől 1 1/2 évvel lórugás következtében nagyobb fokú zuzódást szenvedett a csont folytonosságának megszakasztása nélkül, de jelentékeny terjedelmű helybeli daganattól kísérvé. Az előbb otthon, később a kórházban ismételve alkalmazott erélyes lobellenes kezelés daczára is megüszkösödtek a sértes helyén a lágy részek, mihez később az általános állapot lázas érdekelttségétől kísért s az egész alszárra elterjedő lobos-vizenyős beszűrődés társult. Ily állapotban vétetett fel beteg 1866 január hó folytán a p. Rókus kórház első sebész osztályára, hol a lobellenes kezelés, a tisztátalan fekélyre egyenlő mennyiségű kénsav és szénporból álló pép alkalmazása, s belsőleg vett kettedkénsavas kinal adagolása után csakhamar javulás állott be a fekély küllemében úgy mint beteg általános állapotában. Az ezt követőleg előbb a belboka felett 1" nyire, később az alszár felső részének belfőlszínén képződött s csakhamar áttört különálló tályogok nyílásain át a csont lemeztelenítve volt érezhető. Előadó a kérdéses esetben jelen volt csontlobot az erőművi behatás folytán szenvedett csonttrázódásból véli levezethetőnek, mely a csont és csonthártya edényeinek eltömülése által a csont egészséges elhalására vezetett; egyszersmind kiemeli azon tapasztalatát, hogy a csonthártya elhalását, mint jelen esetben is történt, mindenkor a felette fekvő lágy részek üszkösödése kíséri. Az ápril hó közepe táján szabadabbá és mozgékonyabbá lett zárlat az ujanképzett csontok nyílásán csak részben volt eltávolítható az által, hogy lánczfürészszel alólról fölfelé részut átfürészeltetett; a hátramaradt rész zárlatmetszést (Sequestrotomie) tón szükségessé. A műtét akként történt, hogy a lágy részeknek a sípcsont alsó harmadának felső végétől a felső harmadig terjedő, szikével történt szétválasztása után, az ujanképződött csontok mell főlészínén erős csontollóval metszetett fel mintegy 3" terjedelemben, s az ekként támadt rés vésővel feszített szét, míg nem a rögzített zárlat a csontok nyílásán át eltávolítható lón. A csontseb úgy mint a lágy részeké is minden további fennakadás nélkül gyógyult meg s az egyén alszárát ez idő szerint szabadon használhatja.

Ezt követőleg értekező egy másik szinte az 1-ső seb. osztályon hasonnemű bántalomban fekvő betegnek, ki a czombján fejlődött orbánczos lob miatt nem jelenhetett meg, kivált csontzárlatát mutatá be. A már régóta térdizmerevben szenvedett egyén térdét ujjban ismét nagyobb fokú zuzódás érte, melynek következménye a czombkonez térdizületi végét érdeklő csontüszök volt. A jelentékeny nagyságu zárlat a czombkonez térdizvégeinek egész külbütykét magába foglalja a porcskarimától fölfelé mintegy 2" terjedelemben. A hátramaradt üreg ez idő szerint már legnagyobb részt ép sarjadzással van kitelve.

Záradéku végre előadó a csontbántalmak előjöttéről és lefolyásáról általánosságban emlékezve meg, a csont-újképzés és csontvisszpótlás forrásait részletes elemzés tárgyává teszi. Véleménye szerint a csont-újképzés a csontállományból, a csonthártyából, vagy környi lágy részekből veheti eredetét; első esetben a csont tömött, szilárd, valódi csontheggé lesz s környezetében csontnövedékek képződnek, míg ellenben, ha a csonttermelés a csonthártyából indul ki, az újan képzett csont inkább szivacos állományú. Erre vonatkozólag érdekes két készítményt mutat be, melyek egyike a sípcsont anyagvesztéssel párosult erőművi sértesének hegét, a másik a sípcsont legnagyobb részét, mint szabadabbá lett zárlatot, az újon képzett csontrekesztől övezve, mutatja. Értekező azon nézetben van, hogy a csont elhalásával nem kell okvetlen elhalnia a csonthártyának is, ellenkezőleg, felemeltetvén az, visszapótlását eszközölheti az elhalt csontnak, mint ez a vilany csontüszöknél történik, melynek két készítményét mutatja be. Egy más felmutatott bonczani készítménnyel végre bebizonyíthatónak hiszi előadó azon állítását, mely szerint az ujonképzett csontban velőür nem, s csupán kisebb-nagyobb zsíros sejtiszóvettel telt hézagok képződnek.

Vegyesek.

Pest, jan. 25-én. Az időjárás elég enyhe, legfeljebb 1—3 fok a fagyponat alatt. A betegedés jelleme nem változott.

— A sz. Rókus kórházbeli főorvosokat a főpolgármester úr, mint halljuk, oskolai fegyelem alá vette, az igazgató mellözésével. Pedellus forma ór jegyzi fel a „sero veniens-eket“. Az elkéssett első alkalommal

admonitiót kap; az elkésés ismétlésénél fizetése (?) függesztetik fel; mi történik a harmadik recidivánál, nem tudjuk. Hogy a főorvos urak ezen kissé komikus helyzetet nem találják olyannak, természetes; ellenben az már szinte tragikus is, hogy testületük úgy látszik hiányát érzi olyan valaminek, mi őket az orvosi hivatás pontos teljesítésének ily sajátos mandatumá alól a legrövidebben felszabadíthatná.

— **A m. orvosi könyvkiadó társulat** részére szerkesztőségünk-nél f. hó 24-ig fizettek 1867-re: Gombos Mihály, Szabó István, Meczner Ágoston, Tenki Sándor, Fehér Nándor 8 frtot; Sugár Fabius 10 frtot; 1866 és 1867-re Dubányi János 16 frtot; 1866-ra Singer Jakab, Halász János, Franka Lajos, Rajsz Gedeon 8 frtot; Ocsváry Ede 10 frtot; új tag Miskolczy Mihály tr. 1864—1867-re 32 frt.

— **A zemplényi agg sebész** W. M. részére adakoztak szerkesztőségünk-nél: Sugár Fabius tr. Pesten 2 frt; Raisz Gedeon tr. Sárospatakon 2 frt, és Korányi tanár szintén 2 frtot: **összeg** 81 frt o. é.

— A m. kir. helytartóság felszólította az egyetemet, miszerint kebeléből a párisi világkiállítás-hoz szintén valamely tagját küldje ki.

— **Dr. Altstädter Mór**, kit lapunk olvasói ismernek, állandó lakhelyét Szegedről Pestre tette át, hol — mint értesülünk — a szülészetet szándékozik kiválóan művelni.

— **Lux Jakab** tr., annak idején adott ígérését teljesítendő, ismét 3 aranyat küldött be szerkesztőségünk-höz a budapesti k. orvosegylet pályadíjai szaporítására, melyeket a pénztárnok urnak kézbesítettünk.

— **A m. orvosi könyvkiadó társulat** pénteken február hó 1-én, délután 5 órakor fogja tartani ez évi közgyűlését a budapesti orvosegylet helyiségében. Hivatalosak a társulat minden rendbeli tagjai.

— **Tormay** tr. főorvos elesvén, bordáját törte, azonban a sértes, mint értesültünk, nem veszélyes.

***Kolozsvár** ott jan. 7-én 23°-nyi hideg volt.

† **A jeles helmintholog Diesing** tr., a bécsi cs. kir. tud. akadémia r. tagja és a cs. állattani gyűjtemény nyugalmazott őre f. hó 10-kén, élete 67-ik évében; ugyszintén a híres fülorvos **Triquet** tr. élte 43-ik évében meghalt.

— Az északamerikai egyesült államok seregében a polgári háború alatt elesett a csatában 29 orvos, sebek következtében meghalt 10, és más bal események folytán 12; összesen 271 múlt ki külföle bajok következtében, táborig foglalkozásuk teljesítésének ideje alatt.

— **Magdeburgban** f. hó 18-án, sertés hús és kolbász élvezete folytán, egy nő trichina-kórban halt meg.

Hetiki mutató

a pestvárosi közkórházban 1867. jan. 18-ké tól egész 1867. január 24-ig ápolt betegekről.

1867.	felvett			elbocsátott			meghalt			visszamaradt					
	beteg		összeg	gyógyult		összeg	beteg		összeg	beteg		szülónő	gyermek	elmekór	összeg
	férfi	nő		férfi	nő		férfi	nő		férfi	nő				
Jan. 18.	15	19	34	14	17	31	2	3	5	309	426	11	12	17	775
" 19.	6	11	17	9	11	20	1	1	2	307	425	11	12	17	770
" 20.	18	12	30	13	9	22	1	2	3	310	426	11	11	17	775
" 21.	14	14	28	12	7	19	1	1	2	311	431	11	12	17	782
" 22.	21	15	36	15	17	32	5	—	5	311	429	11	12	18	781
" 23.	19	14	33	6	9	15	1	2	3	322	433	11	12	18	796
" 24.	20	17	37	13	14	27	—	—	—	329	434	11	13	19	806

Létszám elérte maximumát; legtöbb a hurutos és lobos bántalmakban szenvedő, főleg szaporodik a gümösek, hagymázások, csuzosak száma. Himlős jelenleg 19. Halott több, mint a mult héten.

Szerkesztői levelezés.

Szmolay V. tr. urnak: Még idején érkezett, mint a jelentésből láthatja. A beküldött összeg elégséges; átadtuk.

Galfy Endre tr. ur részéről 6 frtot, **Sas István** és **Meixner János** tr. urak részéről 3—3 frtot a természettudományi társulat titkáranak átadtunk.

Meskó János tr. urnak: Lapunk ez évi első számában olvasható. Kérjük azon t. olvasóinkat, kik lapunk egynemely számait nem kapják, hogy azok iránt mindenekelőtt az illető helybeli postákon tudakozódjanak; mi a lapot mindenüvé rendszeren küldjük; s ha mind ennek daczára sem jutna kézhez, nyilt levél útján azonnal reclamálni sziveskedjenek.